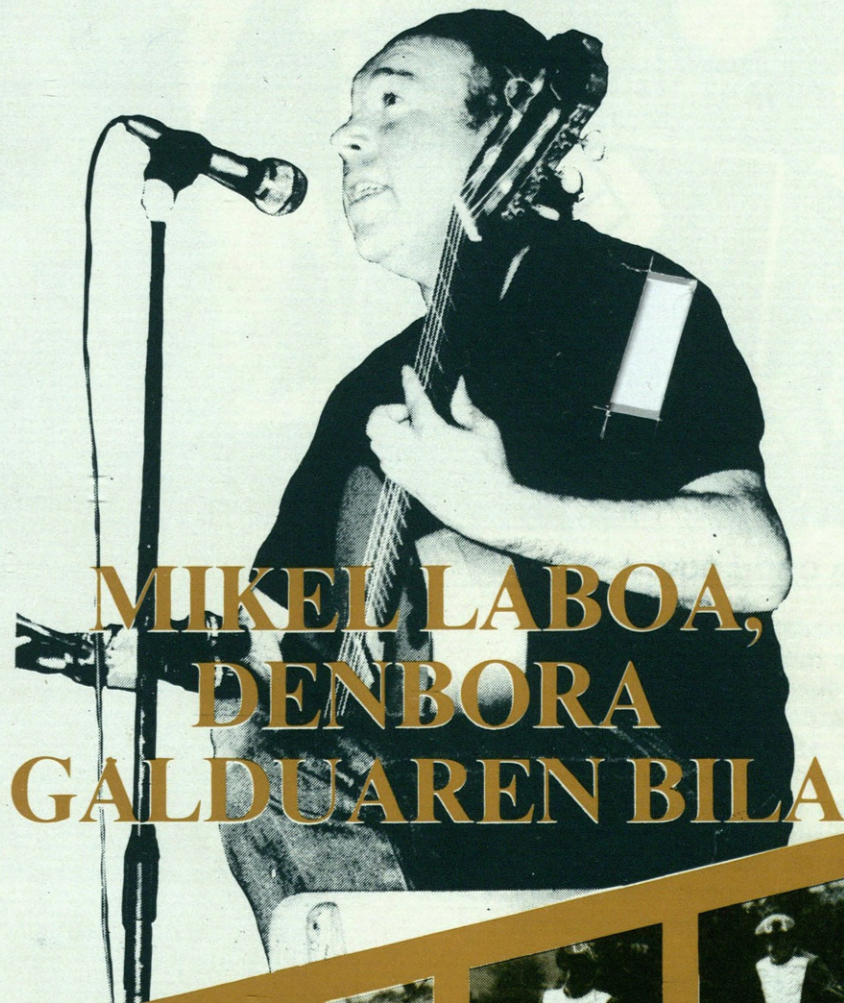

ARGIA

1.984 - Uztaila 8 - XLVII garren urtea - 1022 zenbakia. 100 peza

MIKEL LABOA, DENBORA GALDUAREN BILA

- Aurten ere pastoralara Zuberoan
- Heguiaphal, molde zaharren ildotik

Herri Taldeetako
Koskarat eta Bidartekin
Baigorriin

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txartel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txkeak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NO NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honantz ibiltzea ez da bakarrik eroso. Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

Bost hilabete espetxean pasa ondoren askatu dituzte Iparretarren prentsaurreko batera kazetariak zeramazitela detenitutako lau abertzaleak. Betti Bidart eta Xan Koskarat izan ditugu solaskide Baigorriin, eta Iparraldeko abertzaleen gorabeherak kontatu dizkigute. **11. orrialdean.**

Uztail honen azken igandean eta abuztuaren lehenengoan emanen dute Sohütarrek «Aimunen lau semeak» izeneko pastoral. Bere egile eta errenten Marzelin Heghiaphalek hainbeste pastoral eman duenak bere etxean hartu gaitu. **20. orrialdetik aurrera.**

- 4.— Aste Giroa.
- 10.— Ttanttaka.
- 11.— Bidart eta Koskarat mintzo: Azkar ibili behar Iparraldean. **I. Zubiondo.**
- 15.— Mundua ez da borobila.
- 16.— Nazioartekoa. **Pablo Sastre.**
- 18.— Hizkuntza bakarra ote etorkizunean? **L.M. Bandres.**
- 20.— Heghiaphal eta aurtengo pastoral berria. **M.A. eta Artaso.**
- 26.— Arrasate Euskaldundu Dezagun: herri lanaren eredu.
- 28.— Karmelo Ikastolakoei **J.R. Etxebarriarekin** mintzo.
- 31.— Kulturaren ataria.
- 32.— Pizkundea: zalantza erditutako mugimendua. **A. Sokarros.**
- 33.— Iruñerako pronto Euskal Kulturaren Batzarrea. **T. Manterola.**
- 34.— IV. Etxegiña Bertso-paper Lehiaketa. **D.Z.**
- 35.— R.M. de Azkueren 120 urteurrena. **L.M.**
- 36.— Dantza: Bi dantzari topaketa. **A. Sokarros eta J. Gorritxo.**
- 37.— Iñaki Begiristainen heriotzean bere oroimenez. **M.A.**
- 38.— Txutxumutxuka.
- 39.— Argazkinobela.
- 40.— Jo... adarra.
- 41.— Bertsoak: Torizu eskua. **Pello Esnal.**
- 42.— Azkena: Nork hil zuen Manolete? **Leo Bastida.**

Mikel Laboaren itzultzea da azken egunotan gehien aipatu izan den gauzetako bat euskal kantagintza oso urrutitik jarraitzen ez dugunon artean. Bestaldean hasi, San Fermin egunez Getxon eta... udan zehar kantaldiak. Denbora galduen bila datorkigu erdiko orrialdeetan bere betiko eritiak jaso ditugularik. **23. orrialdean.**

Kulturan, antzerkia, literatura eta dantzaz aparte, bi gertakari garrantzitsu jaso ditugu aste honetan. Bata da Pizkundea Baionan antolatutako manifestaldia. Bestea Euskal Kulturaren Batzarrea Eibarren bildu zela. Ez dira berdinak bi saio hauek, bi mugimendu hauek, baina biak daude hastapenetan. **32 eta 33. orritan.**

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

Donostiako erredazioa: Josu Landaa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uria, Xalbardin, Jon, Joseba Alvarez.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Sokarros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpu-

rua, Enrike Amonarriz (Jo...Adarra), Mikel Antza, Joxe Azurmen-di, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Xabier Erro, Iñaki Kamino (Aste Giroa), Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarriionandia, Pablo Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal, Luis Otaegi.

Publizitatea: Xabier Erro.

Administrazioa: Joxe Mari Ostolaza.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA. Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea behea. DONOSTIA-12.

Telefonoa: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.

Hego Euskal Herria, Estatu Espainola.....	3.500 pta.
Ipar Euskal Herria, Beste alderriak.....	4.800 pta.
Airez.....	7.300 pta.
Ale bakarra.....	100 pta.

UZTAILA 7 UZTAILA 13

13-an ilbete

mareak
(igandea 8koak)
gora: 13.41
behera: 07.20 eta
19.50

eguzkia: (igandea 8an)
irten: 06.51
sartu: 21.48

(ordulariaren ordutan)

liburuak

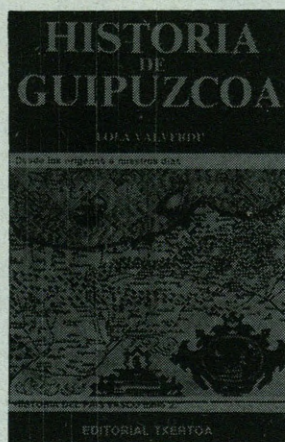
Egilea: Pablo Sastre.
Titulua: Petritegin aurkitutako zinta.
Argitaletxea: Elkar. Txinparta saila 2.
Ezaugarriak: 300 pta. 84 orrialde.

Liburuen azokan euskal libururik gehien saldu zuenetako bat dugu Pablo Sastre, eta hau aurten kaleratzen duen bigarren nobela. Nobela motza berau, eta orain arte Pablok erakutsi dituen gai eta

moldeei jarraitzen zaiena. Ez bait da berria Pabloren nobelagintzan honako honetan dakarren gaia (muga kontuak. Ifarraldera ihes egin beharra. ETako baten arazoak eta beste) Teknikaren aldetik ere era tradizionaleraz eginga da. narratzailea (kasu honetan nobelan sartua). narrazioa entzuten duen laguna eta denboraren aldetik linealtasuna. soilki eta teknika bihurrik gabe. Integrazio arazoa da nagusi. kanpotar batek Euskal Herrira etorri beharra lanera. eta bertan egokitu eta erroak bota behar. Ondoren integrazioa gero eta maila gorengoetara helduko da azkenean ETAn sartu eta Ifarraldera ihes egin arte. Baina guzti honetaz gain bada besterik. Ifarraldeko abenturak zati bat besterik ez bait dira. hura utzi eta berriz ere lanik gabe aurrera egin beharra. pertsona eskuarra orain ere. Bertsolari-nobelen estiloz landu duela diosku Pablok. Eta egia da. elkarrizketa antzean eginga da. herri-giro batean kokatua. edadeko pertsona bi hizketan ari dira. protagonista bata. entzulea bestea. beren gaztetako kontuak dituzte mintzagai. gaur gure herriko tabernan bi agurek egiten duten bezalaxe. Hala ere nobela honetan oso interesgarria iruditu zaiguna prozesua izan da aldaketarako mamitu den bidea. Izan ere. protagonista Castillako haur desgaziatua baita. bakardadean hazia. amarengandik urruti eta berea ez den aberrian. lan gordinak egitera behartua. Ondoren heldutako gaztea izanen da. ideologia oso berezi batez jabetua. euskara ere jarioz mintzatzeraz heldua. eta erabat errotua. Cacereno nobela famatuan gertatu prozesua ere emana da hemen. baina beste era batera konturatu gabe. adin aldaketari lotuko zaio gogo aldaketa. Pablok pixkanaka girotu egingo ditu denboran aldaketa hori zuzpurtuko duten gertaera isolatuak. baina ez da oso argi ikusten unea zein den. prozesu bat dago eta prozesu hori gorpuzten duten

hariak mugitzen ditu egileak.

Alde honetatik nobelak interesa du. Lehen aipatu bertsolari-nobelen kutsu hori zalantzaokoagoa iruditu zaigu. badira genero horren kutsu handia duten arrastoak. baina zail da bertsolarien estiloa izatera heltzea. estilo narratiboa eta hizkuntza bera agertzen dira nobelan bai. baina azaletik. gaur egun idazten dugun gazte gehienok dugun gabeziaren salatari garbi baitira nobelan zehar egileak txertaturiko bertsolari-nobelaren kutsuak.

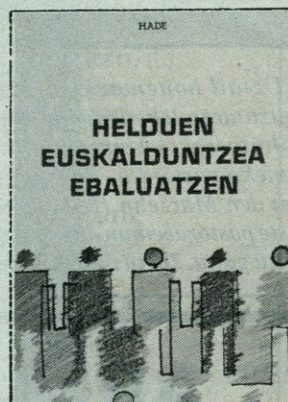

Egilea: Lola Valverde.
Titulua: Historia de Guipúzcoa (desde los orígenes hasta nuestros días).
Argitaletxea: Txertoa. Askatasun Haizea 64.
Ezaugarriak: 197 orrialde 650 pta.

Txertoak Euskal Herriko historiari eskainitako sailean Lola Valverdek egin du Gipuzkoari dagokiona. lehen-dik ere Bizkaia eginga dago. eta besteak ere etorriko dira. Noski liburuaren neurria ikusita. lan zabala baino laburpenak direla pentsatu behar.

Histoiraurrearekin hasten da: Paleolitiko, Mesolitiko

eta Neolitikoko ekonomiak aztertuz. Ondoren Aro Zaharra. Bardulok eta Erroma. Goi Erdi Aroan bisigotu eta musulmanen inbasioak eta ekonomia eta gizarte garapenak aztertzen dira. kristautasunaren sarrera eta politika. Behe Erdi Aroan. demografia. ekonomia. hiriak eta krisialdia aitatzen dira. Aro Modernoan. sistema politiko. ekonomia hedakorra eta gizarte ditugu aztergai. Ondoren Erregimen Zaharraren krisialdia eta heriotzea azaltzen dizkigu: borbondarren zentralismoa. Frantziako konbentzioaren aurkako gerratea. ekonomia. Napoleonen zapalketa. gipuzkoarren arteko tirabirak. Hazienda probintzialaren hondoraketa. gizamailak eta karlistadak. Azken Aroa dela eta. demografia. industrializaketa. langileria kontuak. politika. kontzertu ekonomikoak. foruak. PNVren ezarketa. Primo de Riveraren diktadura. Errepublikak eta gerra zibila ditugu.

Egilea: Habe.
Titulua: Helduen Euskalduntzea Ebaluatzen.
Argitaletxea: Habe.
Ezaugarriak: 500 pta. 118 orrialde.

Ebaluatzeko da liburu hau. azterketetarako prestakuntzarako aterea alegia. Honela Habe liburuak hiru sailetan ditugu: programazioak. datuak eta Ebaluazioak. Euska-

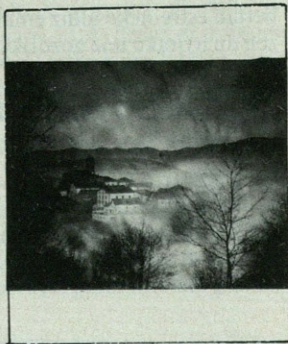
raz sakontzen ari denak eta gaur egun hain modan diren titulu horietakoren bat esku-ratu nahi duenak, azterketan zer nolako ariketak izanen diren ikusteko liburu hau dauka. Bertan moeta askotako ariketak dauka, itzultze lanak, jokoak, egitura gramatikalei dagozkienak, oker zuzentzeak e.a.

Egilea: Xabi Otero.
Titulua: Oihan bat, Murgildurik.
Ezaugarriak: 2.000 pta. 43 argazki.

Argazki bilduma dugu liburu berri hau. 43 dira argazkiak denetara. Euskal Herriko xoko zenbait jaso egin ditu Oterok bere kamararen bidez. Paisajeak dira gehienbat, baina bestelako irudiak ere badira: orgaren bat, piztiaren bat, garidia edo dena delakoa. Argazkiei teknikak eransten dizkie, nahi dituen efektuak erdiesteko. Kolore xarmangarri bila doa egilea, ia irrealak diren efektuetara iritsiz. Montajeak ugari dira.

teknika nagusi argazki guztietan. Paisajeen artean, badira Baztango herri mistifikatuen irudiak ilunak, kaieko ur ilunen bidez eginiko nahasketak. Baigorriko ardiak elur-retan. Zubiriko fabrikaren ikuspegi beldurgarria eta askoz gehiago. 43 denara.

Egilea: Eusebio Beaskoetxea.
Titulua: Montes de Euskalerria. 2 serie.
Argitaletxea: La Gran Enciclopedia Vasca.
Ezaugarriak: 850 pta. 108 orrialde. 80 mendi.

Aspaldi honetan ugari argitaratzen ari diren mendi-liburu bat gehiago dugu hau. 2. saila da. mendi saila alegia, ibilbide berriak beraz. Beti bezala liburuen helburua mendi hauetara igotzeko ibilbide egokia ematea da. Zenbat tardatzen den. Zein den biderik motzena, zein erosoen, zein interesgarriena eta honelako liburuetan izaten diren gainerako zertzeladak.

diskoak

Kaki

Izena: New Sensations.
Egilea: Lou Reed.
Diskaetxea: Reca.

Irtsi zaie garaia eta hasiak dira azken urteotako star erraldoiak, diskaren industriak urtero esijitzen dien alea kaleratzen. Gero Munduan zeharko itzuliak etorriko dira, neguko oporren zain. Ez da bizitza txarra ez, duela bost, hamar edota hogeitaz urte egin zuten musikaren kontura bizi diren hauena. Diska pare on bat egiteko burua lehortu arte zupatu eta ondoren musikaren trukoa aurkituz gero, azoka eta management ikasketak egin, hortxe bait dago gizarte honetan aurrera ateratzearen mixterioa.

Halaxe daude gauzak bai, ta hor ditugu lekuko Rod Stewart-en Camouflage izeneko, Elton John jaunaren Breakin glasses, edota jadanik maila dextenteago baten, Bruce Springsteen-en Born in the USA (Lehen korrika egiteko jaioa zen, orain berriz USA-n geratzen da kierto).

Dena den, badago beti ere arau orotan bezelaxe salbuespenik. Entzun bestela musika arlo honetan erraldioen artean erraldio dugu LOU REEDen azkena. Bazarudien beronek, lehen azaldu dugun jarrerari heldu ziola azken lp etan, hau da, lotsa-gabeki iraganetik bizitzea. Baina hara non ateratzen zai-gun bere betidaniko sen kon-

tatzaileaz, gazte denborak gogorazten dizkigun rock and roll ximple eta zuzenekin, balada gozoz arrastaka Take a walk on the wild side-ren hildotik.

I love you Suzanne-ren bizitasunak, Fly into the sun-en patxadak sentsazio berriak dakartzate bai (edota ahaztuak eraberritzen) inoiz bairu lehorrago suertatzen ari zai-gun panorama musikal hone-tara.

LOU REED NEW SENSATIONS

ARGIAREN OHARRA

Astegiroa sailaren irakurleeri eta sail honen beren berriak argitaratzea nahi duten guzietan ohar garrantzitsu bat jakin arazi nahi die ARGIAko erre-dizioak.

Astegiro bakoitzean, ARGIA irten eta ondoren-go asteburuko berririk hasiz hurrengo ostiral artekoak bakarrik sartuko dira. Hau da, ARGIAK, bera irten eta hurrengo igande-ko data eramaten duenez gero, data horren aurreko larunbatetik hurrengo ostiral arteko berriak sartuko ditu ASTEGIROAN.

Zuek bidali eta sartzen ez baditugu, ia beti, berandu iritsi zaizkigulako izan ohi da.

Ho i gerta ez dadin zuen berriak hamabost egun aurretik jakin behar izaten ditugu.

Beraz bidali zuen berriak HAMABOST EGUN lehenago!!!

antzerkia

Azpeitiko II. Euskal Antzerki Topaketak

Iaz ospatu ziren, abenduan zehar, lehen topaketak. arrakasta ikusgarria izan zutelarik. Sei taldek parte hartu zuen bertan, guztiak helduen antzerkigintzari lotuak. Aurten ere, Azpeitiko Udalak Topaketa hauek eratzea erabaki du. Iazkoaren helburuak hauek ziren, euskal antzerkiari zor zaion garrantzia ematea eta, bide batez, euskarari bultzada ematea. Aurten ere helburu berberak izango ditu, baina aldaketarik izango da. Aldaketa nagusia, haurrei zuzendutako antzerkiak bere tokia izango duela. Ondoren dituzue Topaketa hauetan parte hartzeko oinarriak, ospakizuna abenduan zehar izango dela ahaztu gabe. Beraz, bada oraindik prestatzeko denborarik.

1. Aurkeztutako antzerkiak EUSKARAZ beharko dute izan.
2. Parte hartzaileen kopurua bederatzira zabalitzen da aurten, sei helduei zuzendutako, eta hiru haurrei. Talde gehiago aurkeztuko balitz, komisio batek aukeraketa bat egingo luke.
3. Aurkezteko epea urriaren lehen egunean amaituko da; Azpeitiko Udaleko Kultur Batzordeari honoko datu hauek bidali behar izango zaizkiolarik: Testua, taldearen izena eta zuzenbidea, taldeko arduradunaren datu eta zuzenbidea, aurkeztutako lanaren izena eta egilea, zuzendaria, iraupea, ekitaldien kopurua, azalduko duten antzerkiko banaketa, eta itzultakoa balitz itzultzailearen izena. Parte hartzaileen izenak urriaren 22rako jakin ahal izango dira.
4. Azpeitiko antzoki batean izango dira emanaldiak, honoko egun hauetan: helduentzat, abenduaren 1, 7, 8, 14, 15, eta 21ean; eta haurrentzat, 6, 13 eta 20an.
5. Talde bakoitzari 50.000 pezeta emango zaio.
6. Sariak, helduen mailan, antzerki egokienari, 100.000 pezta; gizonetako antzezleri onenari, emakume antzezleri onenari, zuzendari egokienari eta dekorazio eta jatzera egokienari, 30.000 pezta bana; euskaraz sortutako antzerki egokienari, 50.000 pezta. Haurren mailan, antzerki egokienari, 100.000 pezta.
7. Sariak, azken eguneko antzerkiaren ondoren banatuko dira.
8. Azpeitiko Udalak izendatuko ditu epaimahaikoak.
9. Parte hartzerakoan ontzat ematen dira oinarri hauek.

Xirristi Mirristi Armendaritze eta Bidarrain

uztaila

9

Baionako Xirristi Mirristi taldeak Daniel Landarten azken lana antzestuko du uztailaren 9an, ostegun, Armendaritzen, eta uztailaren 13an, ostiralean, Bidarrainen. Nola jin hala joan da oBra honen izena, eta Baionako taldeak taularatzen duen bigarrena duzue, aurten bertan estreineko aldiz emana. Antzerki lan honek eskeintzen du irrirako une gozorik.

Kimalaxo Armendaritzen

Uztailaren 9an, osteguna, Armendaritzeko jaietan, Kimalaxo taldeak Harriola Marriola haurrentzako antzeslana eskeiniko du arratsalde partez. Talde hontako partaide bakarra Koldo Amestoi antzerkilaria da, eta bere emankizuna ipuin dramatizatuz osatua dago.

jaiak

Baxenafarroa Armendaritze, 7tik 10era.

Hilabete honen zazpitik hamar bitarte izango dira jaiak Armendaritzen. Bidarraiekoe bide beretsutik abiatu dira armendarizdarak ere, eta abertzale giroko jaiak bultzatzen dihardute azken bi urte hauetan. Larunbatean, hilak 7, Akelarre taldeak eskeinitako kantaldia dugu ekintzarik garrantzitsua: disko berria grabatu berri duenez talde honek, hori gehitzen zaio berezko interesari.

Igandean, Oker taldea izango dugu musikaren arduradun, eta arratsalde jokoak izanen dira: sokatiran Ziburu, Zudaire eta Urruñakoak eta Lagunak izeneko beste talde bat arituko dira elkarren lehian.

Astelehenean, hilak 9, antzerkiak eramango du garrantzirik haundiena. Arratsaldean haurrentzat eskeiniko du Kimalaxok bere azken montaia, Harriola Marriola; eta gauez Baionako Xirristi Mirristik Nola jin, Hala joan obra berria. Dantzaldia Ortantza taldearen esku.

Asteartean bukatzen dira jaiak, eta arratsalde pilotu partiduak osptuko dira. Gauean zikiro jatea eta ondoren dantzaldia, oraingoan Izan taldearen eskutik.

Bidarraien, 13an hasiko dira bestak

Azkaraten, 7, 8, 9 eta 10ean dira bestak

Bizkaian

Zaldibar, 7tik 10era.

Arrigorriaga, 8an.

Mallabia, 8an

Portugalete, 10ean.

Busturia, 10ean.

Gipuzkoan

Aizarnazabal, 10ean.

Pasai Antxio, 7an.

Usurbil, 1etik 8ra.

Nafarroan

Iruñea, 7tik 14era.

Lesaka, 7an.

kantaldiak

uztailak 7, larunbata, Algortako Faduran, gaueko 10,30etan, Mikel Laboa.

uztailak 8, igandea, Hondarribiako Gipuzkoa Enparantzan, gaueko 10,30etan, Urko. uztailak 12, osteguna, Mutrikuko eskolatan, gaueko 10,30etan, Jotakie.

bertsolariak

Bertsolari Eskolen eguna Durangon

^{uztaila}
9 Uztailaren 8an, igandea, Euskal Herri osoko bertsolari eskolek beren eguna ospatuko dute Durangoko Arriundin. Lehenengo aldia da bertsolari eskoletakoek guztiak elkartuko dituen egun bat ospatzen dutela, eta giroa, itxura denez, ez da txantxetako izango. Goizetik hasita, Mikel Deuna kultur taldeak egitarau trinkoa prestatu du. Bertsolarien saio batekin emango zaio hasiera egun honi, eta goizeko ihardunaldia eta gero egongo den bazkaria baino lehen trikitilariak ere egingo dute beren saiotxo. Bazkalondoan ostera bertsolarien txanda izango da, eta amaitzeko, goizeko eskema errepikatuz trikitilariak izango dute aukera. Bertsolari eskoletan darabilten giroa ezagututa, zer ez ote da izango guztiak bilduko diren egun horretan.

txistua

Txistuaren astea Gasteizen

Uztailaren 9tik 13ra bitarte txistua protagonistatzat izango duen aste bat ospatuko da Gasteizen. Soinu tresna honen garrantzia azpimarratu nahi da aste honen bitartez, bide batez, txistuaren erabilpena ahal den toki gehienetara eramanez, ezagutzera eman.

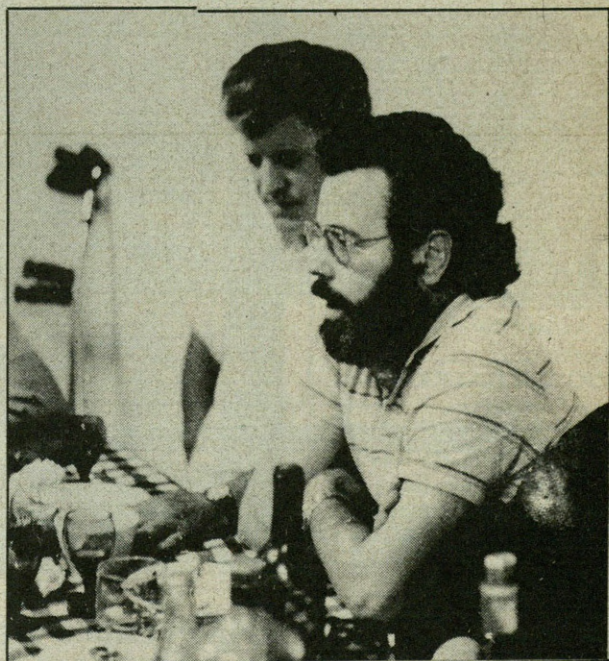
Uztailaren 9an, astelehena, hasiko da txistuaren aste hau. J.I. Ansorenak eskeiniko duen hitzaldi batekin: gaia txistuaren pedagogia eta teknika izango da. 10ean, Diputazioko Txistularien Bandak agertaldi bat emango du. Uztailaren 11ean, asteazkena, Txistua eta Institutuzioak izenburupean mahai ingurua ospatuko da, parte hartzaileak, Kultur Sailko arduradunen bat eta Gasteizko txistularien bandetako ordezkariak. Uztailaren 12an beste mahai inguru bat, eztabaidatuko dena musika tresna honek erromerietarako edota kontzertutarako baliagarri den izango da, parte hartzaileak. Hego Euskal Herriko lau herrialdetako txistu irakasleak, dantza talde batetako txistulari bat eta Bilboko udal akademiako irakasle bat, moderatzaile gisa Jose Mari Sedano arituko da. Astea amaituz, uztailaren 13an, ostiralez, Ezberdinak txistulari bandak kontzertu bat eskeiniko du bi partetan banaturik, kamarako musika, alde batetik, eta ohizko musika bestetik.

Herriz-herri

Uztailak 7, larunabata, Hondarribian, gaueko 10,30etan Manuel Iradier Dantza Taldea. Arratsaldeko 7,30etan, Bilboko Teatro Studio. Uztailak 8, igandea, Hondarribian, gaueko 10,30etan, Urkoren errezitala. Uztailak 12, osteguna, Mutrikun, egun osoz, Trapu zaharra taldea kalez-kale, eta gaueko 10,30etan, Jotakie. Uztailak 13, ostirala, Mutrikun, gaueko 10,30etan, Iruñeko Ballet Yauzkari.

kultur ihardunaldiak

Kultur aldi nagusia Lazkaon

Goiherriko Euskal Eskolak antolaturik, X. Udako Euskal Ikastaroan zenbait kultur ekitaldi izango da, bertan euskara ikasten ari direnak girotzeko eta eskal mundura hurbiltzeko. Dagokigun aste honetan ere bada zenbait ekitaldi. Uztailaren 10ean, asteartea, Herriko Plazan gaueko bederatziretan Xabier Amurizak jaialdia eskeiniko du. Uztailaren 11ean, asteazkena, bertsolari jaialdia izango da Areria zineman, gaueko

bederatzi terdietatik aurrera; parte hartuko duten bertsolariak Goiherrikoak izango dira. Azkenik, uztailak 12an, gaueko bederatzi terdietan ere, areto berdinean, Joxanton Artzek bere emanaldia eskeiniko du. Egongo da girorik egunotan Lazkao aldean, eta hurrengo astean ere bada jaialdirik, hilaren 20a bitarte: aipagarri daiteke uztailaren 17an, asteartea Mikel Laboak kantatuko duela Lazkaon.

ihardunaldiak

Seaskaren bilkura

^{uztaila}
9 Uztailaren 8an, igandez, Hazparneko Berria Trinketean. Seaskak, Iparraldeko ikastolen elkarteak, bilkura orokor berezia ospatuko du eguerdiko ordubitatik aurrera.

UZTAILA
7
UZTAILA
13

erakusketak

Bilbo

ARTETA. Iparragirre, 15. Marisa Ortegaren oleoak.

ESPIN. Marques del Puerto, 1. Talde Erakusketak Vera-
no 84.

ARTE EDERREN ERA-
KUSTOKIA. Uztailan. Ca-
fé Deutschland gut Jorg Im-
mendorff-en erakusketa.

Zarautz

SANZ-ENEA ERAKUS-
TOKIA. Nafarroako Etorbi-
dean. Hamabost argazkilari
zarautzar.

Errenteria

GASPAR. Santxonea, 16. Javier Minaren erakusketa.

XENPELAR ETXEA. Magdalena, 32. Gipuzkoar
emakumeak pinturan.

Getxo

ALGORTAKO PP. Trini-
tariosen aparkalekuan. Get-
xoko I Herriko Artesautza-
ren erakusketa.

KULTUR ETXEA. Bihotz
Gaztea argazkilari taldearen
erakusketa. Uztailaren 14a
bitarte.

Donostia

GIPUZKOAKO AU-
RREZKI KUTXA. Garibai, 20. Artista nobelen XXVI.
erakusketa.

GOYAZ GALERIA. Sar-
riegi Enparantza, 5. Ayerdi,
Fernandez, Erentxun, Juaris-
ti, Marticorena eta Navas-
cuesen azkenaldiko lanak.

ECHEBERRIA GALE-
RIA. Zubietta, 20. Donostiako
gaiak (lan hautatuak)

ESTUDIO. Antso Jakitu-
na, 17. X. Laka, T. Murua, A.
Oteiza eta R. Ugarteren es-
kulturrak.

AURREZKI KUTXA
MUNIZIPALA. Arrasate, 12.
Pilar Villan Ochoa eta Angel
Gil. Uztailaren 15a bitarte.

Zumarraga

GAKEN ERAKUSKETA
ARETOA. Iparragirre, 2. Fe-
lix Vaquerizaren pinturak

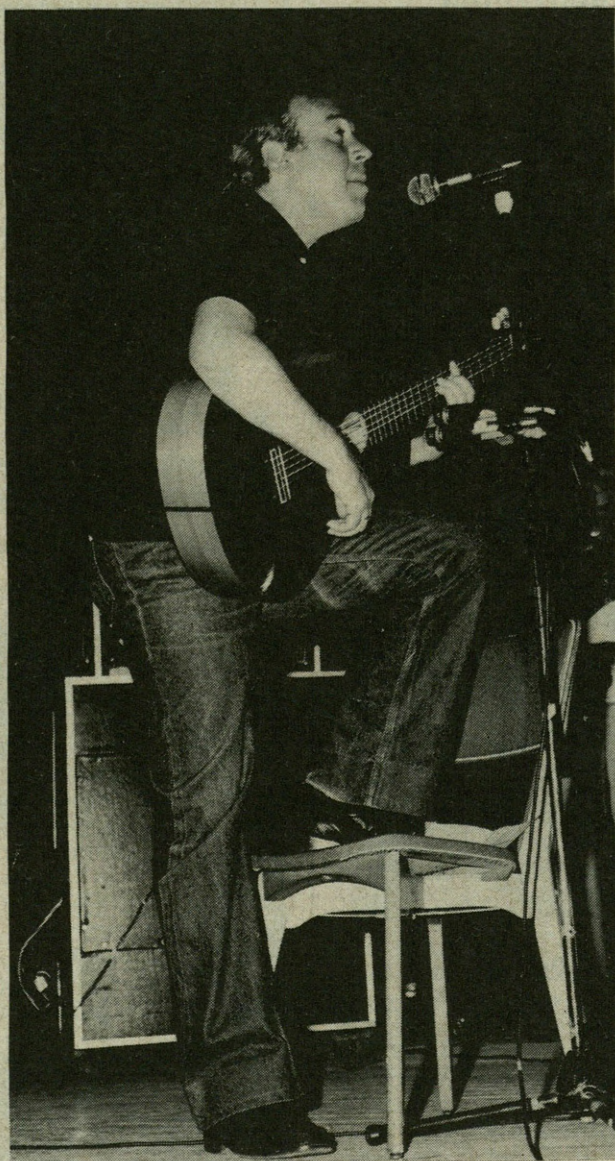
Azpeitia

ANTXIETA ETXEA. Eu-
genio Cabelloren eskulturrak.

Gipuzkoa

Gipuzkoan zehar abendua
bitarte Komiki erakusketa
ibiltaria.

kantaldia

Mikel Laboa Hegoaldean

uztaila

7

Ekainaren 22an Garazin egindako aurkezpenaz
geroztik, Hegoaldean kantari honek egingo duen
lehen emanaldia Getxon izango da, Uztailaren 7an, gaueko
10.30etan Fudurako Frontoiean. Jakinarazi digutenez,
bederatzi urte daramatza Mikel Laboak inguru horretan
kantatu gabe, hain zuzen, bertan Ikimilikiliklik ikuskizuna
estreinatu zutenez geroztik. Kontuan hartuz, inguru horre-
tan ez ezik Euskal Herrian agertu gabe urte mordoska
bazeramala Laboak, espektazioa haundia izango da, eta
jendetza ez txikia, prebisioak betetzen badira behintzat.
Sarrera, bestalde, merkea ezarri dute antolatzaileak. 150
peztan. Getxora beraz Mikel Laboaren berragertzea bizi nahi
dutenak.

erakusketa

8 Getxoko I. Herriko Artesautza- ren erakusketa

Uztailaren 8an, igandez,
Getxon ospatuko da Herriko
Artesautza-aren Igo erakuske-
ta. Erakusketa honen helburu
nagusia Getxoko herriari eta
Uribe Kostako eskualdeari
gaur egungo artesau lanen
aurkezpena egitea da. Getxo-
ko Kultur Etxeak, Udalararen
babesarekin antolatu duen
erakusketa honek hala ere
badu gisa honetako beste
erakusketek ez duten beste
helburu bat, hau da, salmen-
taren bidez, herriko arte-
sautza-aren bere denbora ematen
dutenei, lanbide hori errenta-
garri izan zakizkien. Hori bu-
rutzeko Kultur Etxeok
kanpaina bat egin dute auzo-
koen eta profesionalen artean
erosketa bultzatzeko.

Erakusketa Algortako PP.
Trinitarioen aparkalekuan
izango da honoko ordutegi
honekin, goizean, 10.30etatik
14.30etara, eta arratsaldean,
16.30etatik 20.30etara. Sarre-
ra dohain izanen da. Bestalde,
erakusketa honetan parte
hartuko duten artisauek mo-
dalitate ezberdinak lantzen
dituzte, denetara 46 dira par-
tehartzaileak, beira langileak,
uztarrigileak, keramika, txot-
xongiloak, etabar. Erakuske-
taz gain, bertaratzen direnak
girotzeko txistulari, bertsolari
eta antzerkia ere ikusi ahal
izango dira.

asteko filmea

Martin GOIKOETXEA

Beti-betiko zoriona

Filmea: Sweet Movie. **Zuzendari eta gidoilari:** Dusan Makavejev. **Montaia:** Marcos Hadjidakis. **Aktoreak:** Carole Laure, Pierre Clementi, Sami Frey, Anne Prucnal, Jane Mallet, Marpesa Dawn.

«Zerbait beltza dakusat mendi gainean. Zer ote? Behi baten kaka plastada ala hainbat maite dudan ene bihotzekoa?» kantari hasten da Anna Planeta, bere ondoan Miss Mundoren poster bat daukalarik. Horra hor pelikularen korapilora eramango gaituzten bi matazako hariak: «Survival» izeneko itsasontzian erregin bakarti eta hildako guziek utzitako baten modura doan Anna, eta Mister Dolarrekin ezkondu den Miss Mundo bestea.

Lehenaren itsasontzian Marx-en buru itzel-galant bat ageri da proako maskaroi-tzar baten modura. Bigarrenak, hain ondo gordetako eta Kastifadearen elkartek Missen lehiaketan deskubritutako birjintasuna (ala birjinkeria hobe) erabiliko du etxea eta dirua bereganatzeko. Mister Muskulorekin probatuko du gero, Maestro sementalarekin engantxatu eta ondoren komuna moduko batera erortzeko.

Irekidura, kanta, freskota-suna, libertatea dira lehenda-bizikoak dakartzanak.

Gorde beharra, showa,

montaia, ustelkeria, kapitalismoa bigarrenak.

Hortik aurrera ordea amets bat bilakatuko da korapiloa. Amets bezala sexoa izango delarik guziaren oinarri eta giltzarri. Sexoa agertuko da bai kapitalismoaren azpian eta bai komunismoaren azpian.

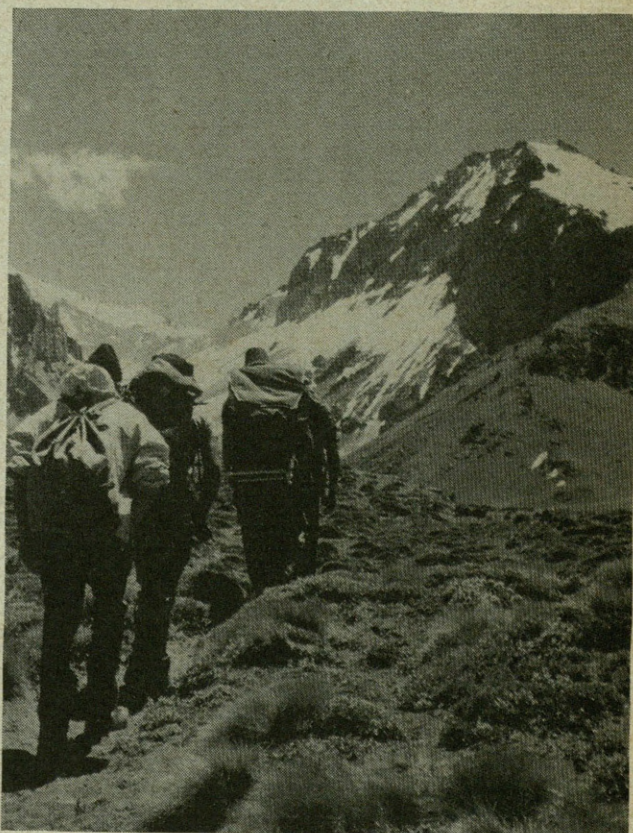
Eta heriotza. Ezina.

Iraultzaren ezintasunari buruzko kanta alai bat izan daiteke pelikula. Kanta alaia niretzat. Freskoa. Begi argiekin egindakoa eta oso gustora ikusteko modukoa.

Komuna batean egingo dute topo bi protagonistak eszena xamur eta bitxi (naturaren exajerazioagatik) askori bide emanaz «birjaiotze» terapia baten barnean. Ez da aski irautea. Bizi egin behar.

«Bizi al da jaiotakorik?» zioten kanta batean.

Eta dena gelditu ondoren, txuri-beltzean esaterako, haurrak, hobe semeak, jaiok eta birjaioak hasiko dira mugitzen piskanaka, lore erramilete batzuren gisara belar freskoan, trena ere orduan pasako da... Beste mundu bat da, amaitu da zeluloidea.

Mendi ibilaldiak

Uztailak 7 8

- Tabira (Durango): (7-8) Irati-Zuberoa.
Arrola (Antzuola): Peñacerrada-Toloño-La Bastida (egun guztirako).
Meategi eskualdearen mendi taldeak (Bizkaia): Lizarrreta (537). Deba.
Aitzarte (Egia): Leire (Foz de Lumbier).
Kresala (Donostia): Arantzazu-Aloña-Oñati. Tf. 42.09.05.
Lagun Onak (Azpeitia): Umandia-Araia. Tf. 81.20.25.
Gasteiz: (7-8) Las Argualas (3.041 m.) Panticosa. Tf. 25.03.54.
Euskalduna (Andoain): (708) Glorietas-Pimene (2.801 m.) Gavarnie.
Tabira (Durango): 11an, diapositiben proiektzioa. Gaia: Rutak, Juan Carlos Soldebillaren agin-dupean.

Artxibo

Preso eta errefuxiatuen aldeko mogimendu zaila

E KAINAREN 30ean, joan den larunbatean, Donostiako kaleetan preso euskaldunen askatasunaren alde biltzera iritsi zirenek jasotako egurra sonatua izanen da. Donostiak egunero ezagutzen duen kontrol polizialari ohituak ere harriturik geratu ziren larunbatean ikusitako polizia pilaz, eta erabili zuten gogorkeriaz; Iruñean ostiralean egindako manifestaldia pakean bukatzen ikusirik, esperantza hoberik bazuten askok.

Bitartean, extradizioen gaia berriz mogitzen hasiko ote den beldurra zabaltzen hasi denean, Bruselasean ezagutu da han gartzeleratutako bi iheslarien aldeko mobilizatzea. Gaston Defferrek hartu duen martxa ikusiz eta Hegoaldean Guardia Civilarena, uda beroa begi aurrean.

Negoziatu behar omen da

E TA suntsitu nahian lana metodoz egiteko martxan da goen ZEN planak badu gerra psikologikoari dagokion saila eta xuxen aplikatzen ari dira. Prentsa guztiak demostratu nahi du ETA gainbehera etengabea dagoela, eta askotan zifra berdinak erabiliz.

Orain sozialistei dialogoa eskatzeko bolada da. «Tiempo», «Cambio 16», «Interviú» eta «El País»-etik ETArekin negoziatzea eskatzen zaio gobernuari, baina inork ez du argitzen ze kontrapartida eskainiko luketen sozialistek, ezta kontrapartidarik izango litzatekeen ere.

Fribolitate osoz GALEn antolatzea Barrionuevoren ideiatzat aipatzen den bitartean (kolumnista guztiek diote garbiki), Karlos Garaikoetxeak berak aitortu du ez dagoela giroa negoziatzeko oso aproposa.

Guardia Civilaren sindikatu bat

X AVIER Vinader-ek elkarrizketatu ditu Guardia Civilaren barnean sindikatua sortu nahi duten ofizial, subofizial eta kabo bat. Berdeak desmilitarizatzea omen dute helburu eta bai jokabidez eta bai barru aldera demokratizatzea.

Antza denez, desmilitarizatze dinamika bat sortu nahi dutenek ez dute jarraitzaile askorik Hego Euskal herrian, eta Barrionuevok ere alderantziz egin du apostua, efikaziaren izenean militarizatzea areagotzearena.

Sekretarioena garraztu da

P NV eta PSOE elkarri mokoka jarri dituen udal idazkariaren aferra larriagotu egin da ETAk Ea eta Ispasterkoa, Manuel Gonzalez Vicente, hil duenetik. Geroztik jakin da lehendik ere mehatxatua zeukala ETAk.

Gasteizko Gobernuak Tribunal Constitucionalean auzia galdua daukalarik, ez zaio legez behintzat etorkizun oparorik ikusten jeltkideen jarrerari, gehienez ere beste negoziaketa batzuetarako indar bat. Madrildik igorritako sekretarioak ez onartzeagatik prozesatuak dauden alkateen abokatuak, Edorta Jimenezek, estrategia aldaketa bat dagoela dio, eta ez dela istilua beste udaletara zabaldu nahi. Ongi omen doa idazkariena. «Pero el conflicto no está perdido. Desde el punto de vista fáctico se está ganando terreno».

PNV udazkenean zatituko ote?

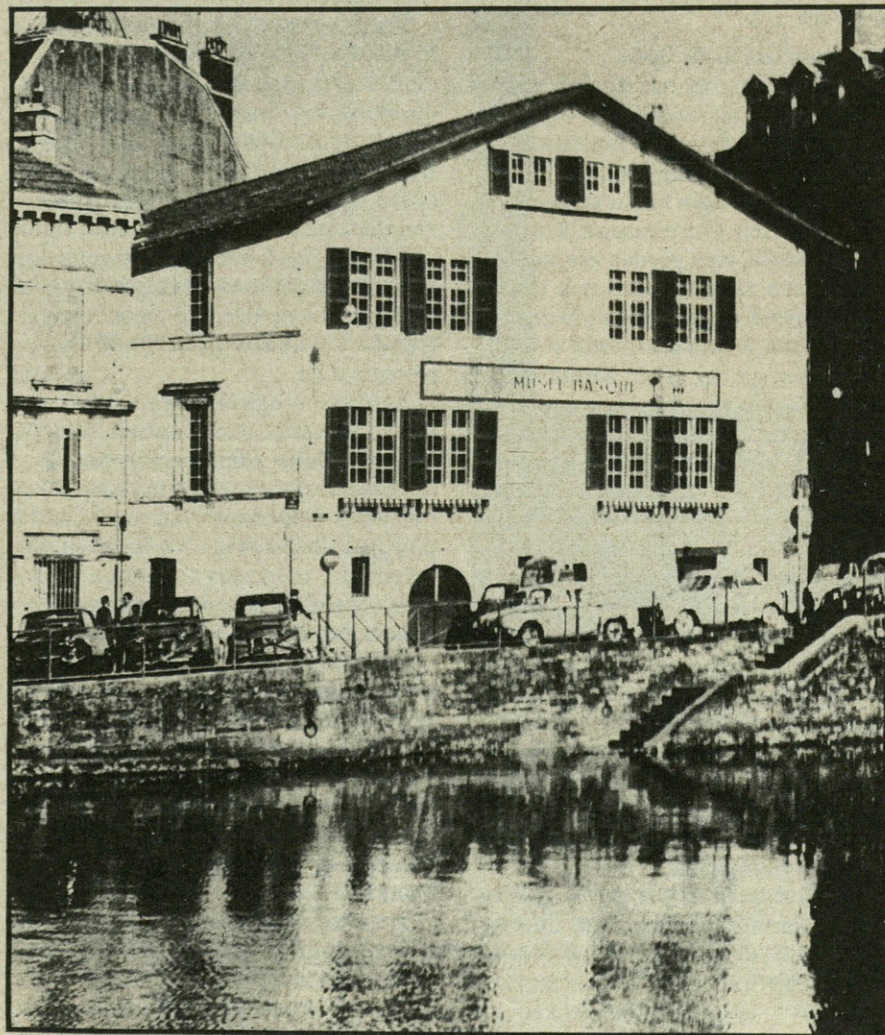
P NVn zatiketa planteatzen ote den zurrumurrua zabaldu da egunotan. Batetik sozialdemokratak lehendakariarekin eta bestetik demokristauak Arzalluzekin. Zatiketa-arenak ez dirudi oso probable, baina bai Nafarroako jeltkideak ia osorik kanpora geratzeak uda honi begira eragin atzeratuzko bonba bat sortu duela. Alderdiaren aparatoak ondo lotua dauka Garaikoetxea, nafartarrekin konfidantza osoa duela (Koldo Amezketak oraindik ere bere laguntzailea da); Nafarroakoekin egindakoa abertzaleen jokabidea ez dela esaten ari direnak baretzea da aparatoak duen lanik zailena, eta horretan ari dira Uzturreren deklarazioak eta abar.

Karlos Garaikoetxeak lagunik ez du falta: Jaurlaritzako ia kargu guztiak, Bizkaiko sektore bat, eta Gipuzkoako alderdikide prestijiosurik ere bai: Joseba Elozegi, Begoña Amunarriz eta Ramon Labaien bezalakoak; eta Irrati eta Telebista autonomoak. Baina asko ari zaio kostatzen, aparatoa ia erabat Arzalluzek hartua duenari, baseetara iristea.

Betti Bidart eta Xan Koskaratekin Baigorriin

AZKAR IBILI BEHAR DA IPARRALDEAN

Kalean dira jadanik Betti Bidart, Xan Koskarat, Joanes Borda eta Alain Mateo. Herri taldeetako militanteak, Iparretarrek inprentasurreko bat egiteko kazetariak furgonetan zeramazkitela arrestatu zituzten. Barruan utzi dute Gabi Mouesca, furgonetan ez zen bakarra, hogeitamar hilabeteko zigorrez, Janpol Hiribarrenekin. Irtenberriak izaki, sekula baino maitasun haundiagoa hartzen diote Baigorriko soro eta belardiei. Eta Bettiren etxe atariko lore alaiei. Zubi bat behar da, eta azkar, Ipar Euskal Herriko abertzaleen artean.

Ipar euskal Herria, turistentzako museo izatera kondenatua

Artxibo

ARGIA.— Lehendik ere Ipar Euskal Herriko abertzaleen artean ez zen bazirenik prentsaurrekoak, baina gaur egun erantsi zizutenetik ospetsu egin dira.

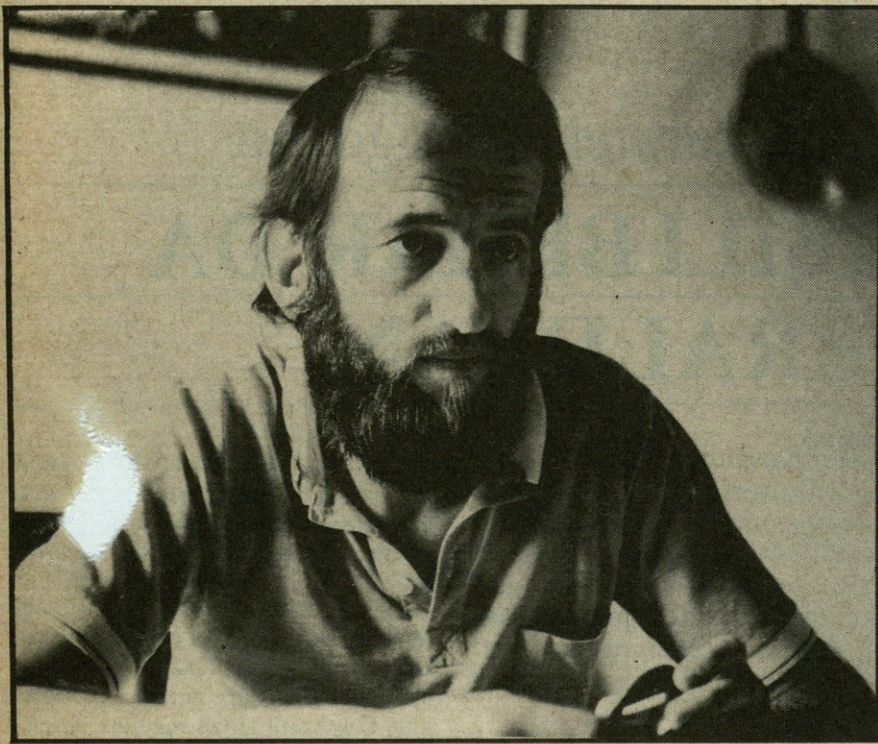
BAIGORRITARAK.— Gure detentzioa nahiko ongi esplikatuta dute komunikabideek. Kazetariak hartu eta prentsaurrekora gindoazela, berehala konturatu ginen segituak ginela. Buelta bat eman genuen eta bik ihes egin nahi izan zuten. Bata Filip zela iruditu zitzaion eta tiro egin zuten, gizonaren alturan, hiltzeko asmoz. Gero poliziek berek aitortu zuten Betti Filiperekin tronpatu zutela.

A.— Pentsa liteke Filip bizirik harapatzea interesatzen zaiela.

B.— Poliziek garbi argi aski esan zituzten: «On va á la chasse», ihizira goaz, eta ahal badugu garbituko dugu, armak erakutsiz. Partikularzki Filiperi buruz. Mehatxu giro horretan bizi dira, eta ez dute ezer diskutatuta nahi. Horrela hitz egin zioten Mouescaren amari ere. Bere semeak sasia hartu zuen, klandestinitatea, poliziek esan zioten: «Esaiozu zure semeari, edo etortzen da edo bestenaz guk tiratzen dugu».

A.— Gero, berrogeitazortzi ordu komisaldegian pasata, gartzelara, bi Pauera eta beste biak Baionan. Eta gose greban sartu zineten.

B.— Txarrena gose greban hotza izan zen, eta bakartasuna. Hara iritsi ginela, funtzionariak ez ziren gurekin mintzatzen, pentsatzen zuten frantsesik ez genezela, batzuetan espainolez ere mintzatzen zitzaizkigun. Beti bakarrik ginen, isolaturik, zeldan bakarrik, dutxan bakarrik, bixita genuelarik ere berezirik uzten gintuzten. Juezak zioen ez genuela elkarrekin komunikatu behar. Baina Parisera eramanez gintuztenean, hamabost ordu pasa genituen elkarrekin kamioiean.

«Segur pettoak egingen ditugula, baina azkar ibili behar da»

Mikel Antza

Fresnes-era osasunagatik eraman gintuzten, gose greban ginenez han medikuek eta infirmiertsek zainduko gintuztela. Badakizue nola zaindu gintuzten? Astean bitan etortzen zen infirmiertsu eta tentsioa hartzen zigun. Medikua astean behin etortzen zen eta esaten zuen: «Ca va?», eta ongi, eta joaten zen. Hotz gnuela esaten genuelarik, beti erantzuten ziguten «etxea zaharra dago eta haizea sartzen da leiho artekatik...»

A.— Eta hogeitahamabi eguneko gose greba utzirik, berriz Baionara, kilo pila bat galduta.

B.— Baionara heldu ginen egunean izan zen eskuindarren manifestaldia, bortizkeriaren kontrakoa. Egun hartan genuen entzun Inchauspé euskaraz mintzatzen, «anfin» esanez, gaizki.

A.— Jujamendua izan zen ondoren, eta zuek Iparretarrak erakundeko partaide zaretela frogatutzat eman dute.

B.— IK gaixtagin elkarte omen denez, gu horren partaide garelako egotzi digute, eta elkarte horren ekintza bat izan dela guk prentsaurrekoarekin egin duguna. Guk beti esan dugu ez garelako erakundekoak, ez digute aurkitu ez armarik, ez paperik ez ezer.

Gero Cousteaux juezak gure dossierrean sartu zuen Gabi Mouesca, martxoaren lehenean arrestatuta, Didier Lafitte hil zuten hartan. Eta oso gauza grabea da hori.

A.— Cousteaux-k liberal itxura bat

eman nahi izaten du, bada.

B.— Esan genion, bai, liberal aurpegi baten gibelean errepresioa baizik ez duela bilatzen. Eta ez du maitatu.

Gure auzia benetan bitxia da. Dretxoan, delitu bat egin behar duzu preso hartu zaitzaten. Gure kasuan, kamioia ez zen ebatsia, ezta gordea ere, zenbakia ez zuen aldatua, armarik ez genuen, paperik ere ez, ezer ez. Normalki ez genuen sekula preso izan behar.

Bigarren gauza, Gabi Mouescarena. IKkoa dela aitortu omen zuela eta gure auziari lotu zuten, prentsaurrekoarekin beraz. Ze delitu egin du Mouescak? Ezer ez. Prentsaurrekori ez zen izan, ez zen kamioiean... Lege aldetik ez da konprenitzen ez zergatik jujatu duten eta are gutxiago zergatik duten kondenatu. Erantzun batzuk badira. Laster juradu baten aintzinean pasatuko da, prokuradoreak lehendik kondenatua izan dela adieraziko du eta gogorkiango joko dute.

Ez da eskubiderik Mouescari egin diotena egiteko, ta apelazio bat sartua da berehala.

A.— Ez dirudi justizia frantsesarekin oso pozik zaudetenik.

B.— Konpara ezazu gurekin egin dutena eta GALEkoekin egin dutena, eta Frantziako justizia zer den ulertuko duzu. Gu hain egoera eznormalean gartzelan atxiki gaituzten bitartean, gu harrapatu eta berehala hartu zituzten GALEkoak libre utzi dituzte. Preson-

degian gurekin ziren beste presoek ere, eta ez dira politikoak, ez zuten ulertzen.

Auzian Cousteaux juezaren jokamoldea salatu dugu. Cousteaux ez zen bakarrik ari, bazituen bultzatzaileak. Estatuaren ordezkariak esango zioten gu barruan atxikitzeke. Esan genion berari ere, eta ez zuen ondo hartu.

Azkenean, IKkoak garelako frogatutzat ematen dute baina libre uzten gaituzte, ezer txarrik egin dugunetz nahiko frogatze omen dutelako.

A.— Libre utzi zaituzte, baina fiskalak ere apelazioa egin duenez, posible izanen litzateke berriro udazkenean barrura joatea.

B.— Baionako tribunalak erabaki du ez gnuela zigortuak izan behar, ez garelako deusetan hobendun. Gaixtagin elkarte batekoa izatea ez bait da aski zigortua izateko, delitu edo krimen bat egin edo antolatu behar da horretarako. Horrek esan nahi du egin ditugun bost hilabete eta bi egunak soberakinak direla, ezertarako.

Horren ondotik Estatuaren ordezkariak, prokuradoreak, fiskalak, ez du onartu erabakia eta apelazio bat egin du. Beste auzi bat izanen dugu, beraz Pauen heldu den irail aldean, baina Baionako erabakia hor dago. Guk ere, ordeza, apelazio bat egin dugu. Hastapenetik erabakia genuen edozein zigor ezartzen zigutela ere salatuko gnuela. Gero Gabi Mouescari egin diotena ikusiz... Bi urte t'erdiko zigorra izugarria da. Gu libratu gaitu eta Mouesca izorratu dute.

Apelazioa egiteko beste arrazoin batzuk ere izan dira. Esate baterako, «flagrant delit» (delitua egin eta berehala harrapatzea) kontsideratzeko plazoetan prezedente batzuk jarri nahi dira gure auziarekin eta hori ere salatu behar da.

A.— Auzian euskaraz mintzatu zinetelarik, interpretea ospetsu egin da.

B.— Guretzat oso garrantzizkoa zen auzian euskaraz mintzatzea, eta hala egin dugu. Orduan interpretearen lana penagarria izan da. Tribunalak badi bere interprete ofiziala, oraindik ere bai bait dira euskara baizik mintzaten ez dutenak. Eman dezagun ohiointza gauzak, lurrak, kontrabando istorioak...

Pertsona bezala ez dugu juzkatuko, baina hargin bati eskatzen bazaio murrua untsa egin dezan, interpreteari eskatu behar zaio gauzak untsa itzuli ditzan. Hitzak ia banaka itzuli nahi zituen eta ezin zen esplikatatu. Eta ge-

ro... Pentsa, batean aipatu zen «Guk» taldea (Joanes Bordak han kantatzen du) eta itzuli zuen «Nous le group».

A.— Euskararen inguruan da bart kontatu zeniguten polizia istorio hura ere.

B.— A. bon. Normala da, hemen polizia euskaldunak ez bait dira gutxi. Hasteko, Koko Abeberri abokatua hitz egiten ari zenean esan zidan ondoan eserita nuen poliziak: «To, aise mintzo duk hori». Baina gero interpretearen lana ikusitakoan hala zioen: «Hobe zenuten Roger Idiart hartzea interprete bezala».

Gero berriz, guk espero genuen auziaren egun berean emanen zutela erabakia ere, baina hurrengo asterako uzten zutela ikusiz protestan hasi ginen, jendea ere bai «Presoak kalera» oihuka, eta azkenean borrokan poliziekin. Bagenekien behera eramandakoan zanpatuko gintuztela, eta azkena nindoalarik batek papotik heldu eta «Hi, urde astapitoea» hasten zait. Berotuak ginen eta eman nion kolpe bat, «hi hiz pito guria, urdea erroraino»...

A.— Imajinatzen zaila egiten zaigu Hegoaldeko holako egoera bat.

B.— Iparraldean errez aurkitzen dituzu polizia euskaldunak, ezagunak ere bai. Baina Hegoaldean ere badituzue. e! Neri behin bederen egokitu zait bat Hendaiako mugan, autobusean goazela. Ea euskaldunak ginen galdetu zigun eta bera ere euskalduna zela eta abar.

A.— Auziak auzi, asuntua da irten zaretela.

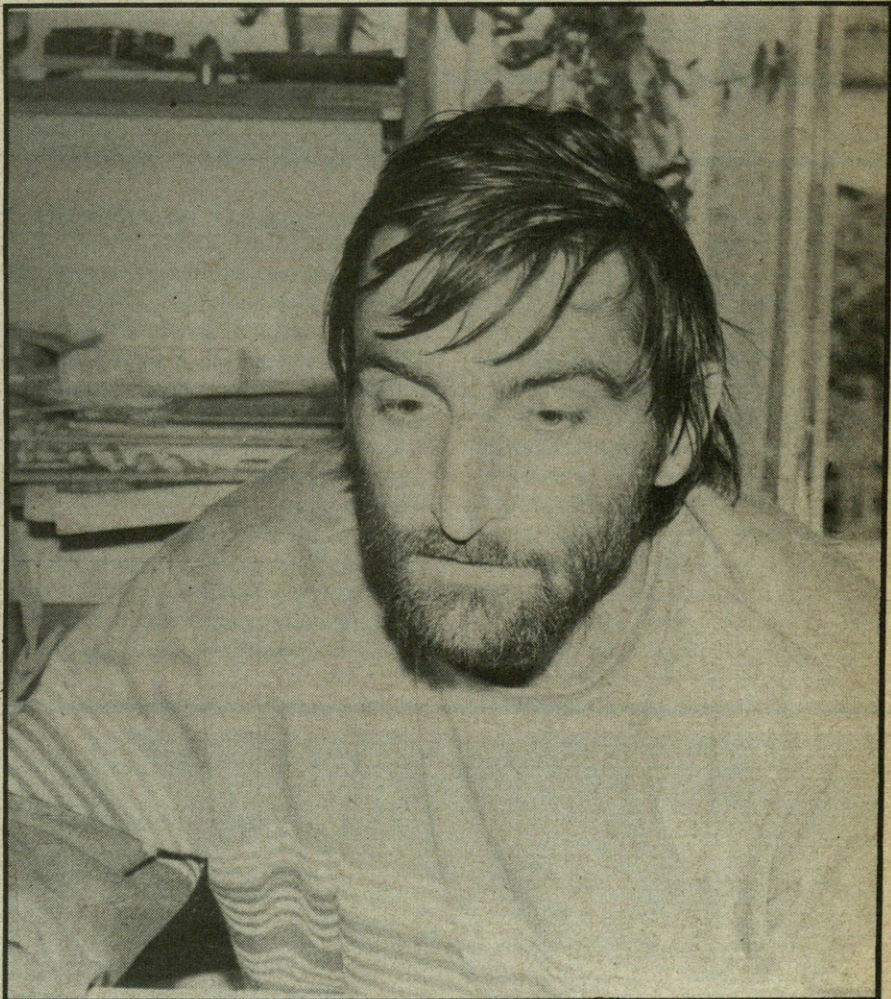
B.— Bost hilabeteotan mogimendu azkarra izan da kalean. Presoen aldeko komiteak sortu dira hainbat herri-tan, Baigorriin, Donapaleun, Maulen... Afitzak jarri dira, pintaketak, kantaldiak, mitinak. Makeako mitinetik hasita, kanpaina ongi eraman dute, eta barrutik izigarri gustora hartzen genuen. Horri esker eraman genuen frango aise Pariseko egonaldia. Ikusi behar da baita ere nola pasatu diren Baigorriko Kultur Astea, Nafarroa Eguna, Herri Urrats. Kanpoan mugitzen direla ikusiz hartzen du indarra presoak.

Kanpora ateratakoan? Hasieran jende artean galduak, hainbeste egun bakarrik egon ondoan. Gero, bazkaltzera gentozela, gauza bat maitatu du-gu izigarri: belarraren usaina, goxoa.

A.— Zuek barruan zinetean pasatu da IKren eta borroka armatuaren inguruko debatean unerik beroena.

A.— Eztabaida frango izan da, bai.

«Gauza bat da eztabaidatzea lana ongi egiten den ala ez, baina ez badugu zerbait eta azkar egiten Iparraldea hil da»

Mikel Antza

«Arrazoirik gabe 30 hilabete sartu diote Gabi Monescari»

Presoen sostengu taldeetan eztabaidatu da, ea presoak defenditzean erakundea defenditzen zenetz, ELBk bere jarrera hartu zuen, komunikabideetan ere eztabaidak izan dira... Gero Eñaut Etxamendiren gutun horiek egon dira. Etxamendik gutaz esaten zuen zenbait gauza guretzat onartezinak ziren eta horregatik eman dugu erantzuna. Gogorra zela eta pertsonala? Ez zen batere helburu horrekin egina.

Baina gauza batzuk salatu nahi di-

tugu. Abertzale mota bat ari da esaten IKkoen jokamoldea desesperatu bat-zuen jokamoldea dela, eta hori salatu egin behar da. Janpol batek, kasu ba-terako, bazuen bere lana eta bizimol-dea egina. Eta nahiago izan dute beren bizimoldea utzi eta borrokari lotzea, itxaropenez beterik nik uste. Horiek prest dira bururaino heltzeko.

A.— Iparraldean estrategia eztabai-datzea da arazo bat eta bestea berriz Hegoaldeko errefuxiatuekin dituzuen harremanak. Hobetu al dira batere?

B.— Gure artikuluan garbi esan genuen: etsaia zein den garbi ikusi behar dela. Hegoaldeko edo Iparraldeko militanteak joak direlarik, hor ez da gure arteko eztabaidarik. Gudariak defenditu behar dira, zakutik ala zorrotik. Hegoaldekoak ala Iparraldekoak. Eta hori are eta latzago ikusten

jokamoldea garbi agertzen da. Destradek esan die hemengo abertzaleei: «Errefuxiatu estatutoa, ba!, ez duzue hortaz printzipio arazo bat eginen, ezta?».

A.— Eztabaidatzen dena badirudi beti gauza bera dela. Zenbait gauza, eta garrantzizkoenak behar bada, ezin

Auzian albotik polizia batek, euskaraz: «Hobe zenuten Roger Idiart hartzea interprete bezala»

da errefuxiatuen kontrako eraso guztia gertatzen denean. Zaila dago horri kontra egitea, azkenean jendeak ahal erreazionatzen du, eta erantzuteko in-dar haundia behar da.

Gero badira estrateji arazoak. Mementuz alde bakoitza berean dago, eta ez dago zubirik. Nahi edo ez egin beharko dugu hori, zeren eta hola ez dugu segitzen ahal. Egia da estrateji ezberdintasunak ikusten direla baina sortu beharko da berriro elgarrekilako lotura bat. Jadanik ez da Burgosko prozesuaren garaian bezala, ezta 1980an bezala. Frantses partiduen jokamoldea garbi agertzen da, PSren

atera kanpora, eta besteak berriz... Ipar Euskal Herrian euskaltasuna dagoen moduan ezin dela azkarregi eta gogorregi joan, adibidez.

B.— Horretan ez gaude ados. Errebindikazio batzuk lortzen badira batzuk asko urrun doazelako eta aski gogor egiten dutelako da. Kontradioak azkarrek dira, e! eta edozein estatuk ez digu ezer emanen, borrokari esker bilduko dugu.

Begira nola den guzti hau flikatua (poliziaz bete), alde guztietatik kontrolatuz, miatuz... Turismoari buruz zer egin behar da, mintzatu? Gauza bat da eztabaidatzea lana ongi egiten

den ala ez, baina ez baldin badugu zerbait eta azkar egiten, hemen hogeitaren buruan ez da deus egonen. Begira Urepele. Emakume batek haurra egiteko hirurogei kilometro egin behar ditu autoz; gasolinaren ukaiteko, hogeik kilometrotara joan behar du. Dena hustutzen ari da. Baina memento berean, Urepelen bertan, pilota plaza bat egin dute, ezker pareta, estalia! Ikusten duk nola inbertitzen den Iparraldean? Ura botilatzekeo lantegi baten projektua ere bazen baina...

Ezker paretez eta tenis kanpoiz betetzen dira eskualde guztiak. Iholdin gertatzen dena, kasu baterako: duela urte batzuk laku edo urtegi bat egin zuten hor, protesta haundien artean, eta orain polikiroldegi bat eraiki dute. Norentzat, etengabe behehitzen ari den eskualde bat baldin bada? Helburua da emeki-emeki turismoarentzako azpiegitura bat egitea. Eta egunen batean esango dute: hara, azpiegitura baduzue, bortxatuak zarete turismora. Hori barnekaldeaz ari garela, pentsa kostaldean.

Egoera oso larria da, eta borrokatu behar da nola edo hala. Hutsak egin dira, eta eginen ditugula ere segurra da. Baina borroka aintzinatu beharko dugu. Bestela, Ipar Euskal Herria hil da.

Iñaki ZUBIONDO

gasteiz hiruburu

Pakerako mahaia

Gobernuko bozeramalea den Joseba Arregik joan den hilaren 27ko prentsaurrekoan «pakearen mahaia»ri buruzko proposamena agertu zuenetik, erantzun ezberdinak jaso dira Euskadiko alderdi politiko ezberdinen artean. PNVk, barruko krisialdiaren ondorioak gainditu nahian, Garaikoetxearen proposamenarekin adostasun guztia erakusten zuen. EE ere alde agertu zen, nahiz eta, beti bezala parlamentuaren zeregina azpimarratu. HBk elkarriketarako jarrera baikorra adierazten zuen, baina zenbait zehastasun egiten zuen. CP eta PSOE izan ziren kontra agertutako alderdi bakarrak, batez ere Madrilgo gobernuaren eusten duen partidua. Parlamentuko talde sozialistaren bozeramalearentzat, Garaikoetxearen proposamena «serpiente de

verano» delakoa, edota oinarririk gabeko iniziatiba bat baino besterik ez zen. Halere, aurreko egunetan Madrilgo gobernuaren Vascongadas-etarako delegatuak PSOEk jarrera irekia erakusten zuen egunkari batek eginiko elkarrizketa baten bidez.

Kontextu honetan sartzen dira Garaikoetxeak Gallartako batzoki berriaren inaugurazioan eginiko deklarazioak. Ajuria-Eneako biztanlearen ustetan, oraingoan ez dira betetzen pakerako mahai bat legeztatuko zuten oinarritzko baldintzak. Atzera, botatze horren arrazoiak ez dira, beti bezala, argituko. Bainan, 27ko prentsaurrekoan oinarritzko baldintza horiek betetzen ez baziren zergatik atera behar zuen gaia gobernuko bozeramaleak? Beraz,

pentsa genezake PNVk berriro amore eman diela Madrilgo ordezkarien nahiei, zeren PSOEk ezetz borobila esan badio iniziatiba honi ezertxo ere ezin duelako egin da, azken batez boterea de facto guztiok dakigun eskuetan dagoelako.

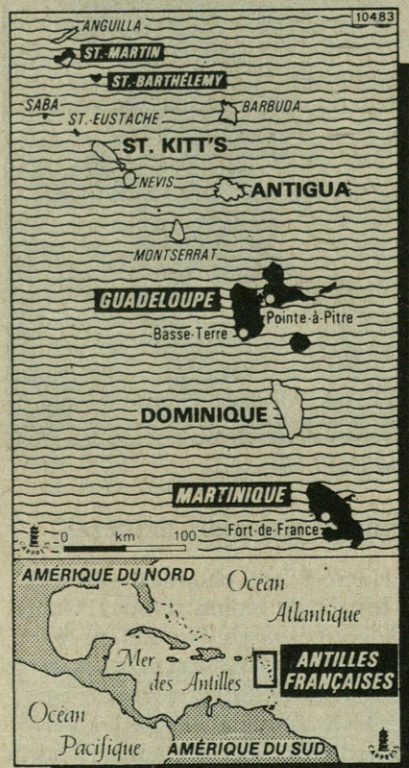
Bestalde, burukide jeltzaleek «oinarritzko baldintzak» behin eta berriro aipatu dituzte, baina oraindik baldintza horiek ofizialki zeintzuk diren ez dakigu. Joseba Azkarragaren ustez ETAk, elkarriketarako prest egongo balitz, geldione bat egin beharko luke. Horrek esan nahi du albo bateko desarmea eta denok dakigu ere historiak erakutsi zigulako zertan amaitzen diren desarmamendu horiek.

Martin OROZKO

Irlanda: Jackson-en ikusmoldea

Jackson EEBBeko kandidatu demokrata Irlandari buruz definitu da, **Dublin** irlandar aldizkarian agertu duen bere artikuluko batetan.

«Irlanda okupaturik dago —esaten du bertan—, eta britainiarrek ez dute han segitzearekin amerikarrek Vietnamen edo-ta Libanon lortu dutena baino gehiago lortuko». Hori ez omen da bake bidea. Bakearen alde, lehenik, okupazio tropa horiek alde egin beharra daukate.

Antillak: berenezko dinamikan

Frantziapen, Caribe parte hartan, badira oraindik ere irla tipi batzu, Parisen **Antilles Françaises** esaten direnak. Horiatarik ezagunenak, Guadelupe eta Martinika. Baditu Martinika honek 350 bat mila lagun bertan bizitzen, gehi beste 300 mila herbestertuak, Frantzian barrena eta bestetan. Metropolitik 7.000 kilometrotara dago.

Irla horrek Kolonialismoaren kontrako borrokari seme balios bat eman zion; hor sortu bait zen izan ere Frantz borrokari beltza, nazio askatasunari buruzko bere azterketa zorrotzengatik eta Aljerian iraultzaren alde burutu zituen ekintzengatik ezagutuko zena.

Haren izena daraman talde bat badago gaurregun Antilletan, autodeterminazioaren alde ahaleginetan. Talde honek aurtengo apirilez Fort-de-France-n sinposio bat konbokatu zuen; gaia, horixe: herri horien autodeterminatze bideen posibilitatea

eta nondik-norakoa.

Independentistak minoria omen dira Antilletan; oso minoria bizia, hori bai, eta haien bonbak hasi dira eztan da egiten kolonialisten interesguntan. Batipat orain, Mitterrand-en borondade txarra ikusi delarik, orain dela hiru urteko kanpainian «*Kolonialismoaren deusezte*» agindu bait zuten sozialistek, eta geroztik atzera egin dute, eta Martinika, eta besteak, lehenagokoan dira, nahiz eta borrokan, kontzientzian, aurreratuago diren, «*autodeterminazioa*» helburutzat.

Estatu gabeak

Galizia: Castelao-ren esanahia

Ekainaren 28an Castelao-ren gorpua Galiziara iritsi zelarik, «nazionalista erradikal» batzuek zenbait «istilu eta zalaparta» sortu zituzten. Ekintza hauen berri ematen zuten agentziek ez zuten motiburik aipatzen bat ere.

Motibuak, hitz gutxi-gutxitan, hauexek dituzu: Galiziako nazionalista hauek ongi ikusten zuten, 1950ean atzerrian hil eta gero, Castelao-k kanpoan segitzea. Izan ere, Galizian demokraziarik ez dagoen bitartean, esaten dute, zertarako ekarri hura?

Bapatean, Xunta eta hango autono-

miaren Parlamentoak, familiarrekin halako maniobrak eginda, Castelao ozeanoz hona ekartzea lortu egin dute.

Hori bai lortu, kexu dira nazionalistak, ezetz-eta Castelao-ren beraren taimainako autonomia ez demokraziarik Galiziarako. «Gaurko autonomiaren direkzioa —baiezatzten dute **A Nosa Terra** aldizkarian— Castelao-ren lagunen artean ez, baizik eta haren etsaien artean dago».

Castelao, hitz batez, armatzat nahi dute nazionalistek, bizirik nahi dute, eta ez Galiziako hilobi hots batetan politikoki ustel-ustel eginda.

Ertamerikako sua

OFENTSIBAREN ZAI

Ekainaren 30 honetan *Granadero I* izeneko maniobrak bukatuko dira. Beroietan USA, El Salvador eta Honduras-eko tropak aritu dira, «ofentsiba» plan bat desaroilatzan. Orotara badira 3.500 USAko marine, 3.000 hondurastar eta El Salvador-eko *Batallón Atonal*-eko soldaduak. Maniobra hauen buruzagi batek, Grant Fredricks teniente-kolonelak, ariketa hauek «ezagutzen ez dugun herri batetan sartzeko egiten ditugu», esana dauka.

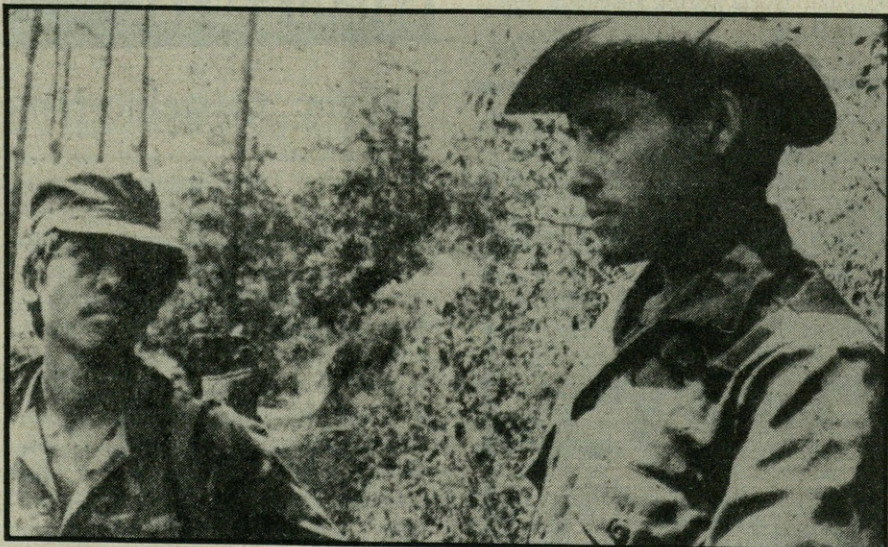
Zein herri ezezagunaz ari zen teniente-kolonela? *Guazapa* el Salvador-eko gerrileroen aldizkari txikian ziurtatzen dutenez, «ez dago dudarik, iparramerikar militarra Nikaragua eta El Salvador-az ari zela; hor ari dira, bion mugetatik kilometro gutxitara, sekulako abioi-pistak egiten, bat, *Cucuyagua-n*, Honduras-eko mendebaldean, *El Salvador-ekiko muga*; beste bat, *Jamstrán-en*, *Tegucigalpa-tik 125 kilometrotara ekialderantz*, *Nikaragua-ko frontera*tik hurbil».

Izan ere, bi pista horiek maniobra hauekin estreinatu dituzte, eta aldi berean hasi dira beraietatik Nikaragua-ko gerrilari eta El Salvador-eko kontragerrilari apoio logistiko ematen. Azken buruan, tropa horientzat suposatzen duen entrenamenduaz aparte, hor geldituko dira gerorako ere orain eraikitako instalazio guztiak, Ertamerikako gerraren hurrengo guldietarako prest.

El Salvador

Maiatzaren 16an José Napoleón Duarte-k presidente kredentzialak jasoz zituen; hala irabazi bait zuen hauteskunde orokorretan.

Duarte Washington-en oso ongi ikusia da, bera da irabaz zezan bultzat-

«Batallón de Lucha Irregular» bateko borrokalari gazteak (Nikaragua).

Artxibo

tu zutena, zeren ustez muturreko eskoindarrek baino askozaz hobeki eraman bait dezake akabatzen El Salvador-eko gerrila.

Duarteren lehenengo ekintzetarik, hauxe, alegia, Estatu Batuetara bidaia, hango parlamentoak gustoko laguntza militarra onar zezan pertsonalki gestioatzera.

Présidente hau, esan daiteke, egoeraren neurriko dugula. Horrenbeste eta horren gogorreko asasinatzeak, Estatu Batuetan beretan, lotsaz ikusten hasiak bait ziren, eta Duarte, begi oneko, *Escuadrones de la Muerte* esaten direnak deuseztuko dituela, eta iparramerikar monja batzu hil zituztenak punituko dituela eta beste horrelako agindu ditu. Halaber ekonomia berpiztuko duela, eta hitz batez nahi baduzu demokrazia altxatuko duela; guzti horrekin euskarri ezin seguruago dauka, eta politikoki finko dagoela El Salvador-eko gerratean aintzinatzen saiatuko da.

Oraingo genozidio manierak

Hilero-hilero, ehundaka salvadortar hiltzen da biolentzi bidez. Gehienak, ejertzitoaren ekintzetan; lehen, eskoadroiek akabatzen zuten anitz jende, orain aldiz, horiek —fui!— desagertu dira, eta tropa erregularrak eta ejertzitoko unidade bereziek hartu diete txanda.

Egunero badira bonbaktaketak, leku populutsuetan askotan, eta hilak atzetik, eta trenkatuak eta etxe suntsituak, eta alor erreak uzten dituzte.

Jakina parajerik zigortuenetakoa Guazapa-ko hegia dela, bertan ari bait dira gerrileroak nahiko libre (eskualde liberatua dute), baina beste askotan ere gertatzen dira atakeak; apirilaren 6an, Atlacatl Batailoia bonba-ekintza bat burutu zuen kantoian: El Roblar, Corozal, Palo Grande, El Zapote, El Rancho, Consolación eta Las Cajas, eta gutxienik 69 nekazari hilik utzi zituen, eta beste 62 atxilotu zituen.

eta 286 etxe txikitu zituen, eta 156 ganadu buru akabatu eta 3 tonelada bihi erre zituen.

«**Alemán** familian bakarrik —kon-tatzen du Guazapatik Pedro Guerra Alegria komandante gerrileroak— 13 lagun hil zituzten, eta haien trazarik ez zedin gelditu gorpuak erre zituzten».

Honduras eta

Honduras, Nikaraguan sandinistak 1979an garaitu zirenez geroztik, geroz eta agerianago, Estatu Batuen aliatu-rik minena bilakatu. Hasieran bertan ere iraultza gerta zedin ebitatu nahi zen, gero ikusi dute horrezaz gainera kanporako ekintzak ere presta zitezkeela, eta erabat sartu dira. 1980an 3 milioi dolarretako laguntza izan zuten USAtik, hurrengo urtean 5 milioi t'erdikoa, eta 1982an 10,6 milioitakoa. Soldaduak berriz, 1979tik 1982ra 14.000 izatetik 21.000 izatera pasatu dira, eta denbora berean hegazkin-uni-dadeak 87-tik 138-ra, eta itsas-uni-dadeak 36-tik 64-ra.

Oraindik ere bada Honduras beraz Estatu Batuen estratégiaren puntu ga-koa, baina *Barricada* Nikaraguako al-dizkariak peligro berri bat seinalatzen du: «**maiatzaren 3an Costa Rica-ko** irratiek sandinisten inbasio batetaz in-formatu zuten, eta alarma gertatu zen; Nikaraguak segidan abisatu zuen, hura auto-atake bat zela, Costa Rica-ko po-liziak berak maniobra gisa egindakoa. Zertarako antolatu zuten? Bistan da Costa Rica martxa honetan beste Honduras bat bilakatzeko arriskuan dagoela.....»

Nahiz Costa Rica-ko polizi buruak berak berehala errekonozitu atake-gi-

El Salvador-eko errefuxiatuak, heriotzatik ihesi.

Artxibo

sa hura berek eginga zutela, ahotsa korritu omen zen muga aldean tiro hot-sak izan zirela. Nonbait, izan ziren bai tiro hotsak, Costa Rica-tik Nikaragua aldera, ezetz eta Nikaragutatik Costa Rica aldera, zeren sandinistek oso garbi bide dute halako probokazioe-tan ez dutela erori behar.

Halaz guztiz, Costa Rica-ko presi-dente dagoen Luis Alberto Monge-k abagune hura aprobetxatu zuen, Es-tatu Batuei berehalako laguntza es-katzeko.

Nikaraguako defentsa

Bitartean hor ari dira mugalde ba-tean zein bestean sandinistak jo-ta-fuego, urte gutxitako iraultza defendatu nahian.

Granma Kubako astekariak bere azken zenbakian informatzen duenez, martxoaren bukaeratik eta apirilaren hasieratik hona, Nikaraguako lurre-tan 8.000tik goiti soldadu «kontra» eta mertzenario sartu dira. Hala balitz, Ertamerika-n inoiz gertatu den ofen-sibarik latzena ezagutuko lukete.

Kontraofentsiban lagun asko mo-bilizatu da. Batzu *Ejército Popular Sandinista* erregularrean aritzen dira, beste batzu *Milicias Populares* direla-koetan, eta beste batzu *Batallones de lucha irregular* deitzen direnetan.

Borroka zaila da, nekosoa, eta etsaia aski ondo kontrolaturik dagoela egia bada ere, egia ere bada iraultzaileen lerroetan baja ugari gertatzen ari dela. Oso jende gazteak borrokatzen du: 14 urtetik aurrera deizisioa daukanak ba-lio du, berdin mutil zein neska.

Elementu bat beren alde: arma eta munizioren («*Karamelo*»en) faltarik ez dute. Beste bat: nekazari jendeak laguntzen ditu. Eta, azken horrekin batera printzipala: jesukriston mora-la.

Pablo SASTRE

USA eta Honduras-eko tropak: arriskuzko aliantza.

Artxibo

Hizkuntza bakar bat geroan?

Elhuyarreko L.M. BANDRES

Antzinean komunikabideak oso urriak eta eskasak ziren, hau dela eta norbera jaio zen lekuan edo oso ingurutan bizi izaten zen eta, ondorioz hizkuntz arazorik ez zegoela esan dezakegu. Bakoitzak haurtzaroan ikasitako hizkuntzaren bitartez inongo oztoporik gabe bizi osoa eraman zezakeen. Zer esanik ez, noizean behin arazo puntualak egon bazeuden, merkatariak etortzen zirenean edo elizan zorioneko latina ulertzen ez zenean, baina guzti hau ez zen egunoroko ogia.

Gaur egun, aldiz, nazioarteko merkataritzak, turismoak, aurkikuntza zientifikoek, e.a., kultura eta hizkuntza desberdinezko gizonen arteko nahitaezko elkarkomunikazioak ipini dituzte. Eta izenak dioen bezala, elkarkomunikazioak elkarulertzea dakar eta horretarako, eta gehienetan erabiltzen den bidea hizkuntza denez gero, hizkuntzaren arazoa argi eta garbi agertzen da.

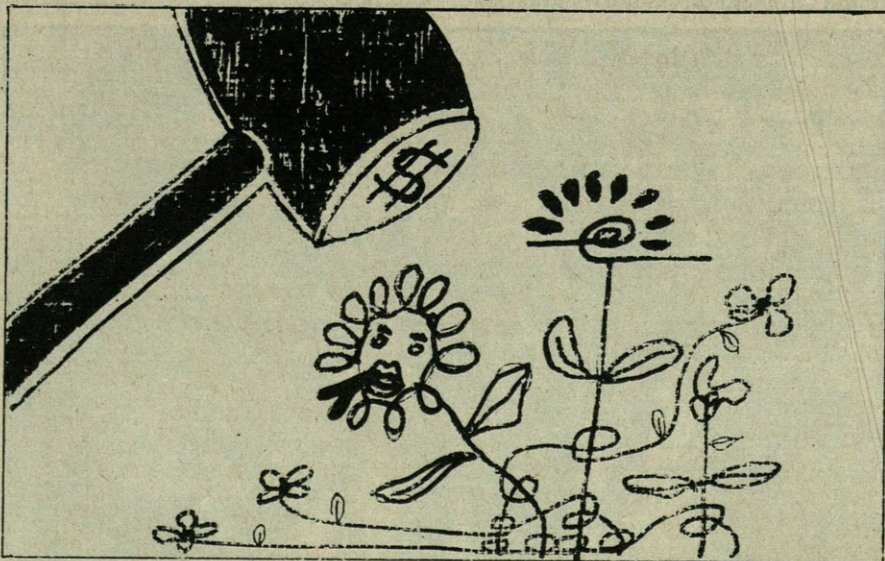
Hiru mila hizkuntzetarako aukera munduan

Munduan gaur hiru mila hizkuntza gutxi gora behera hitzegiten dira eta horietako ehun batek milioi bat baino hiztun gehiago du. Hau da, bi mola eta bederatzirehun hizkuntzek milioi bat baino hiztun gutxiago daukate. Beraz, dirudienez, gure Euskararen kasua ez da salbuespena. Arazo hau gaingiditu nahiz, hots, hiru mila hizkuntzarena zera egin da: zenbait nazioarteko erakundetan hizkuntza bakar batzuk onartu eta ez besteak. Gehienetan onartuak izan diren hizkuntzak inge-

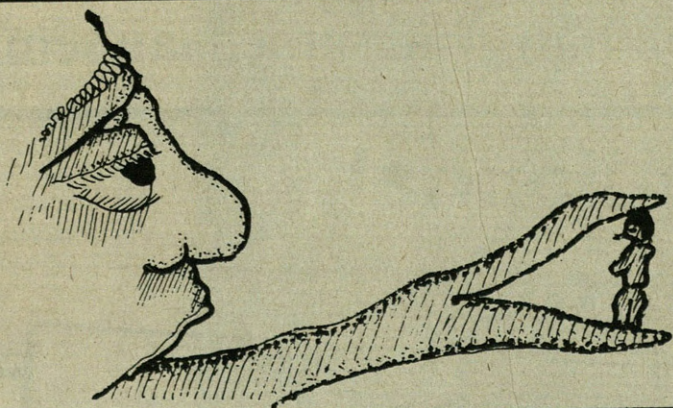
lesa, errusoa, txinoa, frantsesa eta espainola dira. Hala ere, eta gainontzeko hizkuntza guztiak alboratuak izan badira ere, itzultzaileek jo eta ke ibili behar dute eta askotan gaizki-ulertze eta beti enbarazoak egoten dira. Arazoa benetan gogorra da.

Paperezko eskubideak isladarik ez praktikan

Baina, beste aldetik, hizkuntza bat ez da soilik, zenbakien arazoa askoz sakonagoa baizik; eta guk gure herrian, gure hizkuntzaz bizi nahi badugu, eskubide osoa daukagu. Zoritxarrez askotan zera gertatzen da: eskubide hori paperetan onartu arren, gero praktikan onarpen hori ez da inolaz ere isladatzen eta horregatik, hizkuntza handiak (kopuruaren aldetik ez beste) handiagoak egiten diren bitartean txikiak txikiagoak egiten dira. Egoera honetatik irteteko bide baka-

Botere ekonomikoa eta politikoa daukatenean beren hizkuntzak inposatzen dituzte.

Hizkuntza handiak handiagoak egiten diren bitartean txikiak txikiagoak egiten dira.

rra dago: bakoitzak bi hizkuntza ezaigu ditzan, bata berea, bere etxekoa, bere barnekoa; bestea mundu guztiak ezagutu beharko duena eta berarentzat lanabes bat baino ez dena. Bide hau ez da gaur egun asmatutako gauza, nolabait betidanik ikusia izan den bide bakarra baizik.

Barkatu, bide bakarra esan dut eta egoteagatik beste bide bat egon badago: mundu guztian indarrez (fisikoz nahiz psikikoz) hizkuntza bakar bat inposatzea eta beste hizkuntzak ezabatzea, alegia. Denok dakigun bezala bide hau ez mundua bere osotasunean, baina bai munduaren leku askotan erabilia izan da eta, gure etxean begiratzen badugu, lortutako arrakasta ezin uka. Baina, indarrezko bideak ez baditugu onartzen dagoen bide bakarra lehendabizi aipatutakoa da.

Latinatik ingelesera mendebaldean

Historiaren garai batean eta orain dela gutxi arte, Mendebaldea bakarrik hartuta, bi hizkuntzaren egoera nahiko orekatsu bat ezagutu dela esan dezakegu: latina eta bertako hizkuntza berezia. Herriek egunoroko gauzetarako beren hizkuntza erabiltzen duten bitartean zientziatarako, elizkizunetarako e.a. latina erabiltzen duten. Honen ez du inolaz ere esan nahi lagun guztiak elebidunak zirenik, mundu «guztietatik» latinarekin iskribuak, e.a. irakurtzeko eta ikasteko latinarekin aski zela.

Mendebaldean gaur egun lehen latinak betetzen zuen papera nolabait ingelesak betetzen du. Estatu Batuen eragin politikoa eta ekonomikoa izan dela eta, munduko lau lagunetatik bat nola edo hala ingelesez ulertzeko gai da. Baina, txinoek (mila milioi la-

gun) eta errusoeak (berrehun eta hirurogeitazortzi milioi) ez dute onartu nahi. Eta bi herrialde hauen artean munduaren laurdena osatzen dute.

Hizkuntza berriak sortzeko ahaleginak

Hau dela eta, mundu guztiak onar zezakeen hizkuntzari kutsu politikoa edo halabeharrezkoa kendu nahiean, hizkuntza berri bat sortzea pentsatu zen. Beste batzuek, aldiz, zera zioten: honez gero hiru mila hizkuntza daudenez, ezer berririk asmatu gabe, aukera dezagun inongo arazo politikorik sort ez dezakeen horietako bat; eta honela suomiera (finlandesa) edo azteka proposatuak izan ziren. Zer esanik ez proposamen hau ez zen onartua izan eta hor gelditu zen.

XVIII. mendearen bukaeran eta XIX.aren hasiera agertzen dira nazioarteko hizkuntza artifizial bat sortzeko lehenengo urratsak. Horietako aurrenetako bat Dalgamo izeneko eskozesak asmatu zueneko dugu. Hizkuntza honetako hitzak banatuta zeuden partean, honela, adibidez *n* hizkiak bizia adierazten zuen, hau greko-ka eta hizkiarekin lotuz animaliaaren kontzeptua ematen zuen; eta guzti horri *k* bat ipintzen bazitzaion lau anakako animalia agertzen zen. Bai magia ederra...! Zer esanik ez, hau hizkuntza bat baino katologo bat zen eta ez zuen inongo arrakastarik lortu.

Zenbait urte geroago Sudre izeneko frantsez baten *Solresol* izeneko hizkuntza plazaratzen da. Pentsa daitekeen bezala, hizkuntza honen erroa solfeoa zen, honela Do Bai, Re Eta, Mi Edo e.a. egiten ziren. Hizkuntza hau, gainera, kanta zitekeen, kanta edo eztul egin, azkenik ahuntzaren ez-tulean gelditu bait zen, baita hau ere.

Esperantoaren bidetik

1879.ean beste bide berri bat urratzen da, hau da, hizkuntza bizietan oinarriturik hizkuntza berria sortzea. Urte horretan Schleyer apaiz alemanak *Volapük* izeneko hizkuntza asmatu zuen. Hizkuntza honen sustraiak turkotik eta hungarotik hartu zituen. Hasieran nahiko arrakasta lortu zuen, baina gero norberekoitasun batzuk medio zirela eta pikotara joan zen. XIX. mendearen bukaeran antzerako beste saiakera batzuk egin ziren, honela agertu zen *Tutoniko* izeneko, hau inglesaren eta alemanaren arteko nahasketa bat zen, edo greko klasi-koaren latinaren eta txinoaren arteko beste porrusalda bat.

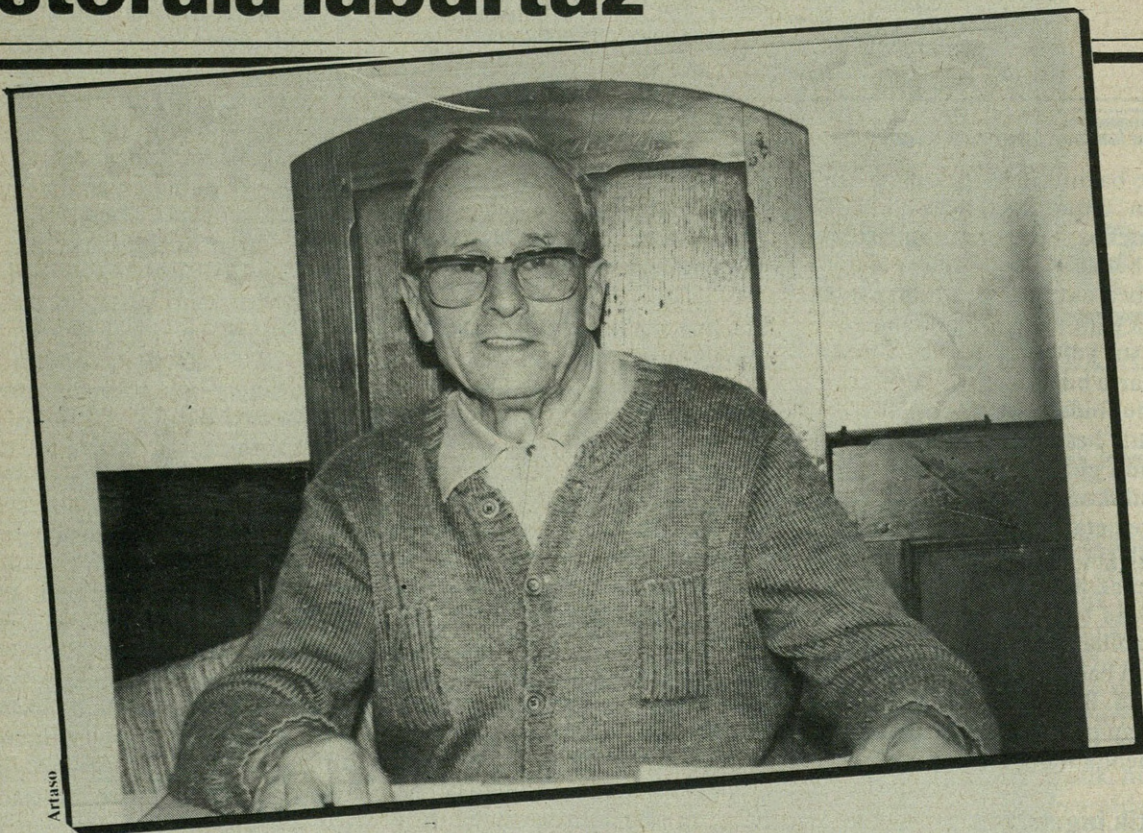
Orain arte arrakastarik handiena lortu duen hizkuntza artifiziala Lazara L. Zamenhof polakoak 1887.ean sortu zuen *Esperanto* izeneko hizkuntza izan da. Hau Europako hizkuntza desberdinen arteko sintesi bat zen. Bere gramatikak hamasei erregela baino ez dauzka eta ikasteko behar den denbora beste hizkuntza normal baten herena da. Gaur egun hamar milioi lagunek badakite esperantoa eta literatura asko (hamar mila lan baino gehiago) itzulita dauka. Horrez gain, Berna, Erroma, Pekin, Sofia, Varsovia, Viena eta Zagrebeko emisorek programa batzuk esperantoz ematen dituzte. Hala ere, orainarte esperantoak ez du bere helburua lortu, eta dirudienez ez du lortuko.

Eta zergatik hori? Botere ekonomikoa eta politikoa daukatenek beren hizkuntzak inposatzen dituztelako. Honela gertatu zen latinarekin, honela ari da gertatzen Mendebaldean ingelesarekin eta Ekialdean errusoarekin. Beraz, irteera zaila da. Agian guk, Mendebaldean bizi garen ez gero, ingelesaren ildotik abiatu beharko genuke eta honela «mendebalarteko» giroan sartu: Suedia, Holanda edo Alemanian dauden bezala. Baina, onenean ere hau irteera partzial baino ez litzateke izango. Munduaren leku asko eta askotan ez da ikusten ingelesa onartzeko inongo joerarik eta.

Gizonen antzineko ametsa munduko edozeinekin hitzegin ahal izatea oraingo oso urrun dago. Lehen latina, gero ingelesa, izan dira hizkuntza erabilienak, baina oraintxe bertan ere Estatu Batuetan asko hasi dira txinoa ikasten, beraz... Babelgo dorreak zutik dirau.

Aurtengo pastoralak Sohütan, «Aimunen lau semik»

Marzelin Heguiaphal, pastoralak laburtuz

Artaso

Aurten ere izango da Pastoralik Zuberoako aldean. Sohütan, Maule ondoan dagoen herri ttiki batetan, uztailearen hogeitabederatzian eta abuztuaren zortzian. Bertara hurbilduko da zuberotar frango, ikerle dezente, beste eskualdetako euskaldun asko, baina batez ere, turista andana bat. Antza denez, Pastoralak turismorako erakargarri eta museotako altxor izatearen artean zabukutzen bait da, benetazko izate baten xerka. Zuberoako gizartearen hondatzearekin zerikusi haundia dauka Pastoralaren gainbeheratzeak. Zuberoaren jeikitzearekin aurkitu ahal izango du Pastoralak irtenbidea!

Sohütara jo dugu beraz, bertan bizi bait da Marzelin Heguiaphal pastoralgilea eta errejenta. Etxetik bertatik datorkio pastoralakiko gustoa; etxeko batek sartu omen zituen lehen aldiz satanak pastoraletan, bere aitānik hirurogeitaka pastoral idatzi zuen, aitak hogeitamar bat, berak hamahiru.

Batari eta besteri galdetu ondoren aurkitu dugu Heguiaphaldarren et-

xea, argibideak eskatuz galdatu ditugun zaharrek ez digute guztiek euskaraz erantzun...

Orain erreguka joan behar gazteengana

Solasaldia dantzaren inguruan hasi dugu, dantzak, kantuak bezala zerikusi haundia bait du pastoralarekin,

«dantza galdu egingo da... eta hemengo dantza luze zen ikasteko. Lehen hemen hogeitabost urte arte ez zieten uzten joaten txapelketatara, eta behar zuten zaharragoen baimenarekin joan». Lehen dantzariak adineko gizonak ziren, hori emeki-emeki galtzen joan da, gerlek izan dute errurik, baina eskolei ere botatzen die errua Heguiaphalek; lehen, etxetan denbora asko bait zuten

dantza eta kantan ikasteko.

Maskarada asko egiten zen lehen, «eta orduan gaztea beldur zen ez zutela hartuko, orain aldiz otoizka joan behar da haiengana». Garai batean bost eta gehiago maskarada izaten zen, berdin pastoralekin, hiruzpalau. Denboraren poderioz aldaketa haundiak izan direla pastoralaren munduan argi somatzen da, pastoral gehiago zelarrik, alde batetik bakoitzak ikusle gutxiago bildu ohi zuen, baina bestalde konpententzia latzagoa zen.

Aldaketak: zaharrak eta berriak

Pastoralek jasan duten bilakabidean, aldaketarik nabarmenena luzerarena da, «zaharretan, batetik, pastoralak luzeago egiten ziren, goizetik hasita arratsa artio», gure nolabaiteko harridura argitzen digu Marzelinen emazteak, «jendeak eramaten zuen jaketokoa berekila». Beraiek ezaguna dute luzera haundiko pastoralak, «1.927an guk egin genuen «Napoleon», hamabi ehun bertso bazuen, goizeko bederatziak terdietan hasi eta zazpirak arte pastoralak». Eta jendea bertan tinko, bertan janez... Garaia aldatu egin da, eta Heguiaphalen ustez, «istorio bera kontatu ahal duzu laburrago, soizu, nik «Aimunen.....» hau hartu eta zaharrean bazituen zortzirehun bertso eta nik hirurehunetan ezarri dut».

Bestalde aldaketa kantuen sartzea da, «lehen ez zen kanturik batere sartzen, ene aitañi hasi zen kantu bakar bat sartzen, ordun arte batere ez. Jokatzeko modela ere berria da. Etxahunek ez du kanbiatu deus, kantu ezarri du, gehiago bestetan baino, baina Etxahunek segitu du pastoralaren molde zaharra».

Azken denbora hauetan Junes Cazenavek sartutako aldaketekin ez dirudi oso ados, «pastoralak egiten ditu Cazenavek sujetik gabe, Santa Grazik ez zuen sujetik, eta pastoral baten egiteko behar da istorio bat, istorio haundi bat; eta kanbio anitz, sortze, hiltze eta denetarik... Zinema batetan ez bada funtsik, ez du funtsik. Cazenavek ezartzen ditu akturre anitz ez sobera; filma batetan ehun aktur bada broia haunditzen da, eta azken hondarrekotz ez du nehork deusik entelagutzen. Eta pastoraletan gauza bera da».

Emateko moldea jarraikitzen badute ere Heguiaphalek badu honetaz zer esanik ere, «orain Pagolan bezala», Pette Basabüru pastoralaz ari da

«Lehen gaztea beldur zen ez zutela hartuko orain erreguka joan behar da»

noski, «errepresentaturik denak laborariak ziren, eta elkarri agurka.... Pastoraleko martxa hori egina zegoen militarren eta erregendako, eta kurbeta haundi horiek; artzainak pastoral zaharretan ba ziren, baina artzaina ez zen sekula besteak bezala itzultzen, ez zuen kurbetarik egiten, ez zegoen soinurik artzainarendako, eta ez beharrik ere, artzaina ez bait da noblezia».

Satanak heldu dira!

Pastoral zaharrak apezak eginak zirela diosku Heguiaphalek, santuen bizitza eta bibliako pasarteak narratzen ziren bertan. Erreboluzio garaiko aldaketa garrantzitsu bat aipatzen digu, «erreboluzionia baino lehenxeago, ba zen gure etxeko seme bat, profesor zen apezendako, eta errebokatua izan zen, kanpoan ezarri zuten, nik ez dakit ideiak abantzinegi edo zituelako. Orduan pastoralak egiten hasi zen eta hark ezarri zituen satanak pastorallean lehen aldiz; eta apezak ez ziren gehiago joaten, Laffitte izan duzu lehen apeza orudundarik pastoralaren ikustera, oraino bizi bait da. Lehenago kontra ziren, eta nola!». Zaharrak apaizak eskribatuak dira, baina haietan satanik ez zen, satanen heltzearekin apaizgoa pastoralen kontra jarri zen. Oraingo model hau profesor hartatik dator Heguiaphalen ustez, orain berrehun bat urte.

Noiztik?

Zaharra da pasterala. Baina noizkoa? Eta nondik dator? Junes Cazenavek egindako lan batetan hipotesi zenbait biltzen dira, Webster-ena, Hérelle-na, Michel-ena, Txahorena. Berriki ere irakurri ahal izan dugu

«Cazenavek sujetik gabe egiten ditu pastoralak»

Krutwigek dioena: «En el País Vasco con las pastorales, que la igual que ellos han existido en otras partes, no son más que deficientes copias de un arte aristocrático, que han reproducido los aldeanos, en base a lo que desde el exterior de los palacios han visto representar en el interior». Eztabaida-garria benetan. Cazenavek argibiderik ematen du: «Jatorriaz hitzegiten dugularik, antzerkia —gaia— eta antzeritia (jokua) nahasten ditugula uste dut». Zuberotar antzerkiaren erroak bilatuz hau ere gehitzen digu: «Aurretik Zuberorako antzerki joku bat, zaharragoa, gorde eta begiratu baitzuten, geroaren oinharri izanen dena».

Heguiaphalek ez du denbora gehiegirik galtzen eztabaida hauetan, «Erdi Arokoa, bai. Maskarada ere bai. Ez maskaradak ez pastoralak ez dute euskarazko izenik. Zenbaitek esaten bait dute «kristo aurretik» eta, izena euskaraz izango luke orduan egina izan balitz, ordungo gauzek euskaraz badute izena».

Aimunen lau semik

Sainduen bizitzak, heroi haundiak, testamentu berri eta zaharreko pasarteak, xaribariak, abenturak. «Abraham hemen askotan jokatu izan duzu, pastoral ederra duzu, jendea hurkitzen dute gauza horiek, jendea han atxikitzen dute. Aimunen istorioa ederra duzu, hemezortzi urte pasa zituzten lau anaiek Charlemagneren kontra, eta hona eskapatuz, sekula ez zituen atzeman ahal ukan, eta azkenekotz Charlemagnek zeditu behar izan zuen admi-

«Gure etxeko batek ezarri zituen satanak pastoraLEAN»

nistruko beste aldera joanak bait ziren. Aimun zen Charlemagneren doze pa-reetarikoa, Charlemagnek haren anai bat hil zuen, badakizue orduan aise su-primitzen bait zen jendea, eta ilobek mendekua hartu nahi zuten».

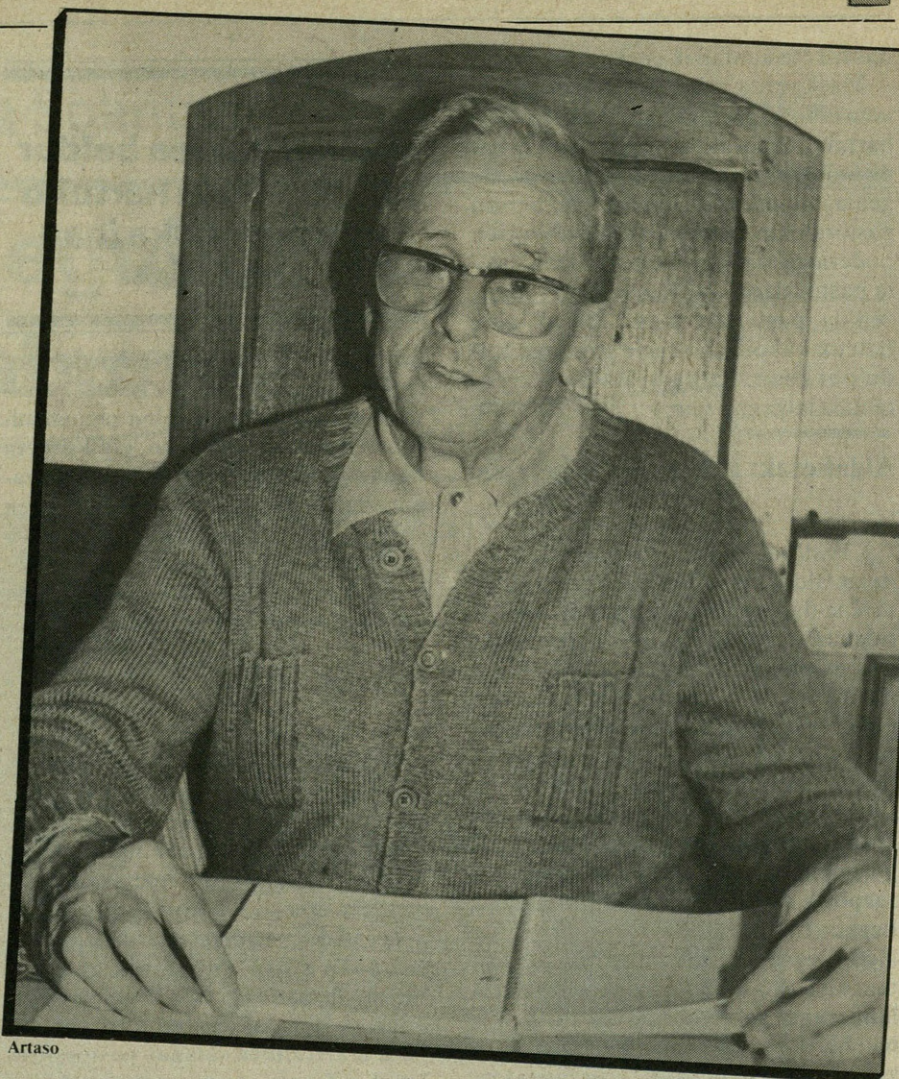
Aurtengo pastorala hiru orduz lu-zatuko da, «aski da» Heguiaphalen ustez. Hogeitabi akturrek hartzen du parte, eta sei zazpi artzainek ere. Guz-tiak gizonetakoak, aurtengoa gizonet-koena da. Pastoraletan «Iparragirre» egin zuten emakume eta gizonetakoak nahisirik, «lehen emazteenak egiten ziren, baina emazteak bakarrik, nahi-sirik ez. Urdiñarben bezala, gizon bat bazen halako boz batekin, eta gero emaztea mintzatzen zenean... ez zen deus entzuten. Emazteen kontra ez da-go inor, baina emaztea gizonarekin aritzeko prestaturik ez duzu. Botza be-har da, eta orain ere gizonetan botza atxematia nahiko lan duzu, emaztetara joan gabe».

Mendian zeukan gordelekua eta bi-zilekua kantuak eta dantzak ere, orain hori dena galdu dela dirudi, orain ez da jendea kantuan aditzen, bozaren galtzeaz pesimista agertzen zaigu He-guiaphal, baita ere bizimodu horren galtzeaz, «ba, ba lehengo bizia fini da, hura ez da etorriko berriz». Pastorala egiteko ere hainbat arazo badute, ba-tez ere gazteekin, «gaztea ez da erraz libratzen, egun batean bata ezin du etorri, beste egun batean besteak, noiz behar dugu errepetizioa egin? Eta borondatia badute...»

Pastorala Zuberoan

Beste arazo bat da, pastorala bere lekugenetik ateratzea, «boza ez duzu bera, hemen azkarragoa da boza, kan-karragoa, kantatzen ere guk ez dugu manexek bezala». «Gu izan gaituzu, Hazparden eta Donibanen, baina ez, hemengo euskara ez du inork entele-gatzen, gu zorrotzago mintzo gara» Zuberoan pastoralaren gibeleratzeko

«Akturrak ez dira anitz»

Artaso

inportantea da euskararen gibelerat-zea. «Bai, bai, orain hemen laborantza ttipia da; eskolan ere haurra luzaz egoten da, eta han ez bait da euskaraz mintzo».

Euskararen galtzea gero eta han-diagoa da Zuberoan, «arrunt galtzen dute gazteek», rugbya nahiago non-bait, estrainoa bada ere, rugbyak eta euskararaen galtzeak zerikusirik ba omen dute.

Noiz arte...?

Zaharra da pastorala eta mendez mende iraun du, zenbaitek bere he-riotz urtea aspaldian seinalatua ba-zion ere. Aurtén ere izango da Zube-roan pastoralik. Heguiaphalek esan zigunez bada pastorgile gazterik idazten orain, baina, «zaharretan ere bada pastoral frango, ez dira eskas, sujeta frango baduzu». Ikusleak ere ez dira falta, «akturrak ez dira anitz». Antzezle falta dago beraz. Gure gal-dera esperantzatsua izan zen: baina pastorala ez da galduko? Heguiapha-

«Orain gizonetan boza atxemaitea nahiko lan da»

len erantzuna erdirribarrea izan zen, «agian» esan nahiko balu lez.

Bitartean, gure atzean telebista piz-turik zegoen. Frantziako ekipoak Eu-rocopako partidoa bait zeukan. Hori zela eta, ensaioa, errepetizioa ere atzeratu beharrean gertatu ziren. Hu-ra bukatu arte behintzat ez zegoen egiterik. Magnetofono itzali, argazki batzu atera eta aldegin genuen, ziu-raski telebistako bolumina ozendu eta lokutorea Frantziako ekipoaren jo-kaldi eta golak kantatzen hasiko zen... Pastoralaren errepetizioa, parti-doaren bukaera seinalatuko zuen ar-bitroaren txistu-jotzearen zai....

ARTASO
M.A.

Garazin egin zuen jendaurrerako itzulia

Mikel Antza

MIKEL LABOA, DENBORA GALDUAREN BILA

ARGIAren alde Ormaiztegin egin zen jaialdia esan zigun Laboak izan zela azkena joan den ekainaren 33an Donibane Garazin eskeinitako kantaldia arte. Tartean disko bikoitz bat, «Lau / Bost», baina diskoaren aurkezpenik ez. Hiru bat urte beranduago igo da osterata taula gainera, bere ahotsa, kitarra eta Inaki Salbador pianojolearen laguntzarekin.

Mikel Laboaren itzulera askotan iragarri izan da, prestatzen ari zela, bazetorrela; jaialdi antolatzaile asko ibili da Laboaren atzetik azkenaldian, eta itzuli denean ere, nahiko isilpean mantendu nahi izan du taularatze berri hau. Egunkarietakoak jakin zuten aurrez eta nolabaiteko propagandaxoa egin zuten, hala ere ez zen jende mordo haundia bildu Garaziko frontoiera. Neurrian bete zen, gustoko kantaldi bat entzuteko haina, denak Laboazale porrokatuak, Iparralde eta Hegoaldekoak.

Jaialdira hurbildu zen jendeak, «ea zer berririk prestatu digun Mikelek» pentsa zezakeen, kantaldia hasi aurretik itxaron behar izan genuen tartean (aurkezleak adierazi zuen legez, ez zen antolatzaileen errua izan eguzkiarena baizik, ilundu arte ez bait zegoen hasierik, eta arrazoi zuten argiak izan bait ziren jaialdiaren oinarri sendotariko bat).

Mikel Laboak ez zuen kanta berri askorik eskeini, kontuan izan behar bait da diskoan agertzen diren zenbait ez zituela sekulan kantatu jendaurrean. Xalbadorren hitzekin egindako «Herria eta hizkuntza» adibidez. Txalo zaparrada baten pean hasi zen «Bentatik nator, bentara noa» kantatuz, ilea zuri, arropak urdin, behatzak urduri. Eta hasieratik bertatik Mikelen ahotsaren aztikeri estrainoa, kitararren berezitasuna, edozein madalenak baino indar gehiagorekin, esne erreberoaren zaporea, euskal kantagintzan bakarra den kantari baten artea.

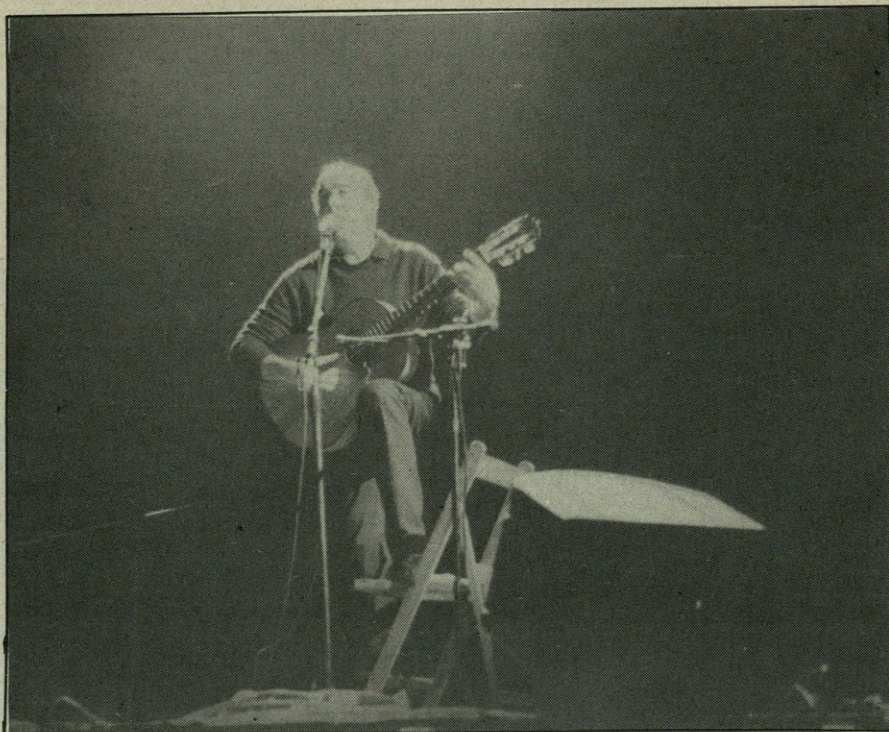
Iñaki Salbadorren lana, eskusoi-nuarekin, pianoarekin eta sintetizagailuarekin, oso egokia da Laboaren molderako; «Askatuko zaituen zai bazaude, zaude lasai...» benetan zirraragarria izan zen, honetan sintetizagailuaren erabilpena ezin hobea zelarik. Kantaldia aurrera zihoan heinean Mikel Laboa lasaitzen joan zen, eta giroa berotzen. Kanta berrien artean Joseba Sarrionandiaren koplak batzuekin egindakoa, musikatze aproposarekin. Lehen zatia, «Lekeitio 5: Komunikazio/Inkomunikazio»-ren kin bukatu zuen, bertan Laboa ant-

zergizoz eta esperimentuzalea nagusitu zen. irria eraginez eta norbera pentsamenduetan murgilaraziz.

Atsedena ondoren. Arza anaiek txalaparta saio gogoangarria eskeini zuten. Hasierako erritmo hautsitik. «tturrukuttun» hori zela medio. erritmo sinestezinetara iritsi ziren. itzal-dantza liluragarria. Josantonek hasieran irakurritako testuak definitzen zuen txalapartaren filosofia antzeko bat. baina enbor etzan horiek eta makil tenteek sortutako zamalkada eroak aintzinako ohiartzunez bete zituen frontoieko hormak. Berrirori ere Mikel Laboa, goitik beherako argi gorri baten pean, «Izarren hautsa»ren indarra, Xabier Leteren poema esanguratsua, giro hartan, une hartan, are esanguratsuagoa.

Berrestreinaldi honen bukaera aldean nekatur zegoela nabari zitzaion Mikeli, baina jendeak gehiago nahi zuen, eta bisetan «Hegoak ebaki banizkio» eta «Egunda Santimamiña»

Mikel Antza

Kontu-kontari

Ondoren Mikel Laboaren zenbait iritzi biltzen ditugu. iritzi puntualak dira, behin batean irritati batetarako egindako saio batzutatik aterak:

“Donostian jaio nintzen 1.935eko ekainean. Nere gurasoak sanjuandarrak ziren Pasai Donibaneakoak eta Donostiara etorri ziren bizitzera. Anaia-arrebak Garbiñe eta Pello han jaioak dira. Gu Donostiako Parte Zaharrean. Txikitatik etxean afizioa bazegoen kantatzera. batez ere Eguerritan eta jaietan. Aitak Pasaiko La Constancia bandan jotzen zuen. Amak koral batean kantatzen. Lehengusu bat ere bai musika, konposizioa eta zekizkiena”

“1.936an gerra zibila hasten da. Aita kontzejala zen PNVkoa Donostian eta orduan exiliatu egin zen Bordelen. Gu zazpi seme alabak baserri batetara joan ginen Bizkaira, Lekeitio eta Ispaster artean dagoen auzo batetara. Han hilabete batzuk pasa, Andoni nere anaia 8-9 urterekin hil zen han”.

“Baserriko egun haiek oso atsegingarriak izan ziren. bueno, ni oso txikia nintzen baina nere amak eta esaten zidaten, eta han nola abioiak pasatzen ziren Gernikara, baserri gainetik, ueste zuten gureak zirela abioi haiek familikoek, zoritxarrez ez ziren gureak, ez. Askotan hitzegin izandu dugu honetaz etxean. Gernikan zer gertatu zen askotan entzun dut etxean”.

“Lekeitiotik Donostiara berrirori, familia osoa. Eta oso giro diferentea, jende asko kanpoan, exiliatuak, besteak hilak... Donostia oso diferentea zegoen. Han eskolan hasi eta ia zeharo galdu nuen. Ulertu bai, baina galdu: Gaiso gelditzen naiz, esaten didate bihotzeko gauza zela. nik uste gauza nerbiosoa zela ze nere koñaduak, medikuak, esaten zuen ‘kuentitis’ zela, estudiantu gabe egon nintzen ez dakit zenbat denbora eta gero institutoan eta Marianistetan bukatu nuen. Egia esan garai hartako giroa, irratian, kolean eta ez zen oso aberatsa.”

“Beste linea, esperimental linea da, linea honetan batez ere hasi nintzen «Lekeitio» deitzen direnekin. Linea honetan gehiago da espresioa beste alde batetik eramatea, batez ere orrua galdu dugun esperientzia da, gizarte giroarengatik edo...Nik ez ditut kanta hauek horrela joku gisa egiten, izan daiteke jokua ere, uste dut badagoela ahotsaren espresioaz gain gorputzarena, oso motela eta gutxi erabiltzen duguna. «Lekeitio» deitzen diet neri adierazten didalako hango hizkera edo eura, Lekeitio eta Bizkaiako inguru hartako doinua.”

“Bartzelonatik etortzen nintzen Donostiara udaretan, eta pentsatu nuen, hori izan zen Jorge Oteiza eta hango ikasle batzuren ideia «Setsge Jutges» moduko talde bat sortzea hemen. Banekien bazegoela neska bat, Lurdes Iriondo, kantatzen zuena eta jakin nuen periodikuetatik Benito Lertxundik konkurso bat irabazi zuela, eta horrela elkartzen hasi ginen. Eratu genuen gero «Ez dok Amairu» izango zen taldea. Jorgek eman zion izen hau, ez dago hamairu, kultura aldetik maila guztiak hautsiko ditugu mairuen malefizio horrekin eta aurrera joko dugu.”

kantatu zituen, orain bertaratu ziren guztien laguntzaz.

Garai bateko oihartzunak, betirako izango diren kantak, jadanik «herrikoi»ak direnak. Laboak kantatzen di-

tuen beste hainbat «herrikoi»rekin batera, kanta guztiek bait dute bere sortzailea, denboraren zurrumbiloan galduz nagusitzen dena.

Mikel ANTZA

(Garazin Mikel Laboak kantatu zitueneko kanta berrietako bat hau duzue, Joseba Sarrionandiaren «Sorterriko Koplak»)

SORTERRIKO KOPLAK

Oihaneke pagoak blai
aideratuz hiru elai.
Ostadarraren harian dira
hirurak pausatu nahi.

Larrosak dira gorriak
edo bestelan xuriak.
Hagitez dira ederragoak
neskatilaren irriak.

Maldan behera urratsa
betiko bidean latsa.
Hodei ilunak gaua belzten du
udazkena da ez bedatsa.

Usapalak ostantzean
huts bat badut bihotzean.
Zatoz maitea gure etxera
dostatzera arratsean.

Joseba SARRIONANDIA

64ean grabatu nuen lehen diska, kanta zaharrekin. «Bereterretxen kantoria», «O Pello, Pello», «Haurtxo txikia». Ordurako atera zen beste disko bat Labegerirena, eta izugarritzko arrakasta izan zuen. Bigarren diskoa grabatu nuen gero. Jarraitzen dut kanta-zaharrekin eta hasten naiz gaurko olerkiei doinua jartzen. Arestiri batezere. 66an grabatuta dago disko hau, Bartzelonan eta Goiztirin (Baionakoa), hau zentsura prolemagatik ze uste bait dut ez zirela pasatzen bi kanta: 'Egun da Santi Mamiña' eta 'Apur dezagun katea', ez zirenak pasatzen zentsuratik. Oso gustora egin genituen hiru urte horiek Bartzelonan eta omenaldi gisan Spriuren kanta bat eskeini genion Kataluniari.

Urte horretan, diskoa grabatu, Donostiara etorri, hemen gelditu eta jarraitzen dut 'Ez dok Amairu'koekin. Elkarrekin ibiltzen gara eta kanta-zaharrekin jarraitzen dut, olerkariekin ere bai baina ez bakarrik Aresti, Bertol Brecht-en poema batzurekin hasten naiz —gero diska batean agertuko dira lau poemak— eta Joxe Antonio Artzerekin —gero ikusi ahal izan den bezala honekin egin ditut kanta gehienak—

Bestalde taldean talde bezala jarraitzen dugu. Ibiltzen gara izkina batetik bestera Euskal Herrian —oraindik ez gara kanpora ateratzen—, Gipuzkoan eta Bizkaian batez ere. Nafarroara eta Arabara ere joaten gara. Bestaldera ere bai. Baxenafarroara, Lapurdira, eta Xuberoara ere bai. Gutxiago. Taldean ja hasten gara piska bat profesionalismoari buruz hitzegiten. Profesionalizazioa. Orduan izan ziren istilu batzuk, ez gure artean baizik eta kanpotik ere. Diruaren asuntza eta hori. Baina guretzat profesionalizatzearena bestea zen: dedikatzea. Horretara

dedikatzea. Eta horrek badauka bere zera, jende asko hasi zen kantatzen eta jende askok utzi zion kantatzeari. Ez dakit. Galdera bat badago hor, ze etsipenak edo zer ekarri dizkigun kantak. Eta denetik. Momentu onak ere bai. Klaro, hasieran ikusten duzu jaialdia hemen eta 'ze ongi', baina gero larunbatero eta igandero horrela hasten zarenean beste gauza bat da. Eta batez ere dedikazio aldetik: kitarra jotzea, gauzak lantzea, kantak egitea... eta hori behinepein talde barruan finkatu zen eta erabaki genuen hori oso inportantea zela. Eta nekea? Ba bueno, je, ni oso nerbioso jartzen naiz ni orain nagoen bezala mikroaren aurrean, eszenariora igotzean ere oso nerbioso jartzen naiz, eta jarriko naiz, uste dut. Eta bestaldetan momentu onak ere izaten dituzu kantaldi onak ateratzen direnean. Oso txarrak ere bai. Gogoritzen naiz behin Elorriara joan, Lurdes, Benito, Xabierri ez zioten utzi, hara iritsi eta jarri zizkiguten tonboletako altaboz horietako batzuk. Ia buelta eman eta etorri ginen. Baina beti bezala antolatzaileak oso jatorrak ziren, oso majoak, eta hau eta hau egingo diagu, jende gutxi gainera."

Askotan debekatuta izan gara. Gipuzkoan akordatzen naiz urte terdi batean eta bost edo sei hilabete bestean. Bizkaian, ez dakit ze gobernadore zegoen baijan bost edo sei urte egon gara azaldu gabe ia Bizkaia osoan. Garai hartan, Bartzelonatik etorrita hasten naiz beste linea batekin, ez dakit esperimentalak deitzen dioten edo, «Lekeitio», hango berba-fonetikaren kutsu hartu nuelako nik. Hango aldameneko giroa duelako eta. Manuel Lekuonaren 'Literatura oral vasca' liburuan poema dekoratiboak aurkitu nituen —asko daude Euskal Herrian—, onomatopeia askorekin eta. Bi hartu nituen hortik, 'Baga, biga, higa' eta bestea 'Xirristi-mirristi' bi olerki eta horrekin osatu nuen kanta bat, gero inprobisazioan ere oinarriturik"

AED: Arrasate euskaldundu dezagun

«HERRI DINAMIKA EUSKARAREN ALDE IPINI BEHAR DA»

ELKARTEA
arrasate-gipuzkoa

**ARRASATE
EUSKALDUN
DEZAGUN**

ZATOZ MAHAINGURUOTARA!

**EKAINAK
7
OSTEGUNA**

**GAIA: EUSKARA:
GORAKA ALA BEHERAKA?**

(LEHEN BAINO HOBETO OTE DAGO ORAIN EUSKARA?
ZER ETORKIZUN OTE DU? NORI ETA NOLA ATERAKO AURRERA?)

Hizlariak: Jose Mari SATRUSTEGI
Xabier AMURIZA

**ARRATSALDEKO 7,30etan
UDALETXEKO PLENO - ARETOAN**

**EKAINAK
14
OSTEGUNA**

GAIA: PAKEA: EUSKAL HERRIAN

(NOLAKO PAKEA? NOLA LORTU?)

Hizlariak: E. Lopez Adame ("BELTZA")
Pako GARMENDIA
E. Lopez Adame ("BELTZA")
Martín UGALDE

**ARRATSALDEKO 7,30etan
UDALETXEKO PLENO - ARETOAN**

«Herri dinamikarik gabe, gure kaleetako euskal giro kaskarrari buelta ematea pentsatzea faltsua da».

Herri mailan euskararen aldeko dinamika bat eraman beharra dagoela ez da gauza berria inoren belarritan. Norberaren herrian hasi, ondoren bailara, herrialde eta Euskal Herri mailan herri dinamika bat euskararen iharduteko. Badaude jadanik herri dinamika bat sortzeko taldeak gure herrian zehar, aipagarriak dira, Audio, Gernika, Markina, Tolosa, Deba, Iruñea... herrietan zein lanetan ari den jendea. Oraingoan, Arrasateko esperientziaren berri eman nahi izan dizuegu, zer eta nola egin daitezken gauzak aztertzeko. Horretarako Julen eta Iñakiri elkarrizketatxo hau egin diegu.

A.— Noiz eta zergatik sortu zenuten AED?

AED.— Lehen pausoa orain dela urte bete eman zen. Halaz ere AEDren beharra lehenagokoa da, batez ere, irakaskuntza munduan genbiltzanok behar zehatz bat ikusten genuen. Euskararen irakaskuntza, Arrasaten zegoen euskal giro kaskarrean oso zaila egiten bait zen. Klasean ikasi egiten zuten, baina gero kalean errealtatearen aurrean erabiltzeko baldintzak ez ziren ematen.

A.— Lehen esan duzu, idea lehenago sortu bazen ere, duela urte bete hasi zinetela martxan, kale mailan behintzat.

AED.— Orain dela urte bat, hiru hitzaldi antolatu genituen, euskararen egoerari buruz, Quebec-eko elebitasunaren esperientziari buruz, eta azkena, herrietan edukitako esperientzia konkretoak, Tolosa, Lazkao....

A.— Zein erantzun jaso zenuten?

AED.— Pleno aretoan egin ziren hitzaldi hauek, eta Arrasaten azken urte hauetan hitzaldietan ezagutu ez zen jende kopurua bildu zen. Azken hitzaldiaren ondoren, Tolosa eta Goierri aldeko esperientziak kontutuan edukirik, Arrasaten zerbait egiteko 12 laguneko batzorde bat prestatu genuen.

A.— Bilera horietan Arrasateko espektro sozial osoa biltzea lortu zen, edo batez ere jende berezi bat bildu zen?

AED.— Egia esan batez ere sektore bateko jendea bildu zen, eta batez ere irakaskuntzaren munduan genbiltzanak.

A.— Aurrera begira zein pauso eman zenituzten?

AED.— Hitzaldien ondoren bilerak egin genituen, Arrasaten zer egin nahi genuen aztertzeko, bideak eta abar.... Uda iritsi zen, eta batzu udan zehar aurrez aipatutako idea horiek mami-tu genituen eta irailean denak bildu ginean berriz, txosten zehatz baten inguruan lanean hasi ginen.

A.— Lanean hasi zinetenean, zein planotan lan egin nahi zenuten definitu al zenuten, instituzioak, eta kalea adibidez?

AED.— Euskararen bidez bi arlo hauek lotzen saiatu gara, bi arlo hauetan lanean hasi ginen. Udaletxe mailan batez ere, eta kale mailan jendea mugitzen. Herri mailan militantismoa eta kontzientzia lantzea dugu helburutzat.

A.— Bide hau jorratzeko zein izan zen, planteatu zenuten lehenengo bidea?

AED.— Euskaltoki Elkarte edo izan zen lehenengo planteamendua. Bazkideak lortzea izan zen lehen lana, gero lokala lortu, eta kale mailan lan egin. Gure lana

beti bi alor hauek kontutan izanik lan egin behar genuela ahaztu gabe.

A.— Euskaltokiak bultzatzea ez da zuentzat, euskara geto batetara bultzatzea?

AED.— Arrisku hori badagoela garbi dago, baina lokala, euskaltokiaren helburua lehen esan dugun bezala, kale mailan jendea mugitzea eta instituzioetan, edo instituzioei begira eta batez ere, udaletxean lan egitea, eta eraztea den neu-

rrian, ez dago geto batean erortzeko mediorik.

A.— Euskaltoki hau antolatzerakoan, Arrasaten zeuden beste euskara mailan mugitzen ziren taldeekin hitzegin zenuten, edo talde konkretu baten lana izan zen?

AED.— Lehen esan dugun bezala, batez ere irakas-kuntzako jendea ginen hasieran, eta beraz hasieratik, AEK, eta HABEko jendea egon da. EHEko batzu ere bertan zeuden, baina ez talde bezala, pertsonal mailan baizik, eta hasieratik beraz gauza zabala izatea nahi izan dugu, eta arrakasta neurri batean horretan datzalakoan gaude.

A.— Aurrera joanaz zein izan dira Udalari eskatutako gauzak eta zein eratako erantzuna jaso duzue?

AED.— Hasteko Euskararen Batzordea eskatu genuen. Euskararen Gabinete Teknikoa eta hirugarrenen inkesta soziolinguistikoa.

Euskararen batzordeari buruz. Udalak, komisio berri bat sortzeko arazo asko zegoela esan zuen. Irtenbide bezala kultur batzorde banean lan egitea proposatu zigun. Hilean behin egiten ditugu bilerak kultur batzordekoekin euskararen arazoak aztertzeko, eta irtenbideak proposatzeko.

Euskararen Gabinete Teknikoa, Udalari planteatu zitzaionean ez zuen behar hori garbi ikusten. Hasteko Gabinetearen ordezkariak ez zen inkesta soziolinguistikoa bat egiten. Zazpi milioeko kostoa zuen, eta beraz tratatuko zutela. Gaur oraindik ez da ezer egin.

A.— Geroztik planteatu al duzue berriz, azterketa eta gabinetearen beharra?

AED.— Bai, baina denbora pasatzen joan da, eta jaso den erantzun ez ofizial bakarra, guri diru laguntza bat eman eta horren truke, guk gabineteak egin behar-

ko lituzkeen lan batzu egitea.

Balantze gisara alor honetan, eta borobilduaz zera esan daiteke: Udalak berak egin beharrean, lana ofizialki egin beharrean, diru truke edo lan egin, baina kontutan eduki behar da jasotzen den dirua era berean ez dela nahikoa.

A.— Udalari ere ez al zenioten euskaltokirako lokala eskatzen?

AED.— Eskaera hau Udalari begira egiten bada ere, herriarekin lan egiteko balio du, eta zentzu horretan bi alorrak bateratzen ditu. 380 bazkide bildu ditugu. Lokala lortu dugu, eta nahiz eta oraindik martxan ez egon, epe laburrean martxan jarriko delakoan gaude. Lokala ez da haundiegia, baina lan egingo dugun neurrian, eta AED errealtate indartsu bat bihurtzen den neurrian lokala haunditzeko posibilitatea edukiko dugu.

A.— Orain arte instituzioei begira, egin dituzuen lanak eta eskaerak aipatu ditugu, baina jendea mugitzeko, militantzia lortzeko, eta kontzientzia sendotzeko zer egin duzue?

AED.— Elkartea eta bazkideak sortzea izan zen lehenengo lana, eta hori lortu dugu. Elkarrekin horretan dinamika guztia euskara hutsez egingo da noski.

Bestalde, ekintza konkretu mailan, nahiz eta gauza oso puntualak izan, aipagarriak dira. Santo Tomasen inguruan, euskal txikiteo bat. Txikiteo artifiziala lortu zen, baina nahiko polita. Produktoak euskaratu ziren, etiketak euskaratu ziren. Feria inguruan esloganak eta abar....

Irakaskuntza mailan, Arrasateko zentro guztietako arduradunekin mahai inguru bat egin zen, eta jendeak ondo erantzun zuen. Bertan euskararen egoera Arrasateko zentroetan az-

«Instituzioek ofizialki lan egitea baino, nahiago dute, dirua eman (beti gutxi) eta besteak lan egin arazi»

«AED.ren arrakasta, zabaltasunaren printzipioan oinarritzen da.

Denak parte hartzen ez badute ere denontzat irekirik gaude»

tertu egin zen. Lehen pauso bat besterik izan ez bada ere, ona izan delakoan gaude.

Ihauteritako Kultur As- tea, eta bukatzeko bi mahai inguru, bata euskarari buruz, eta bestea pakeari buruz euskaraz eta oihartzun haundia izan zuen.

ARLANTZ

Luze mintzatu ginen bertako zuzendaritz batzordekoekin

Karmelo Ikastola, Euskal Eskola Publikoaren alde

Karmelo Ikastolak ba du izena egina ikastolen mugimenduaren barnean. Duela 20 urte sortua eta hamaika istorio latz pasea, gaur egun 707 haur ditu, 30 irakasle eta bestelako 12 langile (idazkaritzan, jantokian, garbiketan,...)

Bilboko Santutxu auzategian kokaturik, D ereduaren arauera egiten dute lan, hau da, euskara hutsez. Hori ere zerbait ba da, erdaldun fama duen Bilbo horretan euskaraz bizi nahi duten familien ahaleginaren fruitua baita. Bertako zuzendaritz batzordekoengana hurbildu gara, ikastolen etorkizunari buruz dituzten eritziak biltzeko, eta elkarrizketa bideratzeko euskararen arlotik hasi gara.

ARGIA.— Nola da posible hain ingurune gogorrean haurrak euskara hutsez hezitzea?

K.I.— Aukera kontua da lehenengo; eta medioak jartzearena bigarren. Eskolaurrean hiru urteko harrekin hasten gara. Hiru talde ditugu, 20-25 haur ingurukoak. Batetik jatorrizko euskaldunak, bestetik erdizkakoak eta bestetik erdaldunak. Talde bakoitzean, haurrei egokituriko pedagogia dabilgu, talde guztiak ongi koordinaturik; horrela Eskolaurrea bukatu aurretik haur guztiak daude euskaldundurik. Esfortzu pedagogiko handia da, baina merezi duena.

A.— Azken ibilaldiak berak ere erakutsi du ibili ba gabiltzala, ez?

K.I.— Bai, baina ez nahi genukeen bezain ongi. Hain zuzen, gu oso kezaturik gaude ikastola-mugimendurakin, ez baitugu argi ikusten etorkizuneko euskal eskola publikorantz doanik.

A.— Dena den, dakigunez, azkeneko batzarre batetan irakaskuntzako sare publikora sartzeko erabakia hartu duzue. Nondik nora dator erabaki hori?

K.I.— Arazoa aspalditik dator. Guk betidanik eduki dugu zerbitzu publikorako bokazioa. Horrela, duela lau bat urte, esperantza izan genuen, ikas-

tolaren izpiritu hori Eusko Gobernuak hartuko zituen transferentziekin gauzatzea posible izango zela. Eta bidea egin nahian hasi ginen.

A.— Beraz, orduan sortu zen Euskal Eskola Publikoaren Aldeko (EEPA) mugimendua.

K.I.— Ez! Hori geroagoko kontua da, orain dela bi urte ingurukoa, nola-

bait horrela pentsatzen zuten ikastola batzuren artean koordinatu beharra ikusi ondokoa. baina ordurako, aurretik izandako itxaropenak lainotzen hastia zeuden. Eta bi pausotan, lehenengo komenioa zela eta gero EIKE zela. Eusko Jaurlaritzak irtenbiderik gabe utzi gintuen.

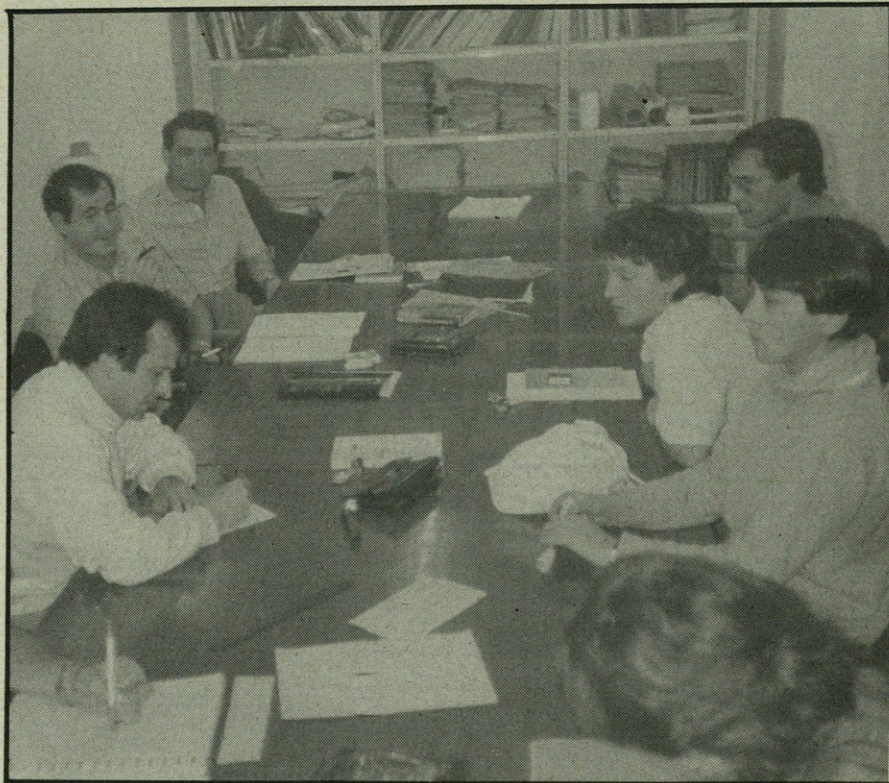
A.— EIKE aipatu duzue. Ikastola askotan irtenbide gisa aurkeztu izan denak, ez dirudi zuen eritziz baliagarria denik. Zer dela eta?

K.I.— Hara! Gu ez gaude, batuko ez diren hiru bide egiteko prest. Ikastolatik Euskal Eskola Publikorantz nahi genuen eta nahi dugu jo, eskola euskaldunduz eta ez euskararako ghetto moduko eskola eginez. Horrela, EIKeren projektua ezagutu bezain azkar, aztertu egin genuen eta 1983.eko Martxoan eginiko asanblada batetan,

«Bilboko Santutxu auzategian kokaturik».

Laura Mintegi

«Betidanik eduki dugu zerbitzu publikorako bokatzaioa».

Laura Mintegi

bozketaz, gure Ikastola gehiengo handiz agertu zen EIKE delako proiektuaren aurka. Ordurako martxan zebilen EEPA mugimendua.

A.— Nola bideratu zenuten bide hori?

K.I.— Hasteko, esan behar dugu, beti, asanblada egin aurretik, informazioa zabaldu eta kurtsoakako batzarrak egiten ditugula. Orduan, erabakia hartu ondoren Gasteiza joan ginen negoziaketa eskatuz, sare publikorako baldintzak eskatuz. Udazkenean EIKE legea onarturik zegoen. Eta gobernutik aukera latza eskaini ziguten: EIKE onartu ala laguntzarik gabe gelditu, gure proiektua beren asmo politikoaren aurka omen zihoan eta.

A.— Baina EEPAk aurrera egin zuen, ala ez?

K.I.— Hola da. EEPA barruan mobilizazio-kanpaina antolatu zen Abenduan eta aurtengo Otsailean, zenbait hertsialdi eta Donostiako manifestazioarekin jarraituz. Baina ekonomikiak ito egiten gintuen guztiok eta, EEPAren ideiarekin segitu arren, sare publiko transferituan sartu ala Gobernuaren biabilitate-plana eta EIKE hartu, beste aukerarik ez genuen eta puntu horretan geunden.

A.— Eta azkenean erabakia hartu duzue.

K.I.— Egin beharrekoa baitzen.

Maiatzeko Asanbladan argi agertu ginen sare publikoan sartzearen alde. Baiezko botoak 595 izan ziren, ezezkoak 104, zuritan emanikoak 19 eta nuluak 2. Gauza garbia, beraz.

A.— Ez al duzue beldurrik, sare publiko horrek irentsi egin dezakeela zuen ikastola-izate hori?

K.I.— Dударik ez dago, horranzko

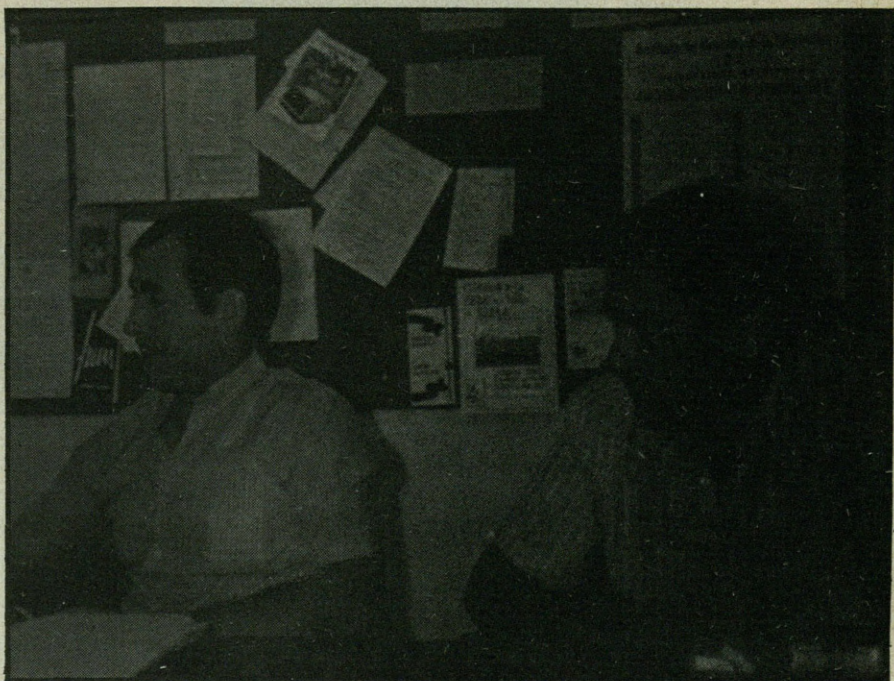
pausoa ematean aurki ditzakegun arriskuez asko pentsatu dugula. Hain zuzen ere, prozesu bat ireki dugu, guk nahi dugun euskal eskola publikorantz abiatzeko, eta hori segurtatzeko, ba daude baldintza minimoak, gure ustez, onargarriak eta onartu beharrekoak. Baldintza batzu pedagogikoak dira: D eredua (euskara hutsezkoa) mantentzea, haurren eskolaratzea 3 urterekin hastea, orain gelako daukagun haur-kopurua mantentzea edo gutxitzea... Beste baldintza batzu erdi pedagogiko erdi laboralak dira: Klaustroa ez desegiteko oraingo irakasleak gutxienez bi urtez jarraitzea, irakaskuntzako lanpostuak kolpezkurtsora ez ateratzea, irakasle ez diren lanpostuak Udaletxearekin negoziatzea.... Beste batzu, ekonomikoak, hala nola, oraingo zorrak kitatzeko lokalen balorazio objektiboa egitea... Baina gure ustez, baldintza logiko eta onargarriak dira.

A.— Asmo ederrak baina, lortzeko biderik?

K.I. Gure aldetik, beti bezala, hitz egiteko prest gaude. Jo behar diren aldakak joko ditugu eta gero geroakoak.

Horrekin utzi ditugu. Gero geroakoak. Ezin uka hala ere, bere biziko 20 urteetan makina bat lan egin dutela ikastola honetakoek. Zorte ona zuen lanean.

J.R. ETXEBARRIA

«Maiatzeko Asanbladan argi agertu ginen sare publikoan sartzearen alde». — Laura Mintegi

LIBURU DENDUTAN SAILGAI

Euzko Jaurilaritza / Gobierno Vasco

Lehendakaritzako Idazkaritza
Argitalpen Zerbitzua

Ekainaren 23an manifestaldi-festa bat egin zen Baionan «Pizkundea» sortu berriak deiturik. Elkarte kultural horrek kultur aktualitatearen muina Iparraldera eraman du azken asteotan. Izan ere, horrelako mugimendu bat hil ala bizikoa izan daiteke Iparraldeko mugimendu kultural eta euskararen desarroilorako. Halere, dagoeneko batzuren protagonismoak eta beste batzuren baztertu nahi izateak dagoeneko tentsioak sortzen hasiak dira, hasierako susmo txarren agerpenak Baionako manifestaldian bertan azaldu zirelarik. Argazkian manifestaldi horren bukaeran egin zen pantomima edo esketx bat ikusi ahal da. Baionako kale erdian, manifestaldia finitu eta gero.

berriak

Sabin

Dagoeneko kalean daude «Adi» saileko beste lau liburu.— Edota oraindik ez badituzue ikusi ez duzue gehiegi itxaron behar izango. Izan ere, duela aste pare bat inprimategira eramanak daude joan den urtean AEK eta «Elkar»ren eskutik estreinatutako dibulgazio-liburu sal horretako hurrengo lau liburuak. Hauexek dituzu lau liburuok: «Zenbat ate, hainbat maratila». Elhuyarrena; «Karlistadak»; J. Urrutikoetxearena; «Euskal Kulturaren Zapalkuntza (1956-81)». Txillardegiarena; eta «Lurra eta ilargia eguzki-sisteman». Simon Goyarena. Dagoeneko zortzi izango dira, beraz, kolezio horretako liburuak, nahiz eta agian polikiegi joan piskanaka-piskanaka bolumena hartzen ari den gorpuzta osotuz.

«Ari gara», «Akelarre»ren disko berria.— Iragarria genuen «Akelarre» talde berbeneroa bere disko berria uda parteko kaleratzeko asmotan zebilela eta dagoeneko hemen daukagu. «Ari gara» izenez bataiatua. Taldearen hirugarren diskoa delarik aurrekoaren linea beretik doaz bere kantak, aurrekoan lez Anje Duhaldek bere ahots eta konposaketez disko guztia kutsatzen duelarik. Jakina denez, «Akelarre» bezalako taldeek udari begira sortzen dituzte bere sos gehienak eta hortik datorkio bere disko gehienak sasoi honetan tokatu behar izatearena. Dantza egiteaz gain, izango du zer entzun halere disko honek.

«Maiatz»en seigarren zenbakia, berezia.— «Maiatz» literatur aldizkariak geldiezinezko abiadaz ari da, zinez. Oraingoan udarako oso zenbaki dotorez hornitu gaituzte, monografikoa gainera. Oraingo hau Garazi herriari dedikatua dago goitik behera (lehenengo aldiz, aldizkari honetan horrelako zerbait gertatzen dela). Nola ez. Beñat Etxeparek leku nabarmen bat betetzen du aldizkari honetan, bere lanez nahiz berari buruzko, eta horiekin batera Barbier, Etxamendi, Ezpona, Lanathua-Uhaitze eta beste hamar bat idazle gehiagoren kolaborazioez osatzen da zenbaki hau. Oraingoan aipamena besterik egin ez badugu ere, espero dugu hurrengo ARGIAren batetan zerbait zabalagorik eskaini ahal izango dizuegula.

Pasa dira Idazle Elkartearen Topaketak.— Gure irakurleek jakingo dutenez, San Juan asteburuan Sitges-en Idazle Elkartearen arteko Topaketa batzu ziren ospatzekoak. Bertan, Katalonia, Galiza eta Euskadikoak gerturatzeko asmotan omen zebiltzan, eta hala izan zen. Lau egunetan zehar egindako turismoaz gain, txostenak eta agiriak eztabaidatu eta onartu egin ziren batik bat idazlearen eta idazle-elkartearen problematika aztertuz. Eztabaida beroenetako bat, hori bai, hemengoek Sarrionandiaren alde eta errepresioaren kontrako agiri bat aurkeztu zutenean izan zen. Hemengoak aho batez alde; hangoek —balentzianoek, batez ere— ez hainbeste.

«Pizkundea» ren elkarretaratzea

Jendea urri eta giroa bitxi...

Antolatzaileek berek ziotenez, elkarretaratze hori ez zen manifestaldi bat egon behar baizik eta ibilaldi batez lehenik eta jaialdi batez ondoren osatua izango zen «eskakizun ihardunaldi» bat...

Ekainean zehar Pizkundea eraman argibide kanpainaren ondorioa bezala ikusi behar zen beraz, «ibilaldi-jaialdi» hori.

Elkarteak dituen bi eskabide nagusien hauek bait dira, euskara herri hizkuntza bezala ofizializatuko eta kultur mugimenduaren eskakizunak beteko dituen lege baten eskatzea eta lege haren zehazteko plangintza orokor baten eratzea. Aldarrikatzeko helburua zuen alde batetik egun horrek. Baina bestalde Jean Pierre Destrade itsasaldeko «sozialista» depaitatuak aurkeztu berria duen lege-gaiaren garaki salatzeak asmoa zuen ere.

Laburki esanik, Destrade-ren proiektu horrek Euskara bigarren mailako hizkuntza izaita legeztatu nahi du, besterik ez...!

Beraz, Ekainaren 23ak Ipar Euskadiko kultur mugimenduak lege-gai horri eman ezezko erantzun garbi baten agerpi-

Baionako elkarrenganatzea izan zen «Pizkundea»k antolatutako lehen ekintza haundia.

Euskal kultur eta hizkuntzaren aldeko jarrairdietan ziren iparraldeko kultur talde eta batasun ia guztiak biltzen dituen Pizkundea elkarte lortu berriak elkarretaratze bat eratu zuen ekainaren 23an Baionan.

deak izan behar zuen.

Baina ez dut uste halakorik erabat lortu duela...

Ene eritzi hau bi elementuen somatzean oinarritzen da: jendetza eta giroa.

Jendetzari doakionez lehenik, 1400 bat lagun etortzeakin, ez da esaten ahal arrakasta gaitzeko ihardunaldi bat izan denik.

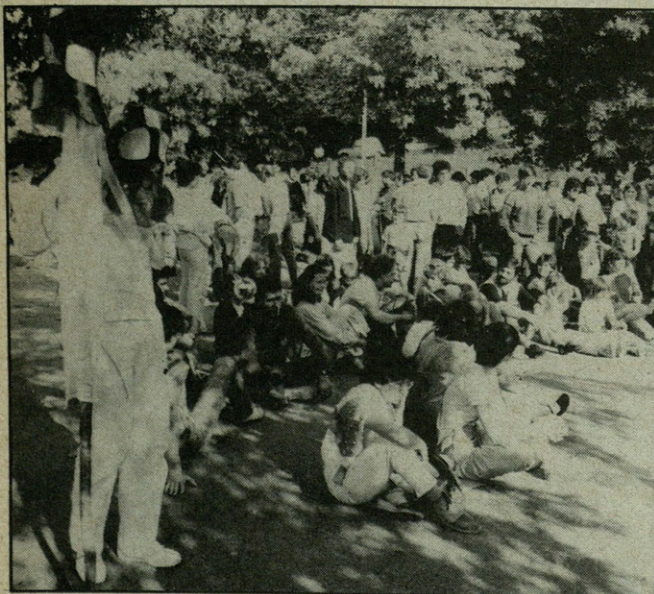
Hain zabalki ukitzeko eta biltzeko gogoa zuen elkarretaratze batentzat, lortutako kopuru hori oso apala da.

Bestalde giroa aipatzean, zera esan nezake: bitxia zela eta artifizial kutsu bat ematen zuela zinez.

Nere iduriz uste dut hori honela azal lezakeen: elkarretaratze horretara bildu jendetza berruan desberdintasun haundiak sendi ziren. Egoera baten aurrean, diren ikusmolde, eritzi eta jarrera desberdinen arteko arrolak nabarmenak zirela iruditzen zait; eta ez neroni bakarrik ziurki.

Bukatzeak azken plazan egina izan den «jaialdi» horretaz. Ez dut egiazki ikusten horrek zer nolako esangura zuen oraingo egoerak eta gaur egungo (nohiz betidanikoa den esan genezakeen!) frantses agintearen jokaerak ez baitu benetan festa egiteko aitzakirik ematen...

Allande SOKARROS

«Ibilaldia» eta «jaialdia», ekintza bitxi baten bi alderdiak.

Allande Sokarros

Eibarko bileratik UEUKora

Iruñean abiatuko da Euskal Kulturaren Batzarrea

Orriotan behin baino gehiagotan argitaratu izan dugu EKBren izenez zinatutako artikulorik. Aterako dira oraindik ere. Joan den astean ordea gertakizun garrantzitsu bat eman da Euskal Kulturaren Batzarrea osatzeko bidean, urrats eder bat, Iruñean hilen 21ean ospatuko den Batzarrearen prestaketa bilera.

Ekainaren 30ean ospatu zen Eibarren bilera hori eta 80 lagun inguru han aritu zen lanean orain arte egingakoari begira eta aurrerantzean eman beharreko pausuak aztertzen.

Iragan larunbatean ikusi zen gauzarik funtsezkoenetako bat, jende kopuru handiaz aparte, aurrera egiteko antolaketa baten beharra izan zen. Bestalde, han erakutsitako txostenak, EKBren sorreratik lanean diharduten sailetako lagunek prestatutakoak. Maila ezberdinetako txostenak, baina beren osotasunean euskara eta euskal kulturaren panorama bat erakus dezaketena. «Panorama larria eta trajikoa» partaidetako batek esan zuen moduan.

Denetara hamalau izan ziren Eibarren aurkeztutako txostenak eta horien inguruan, prestatetan bezala eztabaidan ere, beste hainbat han bildutako sailak.

Administraziokoak, Euskalduntze Alfabetatzekoak, Lehen mailako eskolakoak, Unibertsitatekoak, Euskal Herrian Euskarazkoak... Gauza berezi bat bezala aipa daiteke prentsa-irratia eta telebistari zuzenduriko sailetako jendea «komunikabideak» izeneko sail zabala batean bildu zela, eta hemendik aurrera hor lan egingo delarik.

Egin nahi den proiektua

Guk ikusi genuen bezala «asmo» bat da oraindik EKB.

Iazko udaberrian ideia plazaratu eta Batzarrerako gogoia zabaltzen diharduen asmo bat. Besterik ez da oraindik. Aitortu behar da halaz ere txosten batzuko eta jende koordinatutako baten itzala dagoela asmo horren azpian.

Baina egin nahi dena argitzea dago oraindik. Hala agertzen zer batzuk eta besteek Eibarren esan zituzten gauzen artean: zehaztu gabe dago oraindik.

Gogoia dago. Asmoa dago. Txostenak daude. Sailak daude. Zenbait herritan ere hedatua dago asmoa...

Aurrera begira egituraketa zehaztu beharko da. Funtzionamendua ere bai. Eibarren as-

ki egin zen sail bakoitzaren egoera aztertzen zuen txosten bakoitza eztabaidatzen eta aztertzen. (Zenbait kasutan amaitu ere ez zen egin).

Dena dela bota ziren han egitura mota pare bat, eta ematen du jende gehienek artean antzeko zerbait ikusten dela: sailen arteko koordinakundea Euskal Herri mailan, eta bestalde, herri taldeen, edota herri-erriko euskararen batzordeen sarea eraikitzea.

Plataforma zabala

Edonor jakinaren gainean izan daiteke azken urte honetako egunkariak eta ARGIAk irakurri baditu behintzat. EKBk daraman asmo-plazaratze lanaz.

Aurkezpenak izan direla, artikulua. Normalizazioaren aldeko manifestapena. Korrika bultzatzea... Frango izan dira kalera begira eginiko gauzak, baina orain arteko bere iharduera gehiago zuzendu da egoeraren termometro izango diren lan batzuren prestaketa bultzatzera sail bakoitzean. Guzior burutan dago hori izan daitekeela hainbat urtetan hainbat aldiz aldarrikatua izan den Plangintza Orokorren oinarria.

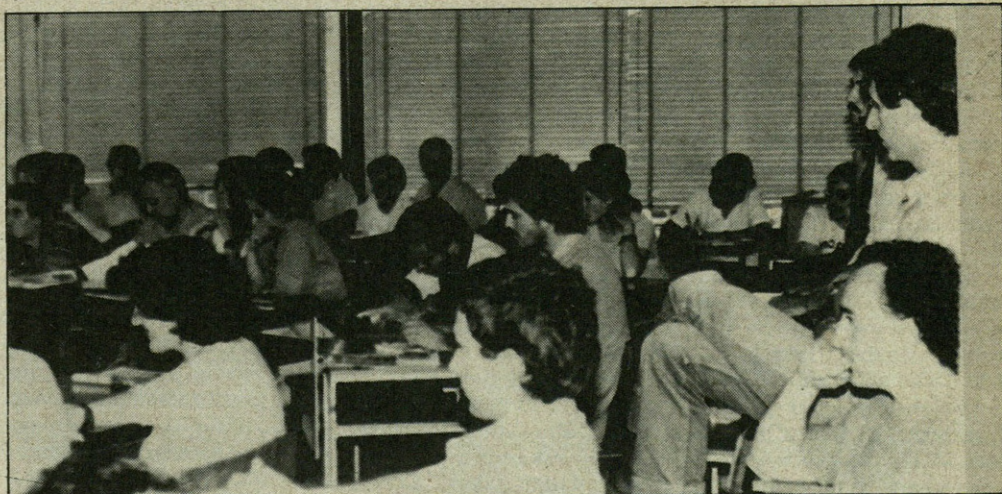
«Plangintza izan bitartean bistan da ezinezkoa dela geldirik egotea, (geldirik egotea atzera egitea bait da euskararentzat, eta uste dugu EKB batek izan dezakeen lanik garrantzitsuena, baina kontzientziazte kanpaina antolatzea izan daitekeela. Handiak eta txikiak. Herri bakoitzean eta Euskal Herri osoa» esan zigun Eibarko bilera bukatu ondoren antolatzailetako batek.

Lagun horrek berak esan zigunez lan talde bat baino gehiago ere antolatu beharko dira, bata euskararen eraso guziei kontra egiteko prentsa mailan eta. Bestea ikekerta aldetik eta lan egingo duena euskararen arazoa globalki aztertzen.

«Lan talde horiek sailen koordinakuntzarekin eta herri-tako euskararen batzordean sarearekin, izan daitezke EKBren egituratzeko oinarritzko ha-beak», bukatu zuen beste bozemaleetako batek.

UEUren barruan ikusiko da nondik nora joko duen Batzarreak. Uztailean 21ean, larunbata, Iruñean bilduko da Batzarrea UEUren barruan. Gaia badago eztabaidatzeko. Lana ere bai egiteko.

T. MANTEROLA

Gero eta nabarmenagoa da Batzarrearen beharra kultur sektoreen artean.

IV. Etxegiña Bertso-paper Lehiaketako sariak banatu dira

Gero eta nibel hobia bertso-paperetan

Azken urteotan ohizkoa bihurtu den legez, aurten ere «Etxegiña» Bertso-paper Lehiaketak bere sariak banatu ditu. Bertatik lau bertso-sail irten dira sarituak, aurkeztutako 114 lanetatik aukeraketa gogor eta zail bat egin behar izan ondoren.

Azken urte honetan bertso-paperean lehiaketak ugarituz joan badira ere, guztiz aipatzekoa da maila horretan aitzindaria Elgoibarko «Izarra» Elkar-teak antolatutako «Etxegiña» saria da. Duela hiru urte hasi ziren elgoibartar hauek honelako sariketak prestatzen eta aurtengo edizioa, beraz, laugarrena zen.

Ikastoletatik asko eta asko

Esan dezagun aurtengoan lau maila desberdin zeudela antolatuak, bakoitza adin maila bati zegokiolarik. Lehenbiziko mailan 9-12 urte bitarteko hurrek har zezaketen parte; bigarren, 12-14 bitartekoak; hirugarren, 15-18 urtekoak; eta azkenik laugarren kategoria bat bazegoen baina inongo edade-mugarik gabe.

Jaso ziren ehun eta piko lanetatik esan beharra dago gehienak lehen mailari zegozkiola, hau da, 9-12 urte bitartekoei. Zehatz-mehatz, 62 izan ziren edade horretan bertso-paperik bidali zituztenak. Hori, dudarik ez, ikastoletan bertsolaritzaaren alde egiten ari den lanaren adierazgarri garbia da, eta ildo beretik etsi gabe jarraitzeko bera hartzeko indar pittin bat ere ematen du. Gainerako mailaiek dagokienez, 15-18 urte bitarteko kategoria izan zen bigarrena ugaritasunaren aldetik behatuz gero, 37 lan aurkeztu

ziren beste honetarako, eta beste bi kategorietara proportzioan dextente gutxi aurkeztu ziren: 8 helduenarentzat, eta 7 besteenarentzat.

Sari eta aipamenean banaketa

Eta sariak nahiz aipamenean nola erabaki eta banatu ziren ikustera baldin bagoaz, hona hemen nola joan zen asuntia:

Lehenbiziko mailan (9-12 urte), Nagore Irureta egokitu zen txapeldun bere «Mundu galdua» bertso sailarekin. Sari nagusi horrekin batera, aipamenean sorta ere egin zuten epai-mahaikoek. Hasteko, Marta Diegoren «Herri kutsadura» eta Olatz Astigarragaren «Lanik eza» izan ziren eipai-mahaikoen ustez maila ona zeukatenak. Horrez gain, eta bere edade tipiti-pitia kontutan harturik, Leire Idarragak eta Imanol Etxeberriak aipamenean berezi bana jaso zuten.

Hurrengo mailari dagokion atalean (12-14 urte-bitartekoentzat alegia) «Ziklista» gai bezala hartuta egindako bertso batzuei eman zitzaion. Aitzol Arriola haurarenak hain zuten. Aipamena Xabier Zearso-lori eman zitzaion.

Gaztetxoan mailan (15-18 urtekoak) bost bertsoz osatutako sail bati eman zitzaion txapelarako eskubidea: Amagoia Zabalak idatzitakoei. Saririk gabe geratu arren epai-mahai-

Horratx bertso-paper lehiaketako irabazle batzuek, tartean «Etxegiña» bertsolari zaharra dagoelarik.

koen aipamena birentzat egon zen: Iñigo Albizurentzat bere «Murgi» bertso-sailarengatik, eta bigarrena Alexander Legorbururentzat bere «Elösu» bertso-sailari esker.

«Lexo» eta Esnal, ehiztari trebeak

Aurreko sari eta aipamenean horiek hemezortzi urte bitartekoentzat jarritakoei buruzkoak izan dira. Maila nagusikoa falta zaigu, eta horixe Xanti Zabala «Lexo»k eraman zuela horrekin txapela. «Gaztedia aurrera» zeukan izena bertso-jartzaile eta bertsolari ere baden gizon honen bertso-sailak, eta honekin batera esan beharra dago Lexoren atzetik Pello Esnal geratu zela, bere «Enara zuhaitzetan» bertso-sailarekin. Nabarmenezkoa da nola bi bertsozale hauek azken aldian eman diren bertso-paper lehiaketan gehienetan puntako postuetan ibili ohi direla. Esan liteke benetako ehiztari trebatu eta espezializatuak ditugu biok bertso-paper lehiaketen asuntia honetan. Teknikaren menderaketa erabateko batez, beren estilo guztiz metaforiko eta zain-

duaren bitartez oso altu ipini dute bertso-paperean listoa. Alde horretatik, benetan zaila gertatzen da bata edo bestea aldeko eritzia jasotzea argi eta garbi.

Bertso horiek irakurri nahi dituenarentzat, esan dezagun ARGIA honetan bertan aipamena jaso zuen Pello Esnalen bertso-sorta aurkitu ahal izango duzuela. Gainerako lau lan sarituei dagokienez, ekainaren 27ko «Egin»en aurkitu ahal izango dituzue, goitik behera jatorrizko bertsoan, eta hortxe gozatu ahal izango duzue txapelketa honi dagozkion bertso-andana. Izan ere, horixe izan bait zen epai-mahaikoek behin eta birritan komentatu zuten gauza bat: gero eta nibel hobia nabari zela lanetan. Eta hauek izan ziren, azkenik, epai-mahai horretan parte hartu zutenen izenak: Joanito Loiola, Xabier Arriola, Daniel Legorburu, Pako Gartzia, Mari Lurdes eta Anjel Ugarteburu.

Eta besterik gabe, datorren urterarte agurtzea besterik ez zaigu geratzen «Etxegiña» lehiaketa elgoibartar honetan. Ea hurrengo aldian ere mejoratzen dugun.

D.Z.

Lekeition kulturaldi mamitsua eratuko da

R.M. Azkue — 120 urte

Resurrección Maria Azkue
lekeitiarraren 120. urteurrena ospatzen da aurten. Honen ondorioz, Lekeition, kulturaldi berezia antolatuko da abuztu, iraila eta urrirako. Horren berri, antolatzaileek ekarri digute.

Euskal Kulturaren Erraldoi

«Aurten beteko dira Resurrección Maria Azkue lekeitiar eta euskal kulturaren erraldoia izan zenaren jaiotzatik 120 urte (1864-1984). Urteurren honek bide ematen digu Azkueren obraren alor desberdinak lekeitiar guztiei ezaguterazteko eta bide batez, euskaltzale oparo haren kezka nagusia zen euskararen egoera gure herrian zelakoa den jakin eragiteko.

Horretarako, Lekeitioko kultur mailan batera edo bestera eragiten dugun taldeok bat egin gara Irailaren bigarren erdian eta Urriaren hasieran burutuko

litzeatekeen Kulturaldia eratze-ko. Oraingo batu garen taldeok hauexek dira: Herriko eskola, Ikastola, Teknik Ikastegia, Ikusgarri, AEK, Sustrai eta EHE. Gure ustez Azkueren lana Euskal Herria osoarena, herriar guztion izanik, euskaltzaleak diren herritar guztiek izan behar dute partaide; hau dela eta behar izan ditzakegun ate guztiak jotzeko asmoa daukagu. Lekeitiok, euskarak eta Azkueren obrak merezi duten Kulturaldia egia bihurtzeko, eta izan ere, laguntza handia eta modu askotakoa behar izango dugu oraingo pentsatu ditugunak aurrera erateko: hitzaldiak,

mahai-inguruak, aldizkaria, musika eta kantaldiak, erakusketa, bertso saioa, teatro saioak, eta euskararen aldeko beste hainbat ihardunaldi. Segurtasun osoa daukagu Lekeitioko euskaltzale guztion laguntza izango dugula.

Oraingo pentsatua dugun aurreprograma irakurritz gero, kargutuko zarete aurkituko ditugun behaztopetarik txikiena ez dela dirua izango. Baina denon artean eta erakunde euskaltzaleen laguntzaz konpondu ahal izango dugu».

Programaren zergatikoa

Antolatzaileek aditzera eman dutenez, omenaldia bi alditan zatitzearen arrazoia honetan datza: udaldiko egunak egokiak izan daitezke (qbuztuak 3. 4. 5). ekintza festiboek garrantzirik badutela pentsatzen bait dute, baina lan serioa, herriari begira, eta batez ere eskolekiko lanaz lotzeko, uda aldean saiatzeko giro falta egon liteke. Horregatik, pentsatu da

iraila eta urrian omenaldiari jarraipena ematea. «Garrantzitsua ez da zelako jaiak egiten diren Azkueren omenez. Bera eta haren lana ezagutzea, eta ondorioz beraren urratsak jarraitzea da inportanteena, hain zuzen Azkueri egin diezaiokegun omenaldirik handiena».

Presupuestoaren arazoak

Finanziaketa iturriak lortzeko, lanari ekin behar diote antolatzaileek. Hala ere, heuren diotenez, zuloren bat gerta biledi, udala egin beharko litzateke beronen kargu. Denetara 1.520.000 pezetatako aurrekontua kalkulatu dute. Aldez aurretik udalak 500.000 pezetatko laguntza onartua du.

Kantaldiaz, bankueteetako propagandaz eta SUSTRAIA aldizkariaren ale bereziaz, beste 825.000 pezeta batzea espero da, eta gainontzekoa gastuak (195.000 pza.) laguntzen bidez betetzea pentsaturik dute: Kultur Kontseilaritza, Diputazioa...

Programa

Abuztuak 3

Azkueren sasoiko argazki eta liburuaren erakusketa.

Mahai-ingurua: «AZKUE, sasoia eta pertsonaia» Partaideak (posibleak): Rufo Atxurra, J. A. Arana, Krutwing, E. Erkiaga, historiagilea.

Abuztuak 4

Hitzaldia: «Azkue eta bere obra».

Abuztuak 5

Meza.

Eskultura-Udal aktu ofiziala.

Bertsolariak.

Abuztuak ekintza hauek Azkueren jaiotzegunari loturik leudeke bereziki.

Irailak 22

«Vizcaytik Bizkaira» obraren antzezketa. Bandakoe eta «trama»koek jokatu dute.

Irailak 23

Bertsolariak.

Irailak 24

Mahai-ingurua: «Euskara irakaskuntzan». Partaideak: Eskola, Ikastola, Teknik Ikastegia, AEK..

Irailak 26

Mahai-ingurua: «Euskararen erabilpena Lekeition».

Irailak 27

Mahai-ingurua: «Lekeitioko euskalduntzeko plangintza».

Irailak 28

«Behin da betiko» nobela eta SUSTRAIAren ale bereziaren

aurkezpena.

Irailak 29

«Itsas Soinua».

Irailak 30

Eskola eta Ikastolak umeei «Aitaren bildur» eta «Sasi-eskola» antzerki laburrak aurkeztu.

Urriak 2

Mahai-ingurua: «Euskal Literatura gaur»

Urriak 3

Hitzaldia: «Eusebio Azkue, euskal idazlea»

Urriak 4

Hitzaldia: «Azkue folklorista»

Urriak 5

Mahai-ingurua: «Azkue azttertzaile»

Urriak 6

Kantaldia

Urriak 7

Antzerkia

Urriak 8

Hitzaldia: «Azkue musikalaria»

Urriak 9

Hitzaldia: «Azkue eta Euskaltzaindia»

Urriak 11

Hitzaldia: «Azkue eta euskara batua»

Urriak 12

Mahai-ingurua: «Euskara atzo eta gaur».

Lau orenez luzatu zen ikusgarria

Herri Dantzari Zuberoan: tamalez jende gutxi...

Beharbada jendetzaaren ttipitasuna izan zen alderdi ilunena.

Irabarne-ko herria hautatu zuten Dantzarien biltzarra-ko arduradunek aurtengo herri dantzariaren ospatzeko. Zuberoaren aukeratze horrek —balantzearen orduan— ez ditu behar bada itxaropen guztiak bete, jendetzaaren aldetik jaialdiak ez baitu merezi zuen arrakasta aina lortu.

Erantzunkizuna ez zaio nehondik ere erakuntzari ematen ahal, gauzak aski ongi eginak izan bait ziren. Eta are gutxiago aroari, eguraldi lasa bat dastatu bait genuen ekaina 17ko igande horretan.

Ikastolen eguna egun berean izaitak eta baserri-ko jendea udako lanetan ihardun egoiteak, izan dira ziur aski ondorio harren arrazoi nagusitako bi.

Bai edozein gisaz berehala ezan dezagun, ikusle urritasun

horrek ez duela ikuskuntza mailan inolako kalterik egin.

Lau orenen luzean ikustaldi zoragarri batetaz bete ahal izan ditugu begiak, jendeketa apurtxo izanik ere dantzari taldeek beren onena eman bait zuten.

Laister datorkigun Dantzari Egunaren aurre dastamen on bat izan dugu Herri Dantzaria eta eskerrak eman behar zaizkie Dantzarien biltzarrekoei batera Uhaitza batasuneko arduradunei.

Talde hori bera dugu, «Sü Azia», «Mehaltzu» (Pagolako kultur taldea) «Euskaltzaindia» eta «Bertsolarien Lagunak» batasunekin, uztaila lehenean Maulen izan den «Koblakari Eguna»ren eratzaila.

Garrantzi haundiko gertakaria izan dugu egun hori Zuberoako kultur bizitzan.

Agian, gure herrialdean

gaurko garaietan lotan dagoen bertsolaritzaren esnarazle eta bultzagarri izango da.

Itxaropen hori hastaperuk ez itotzeko, lehenbiziko baldintza agertzen da, jendea ugariri etortzea.

Zuberoaren eta bertsolaritzaren onetan zalantzarik ez hala izanen denik....

A. SOKARROS

Inoiz baino dantzari gehiago Iruñean ospatutako Dantzari Egunean

Dantzari Egunaren VII. edizioa ospatu zen joan den igandean Iruñean, inoiz baino dantzari gehiago bildu zituelarik Euski Herri osotik etorrita.

3.500 dantzari 107 taldetako partaide bezala.

Goizetik jende ainitz bildu zen Iruñeako Parte Zaharrean dantzarien joan etorriak ikusi ahal izateko.

Eguerdia parean desfile moduko bat antolatu zuten eta ordubatean hastea pentsatzen zen jaialdia (dantzaldia esan beharko genuke hobe) beranduxeago hasi zen.

1978. urtean Iruñeako zuten plazan izan ginenok orduko Dantzari Eguna ikusten gogoan geneukan orduan plaza bete-betea egon zela, eta azken edizio honetan ia ia hondarretan baino jende gehiagorik ez zela. Apenas bost mila. Penagarria eta kezkatzeko modukoa, asko aurreratu bait da dantzak dantatzeko orduan (kalitate mailan alegia) eta dantzari parta-hart-

zaileen aldetik. Propaganda eskasa eginga izatea, ordua edo beste arrazoren bat bilatu beharko Euskal Dantzarien Biltzarrek hurrengo edizioak jende gehiagok ikus ditzaten, bestela aze grazia inorentzat dantzan aritzea.

Esan behar da taldeek berriak ordaindu behar zutela bidaia eta bazkaria, eta subentziorik egon bada ere ez dela nahikoa izan.

Berandu bukatu zen dantzaldia, hiruretan eta ondoren izugarritzko giro ederrean bazkariari heldu zioten dantzariak lagun giroan.

Arratsaldean ere San Nikolas, Plaza Castillo, Sarasate eta horrelakoak izan ziren dantza, mugimendu eta koloreen topagune.

Hobeto atera dadila hurrengoan!

Xabier GORRITXO

Miren Arizmendirekin solasean

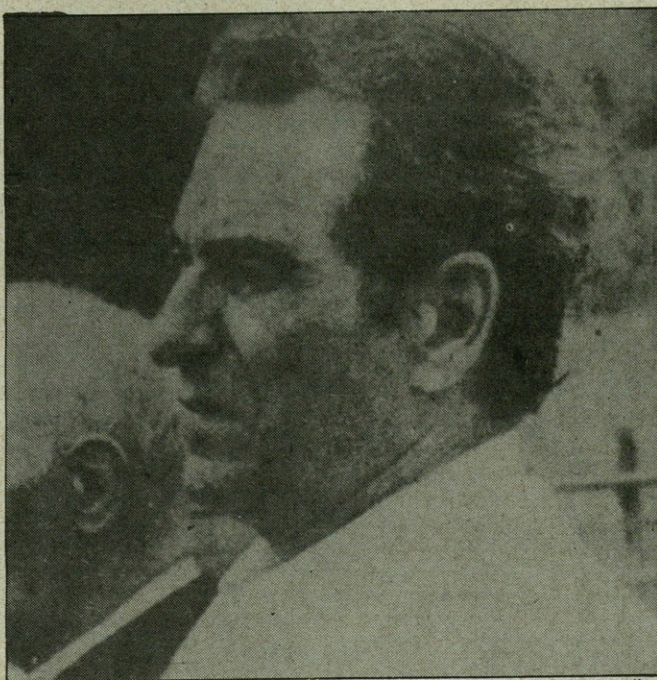
Iñaki Begiristain, antzerkigizon apal eta langilea

Zenbait talderen suspertzaile izan genuen Begiristain; eta beste zenbaitekin herstuki lan egin zuen. Horietako talde bat Urnietako «Egi-billa» dugu. Bertako zuzendari izandako Miren Arizmendirekin egon ginen oroimenean murgilduz Iñaki Begiristainen berri zenbait izateko.

Azpeitian iazko abenduan zehar ospatu ziren I. Euskal Antzerki Topaketetan «Intxurre» taldeak. Begiristainek sortutako azken taldeak. irabazi zuen antzerki egokienari emandako saria. Ez zen izan Begiristainen lanei emandako lehen saria, ez. 1973.ean «Mugauleak» Agora saria jaso zuen. Bereak egin zituen ere «Toribio Alzaga» eta «Denok» sariak ere, beste antzeslan batzuekin.

«Gu hasi ginen 65ean, eta nik ezagutu nuen Iñaki Begiristain 67an, Uxolan obra batekin etorri ziren haiek. Tolosako talde bateko zuzendari zegoen orduan. Gero atera zuen beste obra bat, berea, «Bizia bizi truk». Guk aurrena egin genuen bere lana izango zen «Igartutako landareak», drogan gainean zen, baina ez zen azaldu droga-aleen biziera, bai zik eta neska horrek etxean eramaten zuen biziera, hori izango zen 73an. Eta handik aurrera berak zuzendu ginduen, badakizu, egin duenak, egiten duen bitartean ikusi egiten du. Nik aurretik erakusten nien, baina azkenean erabat berak egiten zuen dena».

Garai hartan asko ibiltzen zirela esaten digu Mirenek. antzerki bakoitza 20-23 aldiz ematen zutela. «Egi-billa»k antzes-

Ekainaren hamahiruan hil zen Iñaki Begiristain antzerkigilea. Hamalau bat antzerkilar, hainbat itzulpen eta minbiziak jota igaro zuen azken urtean ia bukatutako beste antzeslana dira gizon langile honen lekuko, jende askoren oroitzarekin eta bere antzeslanak ezagutu zituzten antzokiekin batera.

tutako hurrengo lana ere Begiristainena izan zen. «Kiretsa dario», oraingo hau homosexual baten inguruan.

Antzeslan horrekin Donostiako Antzoki zaharrera joan

ziren. Begiristain han zela esan digu Miren Arizmendik, «eta ez dakit jarri zen argazkia ateratzerakoan, hain zen apala, ez bait zitzaien gustatzen hari inoren aurrean azaltzea». Antzerki lan

bat zuzentzeko orduan nola moldatzen zen galdegin diogu Mireni. «ez zuen behar bezalako zerik, askotan esaten zidan «datorren asterako hau gogor samarra sartu», oso apala zen baina bere zerak ematen zituen, batez ere hizkuntza aldetik».

Hurrengo «Mugauleak», «hemengo errepresioa diktadura aldetik eta agertzen zuen». «Gero. «Lurrin Argia», hori euskeratu egin zuen, baina oso iaioa zen euskeratzeko ere; eta gero hizkera ere oso herrikoia bait zuen Iñakik, oso ondo ulertzen zen, oso hizkera herrikoia eta goxua zuen». «Hizkuntza aldetik oso garbizalea zen, norbaitek hitzak ongi bukatzen ez bazituen edo galderak gaizki bukatu, zuzentzen zion. Zorrotza, zorrotza zen, baina bera ez zen zorrotza inor behean uzteko eta. Denak oso gustora egoten ziren berarekin».

«Egi-billa»rekin egin zuen azken lana «Bata zu eta bestea ni» izan zen. «bai, ordurako taldea krak egiten hasia neukan nik. Nik esan nien taldekoei, hau ez baduzue aurrera ateratzen, ez naiz ni gehiago zuekin lanean hasiko». Obra horrekin ibili ziren «Intxurre»koak eta saria irabazi zuten. Begiristainen zuzendaritzapean. «Egi-billa» utzita «Intxurre»kin aritu zen.

«Orain antzerki lana bukatu gabe utzi du, bi atal bukatu zituen eta hirugarrenaren helburua nola bukatu behar zuen eta emazteak badaki. Emazteak asko laguntzen zion. Egiten zuen lana iruditzen zitzaion ez zela aurrera ateratzeko modukoa, baina lan asko egin du eta oso ondo».

M.A.

euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU MU TXU KA

euskalgintza

● **Tirabira gogorak "Pizkundera"ren barruan.** Duela zenbait aste sortu zen Iparraldean "Pizkundera" izeneko kultur elkar-
tea. Jakina denez, Iparraldeko zen-
bait elkarte eta pertsonak osatutako
elkarte honetan Seaskak, AEKk,
Euskaltzaindiako jendeak, Enba-
tak eta abar luze batek osatu zuten.
Hasiera batetatik egon ziren dife-
rentziak AEK eta Seaskak defen-
ditzen zituzten erizpideak eta bes-
teonen artean, eta badirudi dagoe-
neko haustura heltzeaz dagoela.
Euskaltzaindia, Enbata eta inguru-
ko talde eta jendeen erizpideak in-
posatuz joan direla medio, oso
ziurtzat eman daiteke AEK eta
Seaska "Pizkundera"tik irtetea. Zer
esanik ez, horien irteerarekin kasik
mugimendu hila gertatuko litzate-
keela "Pizkundera" delako hori. It-
xaron egin behar dena dela.

instituzioak

● **Gobernutik eta aitzakiz at-
zeratu dira Udal Inkesta
Soziolinguistikoak.** Gipuzkoako
zenbait udaletan (Eibar, Elgoibar,
Arrasate, e.a.) erabakia dago eus-
karari buruzko udal inkesta bat
egitea Urola Garaiean mankomu-
nitate gisa ere bai baina Eusko
Jaurlaritzatik emandako agindu
ofizioso baten bitartez eperik gabe
atzeratu dira horietatik. Aitzaki gisa
hauxe eman zaie udalei: Gober-
nuak badaukala bere Udal Admi-
nistratziorako Plangintza, Eneko
Oregik azken ihardunaldietan aur-
keztu omen zena. Problema da
Eneko Oregi ihardunaldi horietan
ez zuela horrelakorik aurkeztu.
Jaurlaritzak Udal Plangintzarik ga-
be eta banakako iniziatibak zapuz-
tuz... ez dago gaizki.

antzerkia

● **Azkenean ikusi ahal izango
dira Hegoaldean "Xirris-
ti-Mirristi"ren obrak.** "Xirris-
ti-Mirristi" antzerki-talde baiona-
rrak problemak zeuzkan bere par-
taideetako batzuk muga pasa ahal
izateko eta horregatik orainarte
ezin izan dituzte Hegoaldekoek be-
ren obra gozatu. Oraingoan badi-
rudi nolabait konpondu direla ara-
zoak eta Oiarzunen hilaren azken
larunbatean gaueko 10tatik aurrera
eskainiko dute haien "Nola jin, hala
joan" muntaia.

● **"Maskarada" taldeak
300.000 pezeta besterik ez
ditu jaso azken subentzioetan.**
"Maskarada" k. gaur egun dagoen
euskak antzerki talde profesional
bakarrak 300.000 pezeta besterik ez
ditu jaso proiektu berriak egiteko
Eusko Jaurlaritzak banatu berriak
dituen 20 milioietatik. Ofizialki ai-
patu zen zifra 1.800.000 pezetakoa
zen, baina jakin ahal izan dugunez
horretatik milioi t'erdia duela urte-
betetik atzeratzen ari zaien subent-
zioari dagokio. Furgoneta eta ma-
terial guztia erre zitzaielako jaso
behar zutena alegia. Ikaratzeko
modukoa da Eusko Jaurlaritzak
euskal antzerkigintzari ematen
dion laguntza!

diskoak

● **Uztaila bukaerarako prest
egongo dira "Elkar"en gra-
baketa-estudioak.** Jean Phocas-ek
zuzendu behar dituen "Elkar" gra-
baketa-estudioak prestatuz doaz
eta antza denez hile bukaerarako
listo egongo omen dira. Lasarteko
estudioetan grabatzeko zain Benito,
Itoiz, beharbada Txomin Artola,
eta beste asko zain omen daude,
baina argitu beharra dago Oskorri-
ren hurrengo diskoa ("Alemanian
euskaraz") ez dela hor zehar zabal-
du den lez estudio hauetan grabatu
behar, dagoeneko Tsunamin gra-
batu bait ziren eta ziur aski estu-
dioak zabaldu aurretik irtengo da
kalera disko berri hau.

● **"Zarama" k bere asmoak
apurtu ditu goitik behera.**
Duela zenbait aste bi maxi-single

aterako zituela esan bazigun ere,
bere asmo guztiak apurtu ditu "Za-
rama" rock-taldeak eta dagoeneko
eginda zeukan grabazioa pikutara
bidaliz berriz ere grabatzen hasi da
Tsunami estudio donostiarretan,
eta horretatik irtengo denarekin Lp
bat egin behar omen dute.

liburuak

● **"Allende el viento", Txi-
llardegiren nobela erderaz.**
Duela kasik lau urte Txillardegik
bere laugarren nobela, "Haizeaz
bestaldetik". Oraingoan, eta berak
erderatuta, espainierazko bertsoia
kaleratu behar du Haranburu Altu-
naren eskutik, aste gutxiren buru it-
xura denez. Horrekin batera, au-
rreko beste nobelak euskara batuaz
argitaratzeko asmotan ere ba omen
dabil. Hauek ere, Luis Haranburu-
ren argitaletxean ziur aski.

● **Xabier Gereñok lau liburu
kaleratuko ditu aurtan.** Xa-
bier Gereñok apalago baina
jo-ta-fuego jarraitzeko asmotan
omen dabil bere argitaletxearekin.
Uda baino lehen "Txisteak, teatroa
eta narrazioak" deritzon liburu bat
kaleratuko da lehen mailan euskara
ikasten ari direnentzat. Horrezaz
gain, eta urtea amaitu baino lehen
beste hiru liburu izango dira: "An-
dere Katalin eta Arabiako Emira",
"Gerra ezkutua" eta "Milia eta bere
teniente". Azken bi hauek histori-
koak dira eta karlistadetan girotuak
daude.

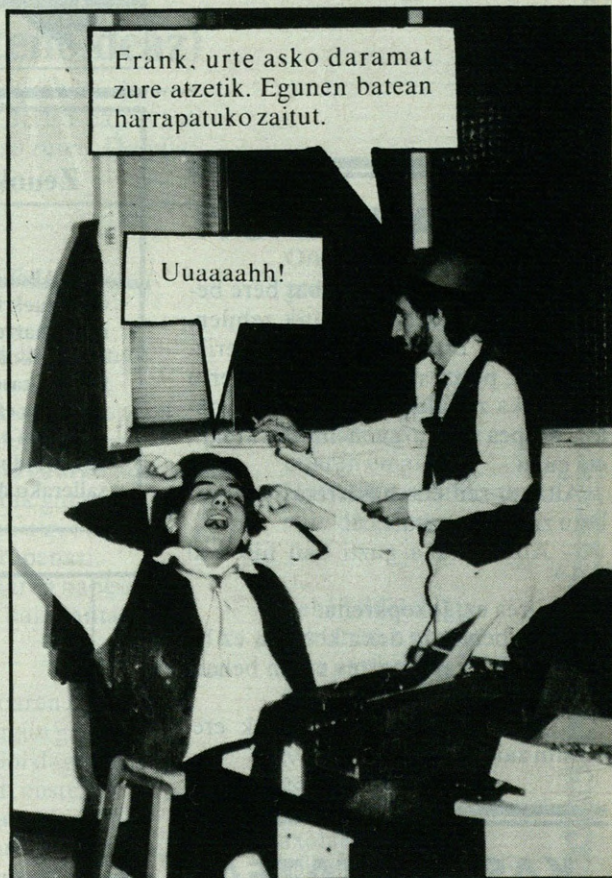
● **Bernardo Atxagak
ipuin-bilduma ari da pre-
satzen.** Bernardo Atxagak aurtan-
go dauzkan projektuen artean oi-
narri sendoena daukana ipuin-li-
buru batena omen da, orain arte
han-hemenka argitaratutakoak eta
beste zenbait berriekin osatuta-
koa, alegia. Liburua "Erein" argi-
taletxearen bidez argitaratuko da
eta horrek apur bat nobelarako
atari gisako zerbaiteko balioko
omen dion.

● **"Maiatz"en hurrengo libu-
ruak Itxaro Bordaren poe-
mak bilduko ditu.** Itxaro Bordak,
Iparraldeko neska-poetak hamar
urtetako poemak bilduz antologia
bat kaleratuko omen du aurtan
"Maiatz" aldizkariaren babespean.
Hogeitamar urteen muga pasata
daukan neska honen emaitza poe-
ti-koak eta bestelakoak dagoeneko
ezagunak dira han eta hemen
(Maiatz eta Zeruko ARGIA, batik
bat) argitaratutakoak direla eta, eta
aurten gozatu ahal izango du bere
lehen liburukia.

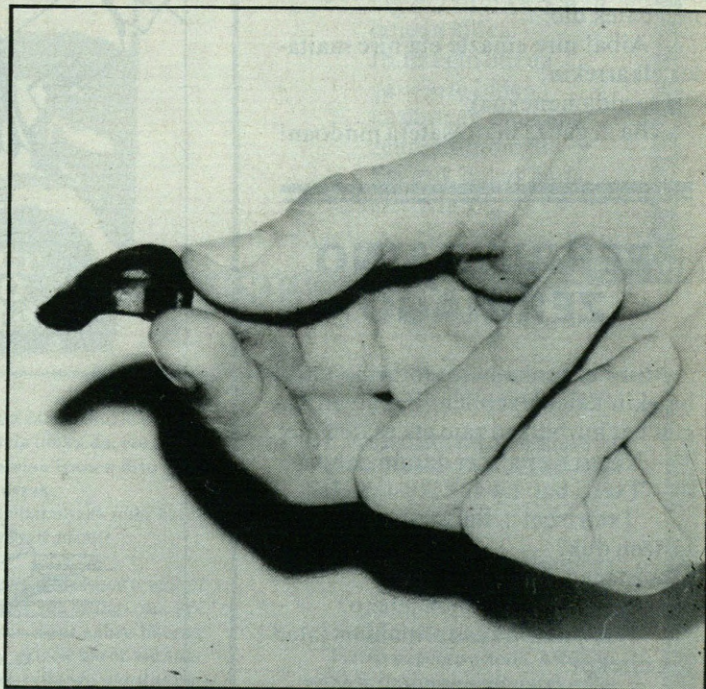
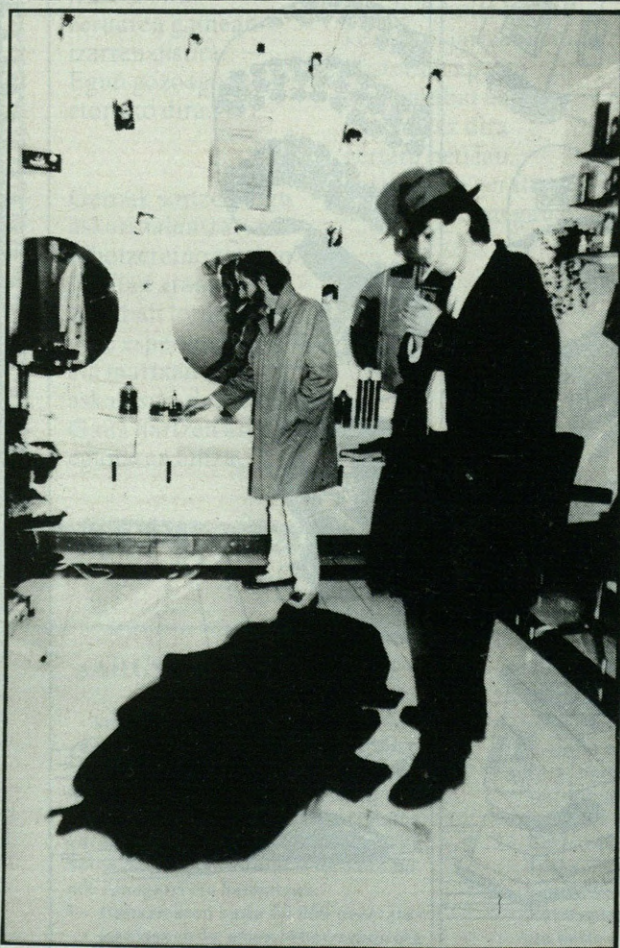
5. distritoko komisaldegian J.A. Mckintosh inspektoreak eta Tom bere laguntzaileak gertatuakoaren berri jaso dute.

Ordu erdi beranduago Mckintosh eta bere laguntzailea pelukeriara iritsi dira. Bitartean, kalean, anbulantzi-soinu eten-gabea entzuten da.

Tomek bazter guztiak miatzen dituen bitartean, badiridi Franken bandaren atzetik hainbeste urtez ibili den Mckintosh inspektoreak zerbait interesgarri aurkitu duela.

"Bost emakumeek eskatu zidaten dibortzioa Franken bandak denbora guztia betetzen zidalako". (Mckintosh-ek) Franken bandari irekitako sumariotik ateratakoa. cf.FG.242//A.

KAKETAN PLAST!

Behin batez, baserritar bat bere behiarekin errepidearen erditik zebilen. Eta, jakina, errepidea kakaz beterik. Supituki, polizi motordun bat agertu zen. Kaka zapaldu, zirristatu eta kriston kolpea hartu zuen motorrarekin eta guzti.

Altxatu zen eta, haserreturik, oihukatu zion baserritarrari:

— Aizak! kaka guzti hau hirea al duk?

— Nirea ez, Joxeparena.

— Ba, berehala dena kentzen ez ba duk, udaletxeari «parte» eman beharko zioat.

— Niri, dena ematen badiok ere, berdin zaidak.

KASUALITATEA

Autobuseko geltokian bi gizon zeuden. Halako batetan, beste espaloitik bi emakume pasatzen dira, eta gizonen batek dio:

— Aiba! nire emazte eta nire maitalea elkarrekin!

Eta aldamenekoak:

— Ba ni gauza bera esatera nindoan!

ZERRIA BAINO ZERRIAGO

Mutil bat soka batez loturiko txerri batekin kaletik zebilen. Bapatean, lagun bat hurbiltzen zaio eta esaten dio:

— Kaixo Kepa! Zer daramak hor?

— Txerri bat. Ez duk ikusten ala?

— Txerri bat!! Baina, baina... non sartzen duk?

— Etxean. Non ba?

— Eta zer ematen diok jateko?

— Nik jaten dudana mahian jaten dik nirekin.

— Eta non egiten dik lo?

— Ohean, nire oinen gainean.

— Ze usain txarra! ezta?

— Izorra dadila!!

Zeuok ere izan zaitezte txistegile!!

Sail honetan ateratzen diren txistetek zuek bidalitakoen konpainiaren beharrea dauke. Izan ere, zuek igorritakoek beste zapore desberdin bat daukate... um!! Ez zaitezte alperak izan eta han-hemenka entzuten dituzuen txistek idatzi eta geure zuzenbidera bidali «Jo... adarra» sailerako direla adieraziz.

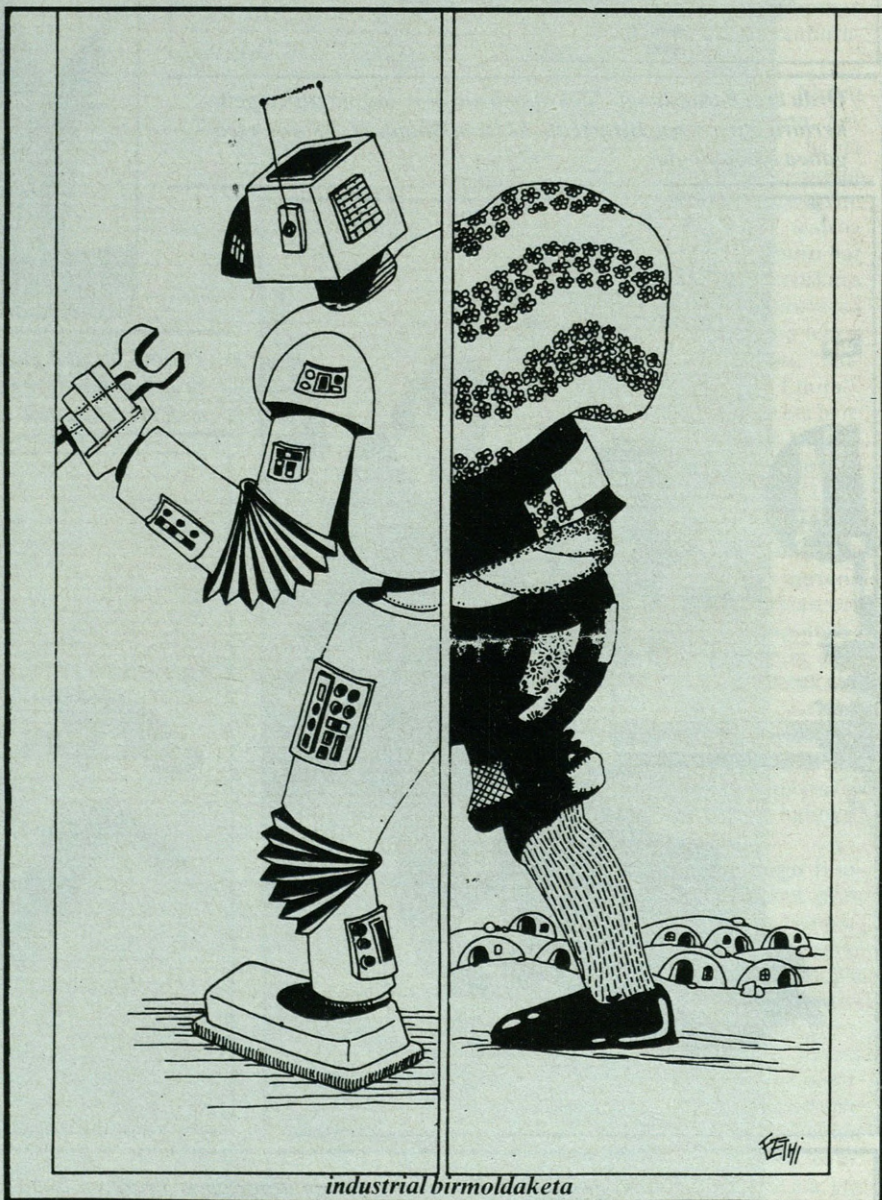
MATEMATIKA POLITA

Azken afarian, Jesukristok esan zien bere dizipuluei:

— Dizipulu maitagarriak! $2 \times 22 \times 20$.

— Eta zer da hori, maisu jauna? galdetu zion Done Paulok

— Parabola bat.

TORIZU ESKUA

(Gazteriaren irtenbideaz)

Bertso hauek IV. Etxagiña Bertso-paper Lehiaketan aipamen berezia jaso zuten. Doinua: Hamalau heriotzena

Pello ESNAL

Etxera nentorrela
nekatuegiak
ikusit ditut galdez
zenbaiten begiak.
Zer irtenbide duen
gure gazteriak,
nolako etorkizuna
gizarte eriak...
Zer erantzun lezake
gaur bertsolariak?

Gau erdian jarri naiz
leihotik begira,
eguzkia jaiotzen
deneko mendira.
Galdera bihotzean
jira eta bira,
zeruaren gainean
izarren distira.
Egun gozoagoak
etorriko dira.

Geroak sortzen digu
askori zalantza,
bihotzeraino sartzen
sarritan arantza.
Noizbait loratuko da
gure esperantza
eta martxan hasiko
askatasun-dantza.
Gaua hartzen ari da
egunaren antza.

Hona hemen dardaraz
nire erantzuna,
gauaren isilean
izarrei entzuna.
Geroak jaso beza
honen oihartzuna,
gazteak berezkoa
du etorkizuna.
Ez ahal da gailenduko
gaiztoen lizuna!

Gazteria batetik
bestetik herri hau,
akuilu bikoitz horrek
kezkatan jartzen nau.
Historiak apurru
ditu hainbat arau,
bi eta bi ez dira
gertatu beti lau,
goizik gabe geratu
izan da zenbait gau.

Sarri izaten dugu
duda agintari,
nork ez du etsipena
barnean nabari?
Baina gaurko honetan,
izarrek gidari,
lekua utzi diot
itxaropenari.
Gauaren babesean
hasi naiz kantari.

Geroaren beldurrez
zaitugun gaztea,
guztioi dagokigu
goiari eustea.
Ez zaigu bidezkoa
negarrez hastea,
orain egin beharra
biharko uztea.
Erabat ustela da
alferren ustea.

Orainaldian duzu
geroaren giltza,
mirarien atzetik
alferrik zabilta.
Hazi txikian dago
gordea zuhaitza,
neguaren golkoan
udaren emaitza.
Hutsetik zerbait sortzen
hain da gauza gaitza.

Lehenaldia dugu
gehienetan maisu,
zure etorkizuna
garaiz presta ezazu.
Atea eskuhutsik
jotzen badiozu,
gero aurrerantzean
jai izango duzu,
axolagabe izana
damutuko zaizu.

Honekin bukatzen dut.
gazte adiskidea,
lagun zaitut kezkatan.
lanean kidea.
Ibiliz egin ohi da
gaur arte bidea,
jardunean daukazu
zeure irtenbidea.
Eskurik behar bada,
torizu nirea.

«ARGIA» BERTSO-PAPER LEHIAKETA.

Argia astekaria argitaratzen duen «Zeruko Argia» kooperatibak bertso-paper lehiaketa bat antolatzen du, bertsolariak idatzia sendotzen laguntzeko asmoz. Hona hemen anonimatoa gorde nahi duten bertsozale kuadrila baten bultzadaz eratutako sariketa honen ezaugarri eta baldintzak:

1— Irabazlearen saria 50.000 pezetakoa izanen da, eman beharrezkoa eta banaezina. Saria ARGIA EGU-

NEAN emango zaio irabazleari.

- 2— Bertsoen neurria libre da, eta gehienez hamabi bertso izanen ditu bertso-paper bakoitzak.
- 3— Parte hartzaile bakoitzak nahi haina bertso-paper bidali dezake.
- 4— Gaia libre da.
- 5— Bertso-paperak bidaltzeko azken eguna, irailaren 30a izango da, eta honela bidaliko dira: sobre batean bertso-papera ezizen batez sinatua eta beste sobre txikiago eta itxi batean, azalean ezizena dela egilearen

izen-deitura, helbide eta telefonoa ahal bada.

6— Ep' i mahaia ARGIAk izendatuko du, eta bere erabakia eztabaida ezina izanen da.

7— Helbide honetara igorri behar dira bertso paperak:

ARGIA— Bertso lehiaketa,
Virgen del Karmen z/g.
DONOSTIA 12.

8— Lehiaketara aurkezten diren bertso-paperen artetik, ARGIAk berak derizkionak argitaratuko ditu bere «Bertsoak» orrialdean.

Nork hil zuen Manolete?

FRANKISMO garaian frantses telebistan edo —aukera izan zuenak— inguruko herriren batekoan mahai inguruak eta elkarriketak ikusten zituenean, gure Frankoren aurkako jarraitzaileak arrazoi bat gehiago bilatzen zuen: demokrazian egitazko eztabaidak ikusteko aukera egongo zen. Bakoitzak norbere egitazko arrazoiak agertu beharra izango zuen, eta galdera eta erantzunetan kupidarik egongo ez zenez ez zen faltsukeriarik onartuko.

Egun, hitzen esanahia erabat aldrebestu den garai honetan, ez nuke asmatuko ilusio hura gaztetako amets ziztrin haietako bat besterik zen ala ez esaten. Gaur demokrazizat eman nahi diguten egoera honek ez bai dio inori orduko amets haiekin oroitzeko ere zitzakirik ematen.

Burutapen hauek azkeneko aste honetan telebistetan ikusi ahal izan ditugun saio batzutan dute iturria.

EUSKAL Telebistan Pakea eta Biolentziari buruz entzundako eztabaidan, batzuek esan zezaketanak, legearen ustez, zigorra merezi zezakeela jakiteak, nolabait eztabaida guzia oinarri faltsuetan jartzen zuen. Ez zeuden, han zeudenak maila berean, eskubide berdinekin. Ezin sinetsi han errealitatean eman zitekeen eztabaida eman zenik. Baina ohiturik gaude horrelako gauzetara eta horrelako entzunaldien ondoren zalantza sortuko bada, ez da egoera horren faltsutasunagatik sortuko baizik-eta horrelako saioen komenentziaz baizik. Jarrera pasibo batek: «hor dituzue mikrofonoak eta aurrera», zein baldintzatan gertatzen den hori zehaztu gabe, nori min egin diezaiokeen aztertzerakoan. Batzuek hankamotz jarri ondoren «To, hor duzue baloia» esatea bezalaxe. Baina beste alde batetik hankamotzari bestela izan ohi ez duten ostikoak emateko aukera ere ematen zaiola eta...

L. BASTIDA

Mikrofonoek, kasu horretan jarrera pasibo bat hartzen dute. Kartak dira aurretik markatuak daudenak.

BAINA badago beste jarrera bellerante bat. Eta horren exemplu izan zen joan den astean «Buenas Noches» espainol telebistako programean Mercedes Mila aurkezlarik hartu zuena. Saenz de Santamaria guardia zibilaren zuzendari eta Rafael del Río estatuaren segurtasunaren zuzendaria elkarriketatzearen orduan.

ZEN planak ez balu bere puntu artean hain garbi azalduko «Terrorismo»aren aurka borrokatzearen komunikabideetan haien aurkako borroka sakondu eta zabaldu behar dela eta «beharrezko bada berri faltsuak zabalduz egin behar da hori, berriak sineskorak badira behintzat,...» eta

abar, eta abar, pentsa genezakeen Mercedes Mila espainiar nazionalista askok duten ezjakintasun inoxta eta memel horretan eroria zela. Baina ZEN plana esplizitoegia da horretarako, eta ondoegi adierazten ditu terrorismoaren aurkako borrokan laguntzen dutenei eman behar zaizkaten laguntzak.

Mercedes Mila beste batzutan hain zorrotz, edo behinpehin hain lotsagabe agertu izan dena, hor agertu zitzaien apal eta biguin Euskalherriaren aurka azken aldiko errepresiorik haundiena zuzentzen dutenei beren politika zuzentzeko behar zituzten galderak eginez. Eta kasualitatea! azkeneko programa.

Lege antiterroristaren ondotik, Plan ZEN areen erizpideak jarraituz hori ari zaigu indartzen «Prensa antiterrorista» bat demokrazia edozeini zor zaien adierazpen askatasuna lotsagarri utziz.

MERCEDES Milaren malkoak bere azken programari agurra ematerakoan, gehiago izan beharko zuten bere profesionaltasunari egin zion ukoaren ondorio.

Programa horretan horrelako «argudioak» erantzunik gabe utzi bait zizkion Saenz de Santamariari: «Además torturar a los detenidos no nos serviría de nada, pues, como en el chiste al final nos declararían que fueron los que mataron a Manolete..., lo que no es verdad ya que creo recordar que la culpa de aquello fue de un tal 'Isiero'».

Eta hain logika kontundenteaz irripar bat ireki zitzaion ezpainetan.

Nere lagunak berriz bere amaren aurpegia ur azpitan sartzen zutenek ez omen zioten Manolete nork hil zuen galdetu, zioen.

«Lo que nosotros hacemos son interrogatorios científicos» jarraitu zuen Saenz de Santamariak...

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erábiliatz dirua atera, dirua sar,
taloi edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA